

**SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN PRESTİJ VE
ALGISINA İÇERİDEN BİR BAKIŞ: SOSYAL
HİZMET UZMANLARI VE ÖĞRENCİLERİNİN
GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL HİZMET**

Mustafa Emin AKÇİN

**Danışman
Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN**

**SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN PRESTİJ VE ALGISINA İÇERİDEN BİR
BAKIŞ: SOSYAL HİZMET UZMANLARI VE ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Mustafa Emin AKÇİN

Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI.....	5
ÖNSÖZ.....	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION.....	11
KISALTMALAR.....	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	17
EVREN VE ÖRNEKLEM.....	18
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	21
1. SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	22
1.1. Dünya Geneline Sosyal Hizmet Mesleği ve Tarihsel Gelişimi.....	23
1.1.1. Sanayi Devrimi ve Sosyal Hizmet.....	24
1.1.2. Sosyal Refah Olgusunun Ortaya Çıkışı ve Elizabeth Yoksullar Yasası.....	26
1.1.3. Sosyal Hizmetin Profesyonelleşmesi ve Sosyal Hizmet Okulları.....	28
1.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet.....	32
1.2.1. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi.....	34
1.2.2. Türkiye’de Sosyal Hizmetin Yaşadığı Sorunlar.....	36
1.2.2.1. İstihdam.....	36

1.2.2.2. Meslek Elemanı ve Meslek Adlandırılması.....	38
1.2.2.3. Mesleğin Yasal Sınırları.....	40
1.2.2.4. Mesleki Örgüt ve Mesleki Kamuoyu Gücü	41
1.2.2.5. Eğitim Alanında Yaşanan Sorunlar.....	41
2. MESLEK KAVRAMI.....	43
2.1. Mesleki Tanınırlık / Kamusal Algı ve Sosyal Hizmet	45
2.2. Sosyal Hizmet ve Mesleki Tanınırlıkla İlgili Yapılmış Çalışmalar	48
2.3. İtibar/Prestij ve İmaj Kavramları.....	52
2.3.1. Mesleki Prestij ve Sosyal Hizmet	54
2.4. Sosyal Hizmet ve Medya.....	62
3. VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİ TOPLAMA ARACI.....	69
3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri.....	71
3.2. Bulguların Analizi ve Temalar.....	73
3.2.1. Sosyal Hizmet ile Tanışma Temasına Ait Bulgular	74
3.2.1.1. Sosyal Hizmet ile İlk Karşılaşma Kategorisine Ait Bulgular	76
3.2.1.2. Sosyal Çevre Tepkileri Kategorisine Ait Bulgular	80
3.2.1.3. Bölüme, Mesleğe Yönelik Beklentiler ve Değişen Düşünceler Kategorisine Ait Bulgular	83
3.2.2. Mesleki Tanınırlık Temasına Ait Bulgular	85
3.2.2.1. Tanınmıyor Kategorisine Ait Bulgular	87
3.2.2.2. Tanınmaya Başladı Kategorisine Ait Bulgular.....	89
3.2.2.3. Tanınıyor Kategorisine Ait Bulgular.....	91
3.2.2.4. Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular.....	92
3.2.3. Mesleki Prestij Temasına Ait Bulgular	97
3.2.3.1. Toplum Genelinde Prestij Kategorisine Ait Bulgular.....	99
3.2.3.2. Kurum İçi Prestij Kategorisine Ait Bulgular	100
3.2.3.3. Prestiji Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular.....	102
3.2.4. Sosyal Hizmet ve Medya Temasına Ait Bulgular	105
3.2.4.1. Görsel ve İşitsel Medya Kategorisine Ait Bulgular	106
3.2.4.2. Sosyal Medya Kategorisine Ait Bulgular	108
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKÇA.....	115
TABLolar LİSTESİ	122

ŞEKİLLER LİSTESİ	123
EKLER	124
ÖZGEÇMİŞ	128

TEZ ONAY SAYFASI

Mustafa Emin AKÇİN tarafından hazırlanan “SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN PRESTİJ VE ALGISINA İÇERİDEN BİR BAKIŞ: SOSYAL HİZMET UZMANLARI VE ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN

Tez Danışmanı, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 10.06.2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Gülay GÜNAY (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nurullah ÇALIŞ (GRÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarını intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Mustafa Emin AKÇİN

İmza :

ÖNSÖZ

İlk olarak fikirlerimi ve düşüncelerimi rahatlıkla paylaşabildiğim, hiçbir düşüncemi geri çevirmeden beni motive eden, bana sağladığı motive ile hayata bakış açımı değiştiren ve kariyer planlarıma yön vermemi sağlayan, birlikte çalışmaya başladığım ilk günden bu yana bilgi birikimini ve deneyimlerini benimle paylaşarak kendime güven duymamda büyük emeği olan değerli hocam Doç. Dr. Oğuzhan Zengin'e

Lisans yıllarımdan beri tanıdığım, samimiyeti ve alçakgönüllülüğü ile her zaman kendime örnek aldığım, bu çalışmanın da her aşamasında bana vakit ayırıp bana destek olan Prof. Dr. Ali Fuat Ersoy'a, yine lisans döneminden de hocam olan ve tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek beni onurlandıran, tatlı sert tavrı ile bizlere değer verdiğini her fırsatta hissettiren, duruşuna ve görüşlerine her zaman saygı duyduğum Prof. Dr. Gülay Günay'a,

Bana değerli vakitlerini ayırarak araştırmayı katılmayı kabul eden kıymetli sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet öğrencilerine,

Bu günlere gelmemde büyük emeği olan ve haklarını asla ödeyemeyeceğim, bana güvenerek eğitim hayatımın her anında maddi ve manevi bütün fırsatları bana sunmaya çalışan, benim için her türlü fedakarlığı yapan başta Annem, Ablam ve Dedem olmak üzere bütün aile üyelerime,

Son olarak, hayatımda karşıma çıkan en büyük şans olarak değerlendirdiğim, üniversite yıllarımdan başından beri bana hayatı anlamlı kılan, hayat yolunda yıllardır bana yoldaşlık eden, bu çalışma boyunca her tökezlediğimde bana omuz verip ayağa kalkmamı sağlayan yoldaşım, meslektaşım, yakın zamanda evdeşim olmasını arzuladığım gönül eşim Melek Güven'e,

Teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZ

Bir mesleğin toplum genelinde tanınması, nasıl algılandığı ve ne kadar saygı gördüğü toplumsal yaşamda var olması ve var olma amacına uygun hareket edebilmesi için önemlidir. Tanınma ve saygınlık açısından, günümüz toplumsal yaşamında medya araçlarında o mesleğin tasviri büyük rol oynamaktadır. Bu çalışma, sosyal hizmetin toplumsal yaşamda ne kadar tanındığını araştırmak amacıyla planlanmış, mesleki prestij ve mesleğin medya tasviri de araştırmaya konu edilerek sosyal hizmet mesleğinin bir bütün olarak nasıl algılandığını betimlemeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma, fenomenolojik desende betimleme amaçlı nitel bir araştırmadır. Örneklem yöntemi olarak kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında sosyal hizmet öğrencisi 20 kişi ve sosyal hizmet uzmanı 15 kişi olmak üzere toplam 35 kişi ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verileri, 4 tema, bu temaları oluşturan 11 kategori ve 24 alt kategoride kümelenemiştir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan bireyler, kariyer planlarında sosyal hizmetin nadiren yer aldığını, genel olarak sosyal hizmet ile lisenin son yıllarında tesadüfen karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Sosyal hizmetin içinde geçirdikleri yıllar içinde sosyal hizmetin tanınırlığına ve prestijine dair ilginç tepkiler aldıkları, katılımcılara ait sosyal çevrenin sosyal hizmet mesleğini çok basite indirgediği görülmüştür. Tanınırlığının olmaması veya yanlış tanınmasından dolayı mesleğe ait bireylere göre saygıyı oldukça hak eden sosyal hizmetin, toplumsal yaşamda prestijinin düşük olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca tanınırlık ve prestij söz konusu olduğunda önem arz eden medyatiklik noktasında sosyal hizmetin medya görünürlüğünün zayıf olduğu ve belirli kalıplar içerisinde sınırlı sayıda kişiler tarafından temsil edildiği keşfedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet; Sosyal Hizmet Uzmanı; Mesleki Tanınırlık; Mesleki Prestij; Sosyal Hizmet ve Medya

ABSTRACT

The recognition of a profession, how it is perceived and how much it is respected are important in terms of its existence and being able to act in accordance with its purpose in social life. At the point of recognition and prestige, the depiction of that profession in media tools plays a major role in today's social life. This study was planned to investigate how much social work is known in social life and aims to describe how the social work profession is perceived as a whole by including professional prestige and the media description of the profession.

This study is qualitative research aimed at descriptive phenomenological design. The easily accessible case sampling method and the maximum variation sampling method were used as the sampling method. Within the scope of the study, in-depth interviews were conducted with a total of 35 people, 20 of whom are social work students and 15 people who are social workers. The data were analyzed by the researcher using the descriptive analysis method. The research data are clustered in 4 themes, 11 categories and 24 sub-categories that make up these themes. The themes were named as social work acquaintance, professional recognition, professional prestige and social work and media.

As a result, the individuals participating in the research stated that social work is rarely included in their career plans and that they met with social work by chance in the last years of high school. It has been observed that during the years they spent in social work, they received interesting reactions about the recognition and prestige of social work, and the social environment of the participants made the social work profession very simple. It has been revealed that social work, which deserves respect compared to individuals belonging to the profession, is perceived as having low prestige in social life due to its lack of recognition or misrecognition. In addition, it has been discovered that the media visibility of social work is weak and it is represented by a limited number of people within certain patterns at the point of mediativity, which is important when it comes to recognition and prestige.

Keywords: Social Work; Social Worker; Professional Recognition; Professional Prestige; Social Work and Media

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sosyal Hizmet Mesleğinin Prestij ve Algısına İçeriden Bir Bakış: Sosyal Hizmet Uzmanları ve Öğrencilerinin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma
Tezin Yazarı	Mustafa Emin AKÇİN
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	10.06.2022
Tezin Alanı	Sosyal Hizmet
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	128
Anahtar Kelimeler	Sosyal Hizmet; Sosyal Hizmet Uzmanı; Mesleki Tanınırlık; Mesleki Prestij; Sosyal Hizmet ve Medya

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	An Inside Look at the Prestige, Recognition and Perception of the Social Work Profession: A Qualitative Study on the Views of Social Workers and Students
Author of the Thesis	Mustafa Emin AKÇİN
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN
Status of the Thesis	Degree
Date of the Thesis	10.06.2022
Field of the Thesis	Social Work
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	128
Keywords	Social Work; Social Worker; Professional Recognition; Professional Prestige; Social Work and Media

KISALTMALAR

- AÖF** : Açık Öğretim Fakültesi
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- YÖK** : Yükseköğretim Kurulu
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- SHÇEK** : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- ÖSYM** : Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
- DGS** : Dikey Geçiş Sınavı
- AÇSHB** : Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- COS** : Charity Organization Societies
- NASW** : The National Association of Social Workers

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Toplumsal yaşamda diğerlerine göre eksikliği bulunan bireylere yardım etme isteği insanlık tarihi kadar eski bir tarihe sahiptir. Temel felsefesi ve ortaya çıkışı da bu isteklerle benzerlik gösteren sosyal hizmet gibi bir mesleğin de haliyle profesyonelleşme, tanınma, kabul görme ve benimsenme süreci zor olmuştur. Sanayi devriminin başlamasıyla sayıları ve görünürlüğü artan sosyal sorunların çözümüne profesyonel ve bilimsel bir yaklaşım oluşturmak amacıyla ortaya çıkan sosyal hizmet, filizlenmeye başladığı ülkelerde bir meslek ve disiplin haline gelme çabası göstermiş ve bunu başararak dünya genelinde kendini kanıtlamayı başarmıştır.

Sosyal hizmet disiplini verdiği meslek olma ve kabul görme savaşını kazandığı, sağlam temellere oturduğu yılları geride bıraktıktan sonra Türkiye ile tanışmış ve 1960'lı yıllarda Türkiye'de sosyal hizmet disiplinine dair ilk okullar açılmaya başlamıştır. Sosyal hizmet Türkiye'de yıllarca içine kapanık bir bölüm olmuş, sadece birkaç üniversite ve az sayıda mezun ile sınırlı kalmıştır. Başlarda toplumsal yaşamda adından fazla söz ettirme şansı bulamayan sosyal hizmet, son yıllarda adından sıkça söz ettiren, birçok mezunu ve meslek elemanı bulunan bir bölüm haline gelmiştir.

Türk toplumu, geleneksel aile yapısının önemini koruduğu bir kültüre ve insani yardım konusunda eş benzeri görülmemiş tarihe sahip bir toplumdur. Bu nedenle sosyal hizmet gibi yardım davranışlarının eğitilmiş meslek elemanları tarafından sistematik ve planlı bir şekilde yapılmasını hedefleyen bir mesleğin Türk halkı tarafından benimsenmesinin sancılı bir süreç olabileceği düşünülmüştür. Bu düşüncelerden hareketle bu araştırmaya ülkemizde sosyal hizmet mesleğinin nasıl algılandığına dair çıkarımlar yapmak, tanınırlığın ve prestijinin düzeyinin ne ölçüde olduğunu sorgulamak sosyal hizmet mesleğinin medyada yer almasını araştırmak konu edinmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı; Türkiye'de sosyal hizmet mesleğinin, sosyal hizmet lisans eğitiminin ve sosyal hizmet uzmanlarının ne kadar tanındıklarına dair algılarını tespit edebilmek, mesleki tanınırlıklarına dair neler düşündüklerini ölçebilmek, alanda karşılaşılan sorunlar ile mesleki tanınırlık arasında bağlantılı olduğu düşünülen sorunlara dikkat çekmek, mesleki tanınırlık noktasında sosyal hizmet alanının ve meslek

elamanlarının tanınırlığı artırabilmek için neler yapılabileceğine dair görüşler ortaya koymaktır. Ayrıca Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin prestijine dair neler düşünüldüğünü, mesleki prestij konumunu, sosyal hizmetin medyada nasıl ve ne kadar temsil edildiğine dair çıkarımlar yaparak medya temsilinin ve prestijin tanınırlık düzeyine etkisi üzerine tartışmakta araştırmanın hedefleri arasındadır.

Bu araştırmanın literatürde direkt olarak sosyal hizmet tanınırlığı, prestiji ve medyatikliği üzerine odaklanarak sosyal hizmet alanından kişilerle yapılmış bir araştırmaya rastlanılmamış olması nedeni ile alanda yapılacak çalışmalara farklı bir bakış açısı getireceği düşünülmektedir. Bu zamana kadar yapılan çalışmalar sosyal hizmetin tanınırlık noktasında sorun yaşadığına değinmiş olsa da bu sorunlara direkt olarak odaklanan bir çalışmaya rastlanmamış olması açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal hizmet eğitiminin toplumun genelinde ne kadar tanındığını, halkın sosyal hizmet uzmanlarına ve sosyal hizmet okuyan öğrencilere bakış açısının nasıl olduğunu, sosyal hizmet mesleğinin toplumun zihninde prestijinin ne durumda olduğunu, sosyal hizmet camiasının medyada temsilinin ne şekilde ve nasıl gerçekleştiğini; alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları ve eğitim hayatına devam eden sosyal hizmet öğrencilerinin görüşlerinden yola çıkarak, alana alan içinden bir bakış açısı oluşturmayı ve sosyal hizmetin mesleki tanınırlık, prestij ve medyatikliğini betimlemeyi amaçlayan nitel araştırmanın fenomenoloji deseninde tasarlanmış bir çalışmadır.

Nitel araştırma beslendiği temel kaynaklardan biri, felsefe alanında önde gelen düşünce akımlarından olan Varoluşçuluk akımıdır. Varoluşçuluk akımına göre, gerçeğin ortaya çıkış sebebi bireyin kendisidir. Bireyler gerçekleri kendileri yaratır ve bu gerçek birey için önemli ve anlamlıdır. Bu nedenle gerçeğin arayışına çıkmak için bireye başvurmak gerekir ve gerçeği bireylerden bağımsız bir şekilde değerlendirmek mümkün değildir. Bireylerin deneyimleri ve bu deneyimleri kendi zihinlerinde nasıl yorumladıkları, kendi iç dünyalarında yarattıkları gerçek ve bu gerçeği nasıl algıladıkları gerçeği öne çıkarmak için önem arz etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:42). Yani

birey, çok yönlü ve karmaşık bir yapıyla ve manevi donanımlarla donatılmış bir varlık olarak, sürekli birbirini etkileyen inanç, değer, düşünce ve davranışlarla çevrelenmiş toplumsal ve kültürel bir ortamda yaşamaktadır. Bu nedenle ona dair olguları anlama ve açıklama amacı güden en kullanışlı girişimlerden birisi, esnek yapısıyla anlama ve yorumlamaya fırsatlar sunan, araştırmacıya keşfedici bir rol yükleyerek bir kâşiftik atfeden nitel araştırma yöntemidir (Karataş, 2015:63).

Nitel araştırmalar, belirli bir durumu veya olguyu kendi doğal ortamı için bir bütün olarak incelemek, en ince ayrıntısına kadar keşfedebilmek ve somut bir kavrayışa ulaşabilmek için yapılır (Ger, 2009:3). Amaç genel olarak, sistematik bir şekilde sorulara cevaplar aramaktır ve bunu farklı sosyal ortamları ve bu ortamı oluşturan özneleri inceleyerek yapar. Dolayısıyla nitel yöntemi tercih eden araştırmacılar, bireyi kendi ortamı içinde o ortamda bulunan diğer faktörle etkileşimini de hesaba katarak; bireyin çevresini kapsayan semboller, ritüeller, sosyal yapılar ve roller gibi şeyleri nasıl anlamlandırıp yorumladıkları ile ilgilenmektedirler (Berg ve Lune, 2019:21).

Nitel araştırma yöntemini tercih eden araştırmacıların, empati becerilerine sahip ve görüştüğü bireylerin bakış açısını anlama olanağı yüksek olması önemlidir. Bu özelliklere sahip araştırmacı, katılımcılar ile nitelikli bir iletişim kurabilir ve görüşmelerin güvenilir, samimi ve objektif bir şekilde geçmesini sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:51). Nitel araştırma yöntemini kullanan araştırmacılar, insanların başkaları hakkında, dış dünyası hakkında nasıl bilgi sahibi olduğunu, onu nasıl algıladığını ve anlamlandırdıklarını incelediği için araştırmacı, grup hakkında ne kadar derinlemesine bilgi sahibi ise o grubu kendi özellikleri ile o kadar iyi anlayabilir (Berg ve Lune, 2019:21). Diğer taraftan, nitel araştırma araştırmacıya, araştırmanın doğal bir parçası olma şansı verir. Araştırmacı araştırmanın bütün süreçlerinde aktif olarak katılım sergiler ve katılımcılarla birebir iletişim kurarak farklı bakış açılarını ve deneyimleri yakından takip eder (Tekindal ve Uğuz, 2020:158). Tüm bu özellikler nitel araştırmanın bu araştırmanın yöntemi olarak seçilmesinde önemli rol oynamıştır. Çünkü, araştırmacı katılımcılar ile aynı deneyimleri yaşamış, araştırmaya söz konusu olan sahayı deneyimlemiştir. Araştırmacı, sahanın doğal bir parçası olarak katılımcılarla yüksek empati kurma şansına sahiptir.

Sonuç olarak, nitel araştırmaların temel amacı, katılımcıların öznelliğine önem vererek, onların deneyim, düşünce ve yorumlarına odaklanarak algıların ortaya

konmasını sağlamaktır. Bu araştırmada konusu gereği, bir mesleğe y6nelik bakış açılarına ve algılara odaklanmakta ve bunları o mesleğin içinden kişilerin d6şüncelerinden ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Hem araştırma konusunun bir algı çalışma olması, hem de nitel araştırma y6ntemlerinin sosyal bilimlerde yapılan çalışmalara daha uygun olduğu d6şün6ld6đünden bu araştırma için nitel araştırma y6ntemi seçilmiştir.

B6t6n araştırmalarda olduğu gibi nitel araştırmada da kullanılan y6ntemin ve yaklaşımların 6zenle seçilmesi 6nemlidir (Ger, 2009:2). Bu araştırmada da nitel araştırma desenleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve araştırmaya en uygun olduğu d6ř6n6len fenomenolojik yaklaşım seçilmiştir. 6nk6 fenomenolojik yaklaşımlarda kişilerin deneyim ve g6r6şlerine odaklanılır ve derinlemesine bir keşif s6recine çıkılmaktadır.

Fenemolojik yaklaşım, araştırmaya konu olan fenomene y6nelik deneyimlerin ve 6znel d6ř6ncelerin anlamını 6n planda tutarak fenomene y6nelik katılımcıların duygu, d6ř6nce ve algılarını anlamlandırmaya çalışır. Bu anlamlandırma, birey deneyimlerini çok boyutlu olarak anlayabilme amacındadır (Tekindal ve Uğuz, 2020:178). G6nl6k yaşamda sık sık karşılaştığımız, farkında olduğumuz ama 6zerinde detaylı olarak d6ř6nmediğimiz fenomenler bu yaklaşımda odak noktasıdır. Tam anlamıyla yabancı olmadığımız ancak tam olarak anlama girişiminde bulunmadığımız fenomenleri araştırmayı amaçlayan çalışmalar için bu yaklaşım deseni 6nerilir (Yıldırım ve şimşek, 2005:78). Fenomenolojik yaklaşımlarda veri kaynağını araştırmanın odaklandığı fenomene dair deneyimleri olan ve bunları dış d6nyaya aktararak araştırmacı ile paylaşabilecek bireyler ya da gruplar oluşturur (Yıldırım ve şimşek, 2005:80).

Kısaca fenomenolojik yaklaşım, bireyin deneyimini anlamaya çalışmakta, d6ř6nce ve yorumlarına odaklanmaktadır. Belirli olaylar ve bu olayların etkileşimlerini anlamayı, olayların doğasına dair derin bir kavrayış bu yaklaşımın temel amacıdır. Bu desene tasarlanan araştırmalarda katılımcıların belirli bir fenomen 6zerinde nasıl anlamlandırma yaptıkları, bu fenomeni nasıl tecr6be ettikleri ve bunu nasıl ifade ettikleri 6nemlidir. Bu alışma, T6rkiye’de sosyal hizmet mesleğinin toplumsal yaşamda ne kadar tanındığı fenomeni çerçevesinde, toplumsal yaşamda ne kadar ve nasıl bir prestije sahip olduğunu ve medyada nasıl yer aldığını keşfetmeye odaklanmıştır. Bu keşif,

alandanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet lisans ve yüksek lisans ğrencilerinin deneyimleri üzerinden ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Söz konusu mesleki tanınırlık, mesleki prestij ve mesleğinin medyatikliğine dair bir algının araştırılması olduğu için bu desen araştırma için uygun görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Profesyonel anlamda sosyal hizmet, dünya tarihi açısından diğer mesleklere kıyasla geçen bir meslektir. Bu nedenle kişilerin sosyal hizmet mesleğine ilgilerini çekebilmek ve mesleğinin etkinliğini artırabilmek söz konusu olduğunda bireylerin sosyal hizmet algıları önem arz etmektedir (Olin, 2013: 93). Sosyal hizmetten yaralanacak olan halkın ve sosyal hizmet mesleğine gerekli olan zemini hazırlayan kamu otoritesinin de mesleğe olan inancını artırabilmek için sosyal hizmetin kamu gözünde olumlu bir imaja sahip olması gerekmektedir (Zugazaga, Surette, Mendez & Otto, 2006:633).

Sosyal hizmet uzun yıllar boyunca yoksullar için gerekli olan kötü hizmet olarak algılanmıştır. Bu algı toplum genelinde sosyal hizmete yönelik algının gelişimini olumsuz etkilemiştir (ztrk, 2009:105). Öte yandan sosyal hizmet uygulamalarında enformel uygulamalar olarak bilinen aile, akraba, komşu, arkadaş gibi bireyin sosyal çevresindeki yardım mekanizmaları, Türk aile yapısı bağlarının güçlü bir şekilde varlığını sürdürmekte ve sıkça karşımıza çıkmaktadır (Selcik ve Güzel, 2016: 466-468). Bu durum sosyal hizmetin karşılaştığı en önemli sorunlardan birini ortaya çıkarmakta, mesleğinin temelinde sosyal yardımın ve yardımlaşmanın olması, sosyal hizmet mesleğinin bilimselleşme sürecini zora sokmaktadır. Sosyal hizmetin gelişimini zora sokan bir diğer sorun ise mesleğinin tanımlama ve mesleğinin toplum tarafından kabul edilme sürecidir (Acar ve Duyan, 2003: 2). Tüm bunlar bir araya geldiğinde sosyal hizmet mesleğinin Türkiye’de kendini tanıtmakta zorlanıp zorlanmadığı, tanınırlığının ne lde olduğu, nasıl algılandığı ve toplum zihninde prestijinin ne lde olduğu gibi sorular akıllara gelmektedir.

Sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanında yetkinliklerini sergileyebilmesi ve uygulanabilirliğinin olabilmesi için birçok onay izin ya da yetkiye ihtiyaç duymaktadır. Alınan onaylar veya sosyal hizmet uzmanlarına verilen yetkiler sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarında onlara gerekli olan çalışma zeminini hazırlamaktadır

(London ve Freit, 1999 Akt: Duayan, 2016:3). Sosyal hizmet uzmanlarına sağlanacak olan bu yetkiler ve izinler tüm uygulama alanlarında mikro, mezzo ve makro düzeylerde sağlanması gereken yetkililerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının aldıkları eğitimler doğrultusunda mesleki becerilerini tam anlamıyla uygulayabilmesi için gerekli ortamın sağlanması, sosyal hizmet uzmanının çalışma ortamlarına göre değişmekle beraber, devlet organının sağlayacağı yasal zemin ve istihdamını sağladığı sosyal hizmet uzmanlarının sayısı ile ilişkilidir. Bu yetkilerin ve onayların sağlanabilmesinin, sosyal hizmet mesleğinin ve meslek elamanlarının tanınırlığı ve prestiji ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Politika üreticiler, müracaatçılar, kurum idarecileri ve aslında bir bütün olarak toplum geneli mesleği ne kadar tanır ve mesleğin mesleki yetkinliklerine ne kadar inanırsa gerek bireylerin gerekse politika yapıcıların sosyal hizmet mesleğine sağladıkları yetkiler onaylar ve izinler artacaktır. Kısacası bir meslek toplumsal anlamda ne kadar saygınlık duyuluyor, medyada ne kadar yer alıyor ne kadar tanınıyor ve biliniyorsa, çalışma ortamları ve uygulamalarının verimliliğinin o kadar artacağı düşünülmektedir.

Tüm bu düşünceler araştırma probleminin ortaya çıkarmaktadır. Araştırma problemini oluşturan araştırma soruları kısaca;

- Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet öğrencilerine göre sosyal hizmet disiplini, sosyal hizmet lisans eğitimi ve sosyal hizmet mesleği ülkemizde tanınıyor mu?
- Sosyal hizmet prestijli bir meslek olarak algılanıyor mu?
- Sosyal hizmet medya da ne kadar sıklıkla ve nasıl yer alıyor?
- Medyada sosyal hizmeti kimler temsil ediyor? şeklinde betimlenebilir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Nitel araştırmalarda araştırma örnekleminin seçimi diğer yöntemlere göre biraz farklı olarak nitelendirilebilir. Örneğin, evrende bulunan bütün bireylerin örnekleme yer alabilme şansını aynı düzeyde olmasını sağlayan rastgele örnekleme yöntemi, nitel araştırmaların çoğunda kullanılmaz. Öte yandan nitel araştırmalarda örneklemin geniş olması da zor olan ve gerçekçiliği olmayan bir durumdur. Araştırmanın analizi, seçilen problemin özelliği, araştırmacının ve araştırmaya ayrılan maddi ve manevi kaynakların sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda çok sayıda bireyin örnekleme dahil etmek

imkansızdır. Bu nedenle örneklem seçimi, araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla ilişki bir durumdur (Yıldırım ve Şimşek, 2005:95). Örneklem seçiminde etkin rol oynayan bir diğer konu nitel araştırmalarda verilerin genellikle görüşme ve gözlem yoluyla elde edilmesidir. Görüş ve gözlem yöntemi ile veri toplayan bir araştırmacının büyük bir örneklem ile çalışması, zaman ve maliyet açısından çalışmayı zora sokabilir. Bu nedenle nitel araştırmalarda, genelleme yapma stresi yaşamadan evrende olması muhtemel bütüncül bir örnekleme çalışmaya dahil etmeye çabalanır (Karataş, 2015:70).

Nitel araştırmanın, felsefesi oluşturulan araştırma boyunca araştırmacıyı kısıtlamayan ve esnek bir alan sunan yapısı çalışmanın her aşaması için geçerlidir. Yani örneklem seçimini yaparken de nitel araştırmanın bu özelliği bir avantaj olarak kullanılabilir. Araştırma da örneklem yöntemine karar verilirken birden fazla örneklem yöntemi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:142). Bu çalışmada da yöntemin sağladığı bu esnek alandan faydalanılmış örneklem yöntemi olarak öncelikli olarak kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Ek olarak da maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir. Yani araştırmacının kaynakları dahilinde, yapılan görüşmelerin birçoğunun yüz yüze olmasının verilerin toplanması açısından daha nitelikli olacağı düşünüldüğünden, kolay ulaşılabilen kişiler içinden katılımcılar seçilirken katılımcılar arasında çeşitliliğin mümkün olduğunca sağlanması göz önünde tutulmuştur. Örneğin sosyal hizmet öğrencileri belirlenirken kadın ve erkek katılımcıların örneklem içinde bulundurulması, sosyal hizmet uzmanı katılımcılar belirlenirken ise, farklı kurumlardan katılımcıların örnekleme dahil olmasına özen gösterilmiştir.

Maksimum çeşitlilik örneklemedeki amaç, ufak bir örneklem grubu üzerinde çalışmayı tasarlamak ve bu gruba çalışmanın problemine taraf olabilecek ya da farklı düşünebilecek kişilerin çeşitliliği en üst seviyede tutmaktır. Fakat bu amaçta genelleme yapma kaygısı güdülmemekte, tam tersine çeşitlilik gösterme, farklı düşünme ihtimali bulunan tarafların araştırmaya dahil olmasıyla problemi farklı boyutları ile ele almaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:137). Örneğin, Türkiye’de sosyal hizmet öğrencileri arasında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden fazla olduğu sahada elde edinilen deneyimden ve ilgili literatür okumalarından bilinmektedir. Bu durum kız öğrencilerde sosyal hizmetin daha fazla tercih edilme olasılığının olduğu, sosyal hizmetin kızlar tarafından kariyer planına daha fazla dahil edildiği ihtimalini gündeme getirmiştir. Araştırmanın keşfetmeye çalıştığı konulardan birisi de sosyal hizmetin kariyer planlarında yer alma

durumu olduğundan konuya erkek öğrencilerin kız öğrencilerden farklı bakma ihtimali vardır. Bu ve bunun gibi düşüncelerden hareketle bu yöntem araştırma örneklemini tasarlanırken kullanılmıştır.

Araştırma örnekleminin tasarlanmasında ve katılımcıların belirlenmesinde öncelikli örneklem yöntemi olan kolay ulaşılabilir durum örnekleminin tanımına baktığımızda ise; en erişilebilir kişilerin seçimini içeren, araştırmacı için zaman ve para açısından yükü az olan, pek çok nitel araştırmada kullanılan (Marshall, 1996:523) bir örneklem yöntemi olduğunu söyleyebiliriz. Bu yöntem araştırmacıya araştırma süresince hız ve pratiklik olma açısından da bir avantaj sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005:141). Daha da anlaşılır olması amacıyla örnek olarak, sosyal ağın Nijerya’da üniversite öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarına etkisini araştırmak isteyen bir akademisyenin, tüm üniversite öğrencilerini kapsayan evrenden, kendi çalıştığı üniversitedeki öğrencilerden bir seçim yaparak araştırmayı yapması verilebilir (Etikan, Musa ve Alkassim, 2016:2). Yani bu yöntemde örneklemin belirlenmesinde, coğrafi yakınlık, belirli bir zamanda o alanda bulunabilirlik, araştırmaya katılmada isteklilik gibi kriterler ön planda olmaktadır.

Sonuç olarak bu araştırmanın evreni, Türkiye’de öğrenciliği devam eden sosyal hizmet lisans öğrencileri ve herhangi bir kurumda sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapmayan yüksek lisans öğrencileri ile güncel olarak sosyal hizmet uzmanı olarak çalışan bireylerden oluşmaktadır. Örneklem olarak ulaşılabilirliği olan öğrenci ve uzmanlar seçilmiş ancak belirli bir çeşitliğin oluşmasına da çaba gösterilmiştir. Çalışmaya sosyal hizmet lisans son sınıf ve yüksek lisans öğrencisi 20 kişi, sosyal hizmet uzmanı 15 kişi katılmıştır. Öğrenci katılımcılar 4.sınıf ve yüksek lisans öğrencilerden oluşmuştur. Çünkü sosyal hizmet kurumlarını staj yoluyla deneyimleme şansları ve sosyal hizmetin kurum içi tanınırlığına ve prestijine dair gözlem fırsatları olmuştur. Ayrıca 4.sınıf ve yüksek lisans öğrencilerinin sosyal hizmet okumak, sosyal hizmet uzmanı olmak noktasındaki deneyimlerinin ve yaşantılarının da alt sınıflara göre daha fazla olduğu düşünülmüştür.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Sosyal hizmet mesleği, profesyonelliğini ve yetkinliğini kanıtlayarak tüm dünyada kendine yer edinmiş bir meslektir. Farklı bölge ve ülke toplumlarında sosyal hizmet algısı çok farklı şekillerde oluşmuş olabilir. Ancak bu çalışma, Türkiye ile sınırlandırılmış ve ülke içinde elde edilen izlenimlerden hareketle yürütülmüştür. Araştırma verileri Türkiye'deki sosyal hizmet mesleğinin algılanışını, tanınırlığı, prestijini ve medyatikliğini kapsamaktadır.

Bir olguya yönelik toplumsal algı çalışmaları çok yönlü yürütülmesi, farklı şekillerde ölçülmesi gereken çalışmalardır. Çünkü, toplumsal algı, birçok farklı değişken ile oluşmakta ve uzun yıllar sonunda ortaya çıkan değişmesi de aynı şekilde uzun olan bir olgudur. Bu araştırma özelinde odaklanılan mesleğin tanınması, prestiji ve medyatikliği konusu da birer algı çalışması olmakla birlikte, farklı kesimlerin farklı görüşler belirtebileceği bir olgudur. Bu nedenle araştırma katılımcıların sadece alan içinden bireylerden oluşması ve toplum genelinde konunun sorgulanmaması, farklı kurum, farklı yaş grubu, farklı okullardan katılımcı çeşitliğinin tam olarak sağlanamaması bu araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

1. SOSYAL HİZMET MESLEĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlu dñnya üzerindeki serñvenine başladığı gñnden bu yana sosyal bir yaşam sñrme ve sosyal bir varlık olarak yaşamını devam ettirme eğilimi içinde olmuştur. Sosyal bir varlık olarak insanoğlu; aileler, gruplar, kabileler ve devletler gibi topluluklar oluşturarak toplumsal yaşamını geliştirmiş ve gñnñmñze kadar gelmiştir. İlk insanlardan gñnñmñze birlikte yaşamaya alışan ve bir anlamda bu duruma bağımlı olan insanlar, birlikte yaşamanın gerekliliklerini òđrenmiř, geliştirmiş hatta birçok alanda profesyonelleştirmiştir. Gerek bir avın avlanması için yapılan işbirliği gerekse temel ihtiyaçların karşılıklı takası gibi gerçekleşen toplumsal etkileşim, çıkarlara ve amaçlara gñre tarihsel sñre içinde değişse de insanların toplumsal yaşama uyumunu gñn geçtikçe artırmıştır. İnsanlar birlikte yaşamanın artılarını, iş birliğinin çift taraflı faydalarını birçok kez deneyimlemişlerdir.

Toplumsal yaşama uyum sağlamış ve birlikte yaşamaya alışa gelmiş insanoğlu, bilinen en eski tarihinden beri; yoksullar, engelliler, yaşlılar gibi toplumsal yaşamda üretilen mal ve hizmetlere yeterli düzeyde ulaşamayan kesimine yardım etmeyi dñřñnmñřtir. İnsanoğlunun bñyleyi insancıl dñřñncelerinin eski tarihlerden beri var olduğu bilinmektedir (Kongar, 1972:147). Ancak bu dñřñnceler sonucunda gerçekleştirilen eylemlerin yardıma muhtaç konumda olan insanların ihtiyaçlarına tam olarak cevap verdiğini sñylemek zordur. Toplumsal yaşam bu eksikliği gidermek adına sosyal hizmet mesleğine ihtiyaç duymuş ve insanlara sunulan hizmetlerin profesyoneller tarafından sunulması gerekliliği gñndeme gelmiştir. İnsanların sosyal hayatta gñsterdiđi yardımsever davranışlar, temellinde hangi dñřñnceyi barındırırsa barındırsın (dini temelli ya da insani bir i gñdñ veya herhangi bir başka neden) sosyal hizmet mesleğinin odak noktası haline gelmiştir. Sosyal hizmet, hizmet alıcısı konumundaki dezavantajlı bireylere bu davranışları daha profesyonel olarak ulaştırmak için bilim dñnyasında filizlenmeye başlamıştır. Sosyal hizmet disiplini ortaya çıkmaya başladığı gñnden bu yana sadece dezavantajlı kesime sunulan hizmetlerin meslek elamanları tarafından profesyonel şekilde sunulmasını konu edinmemiş, aynı zamanda bu hizmetlerin dezavantajlı bireylerin doğal bir hakkı olmasını ve bu hakların yasal bir çerçeveye dayanmasını da hedeflemiştir.

Sosyal hizmetin tarihsel gelişimini geniş çerçevede ele almadan önce, ülkemiz içinde mesleki ve akademik alanda karşımıza çıkan “sosyal hizmetin adlandırılması problemi”ne çalışmanın başında değinmekte yarar olacağı düşünülmektedir. Duyan (2010:8)’a göre İngilizce “social” sözcüğünün Türkçede kullanılırken sosyal olarak kullanılması sorun yaratmazken “work” kelimesinin dilimize çevrilmesi ilk yıllardan günümüze kadar tartışmalı bir konu olarak gelmiştir. Bu durum sosyal hizmetin ülkemizdeki gelişiminde karşısına sık sık çıkan engellerden biri olan sosyal çalışma ve sosyal hizmetler kavramları için alanda çalışan akademisyenler, meslek elemanları ve sosyal hizmet idarecileri tarafından ortak bir dil oluşturulamamasına neden olmuştur (Cılga ve diğ., 2016: ix). Ortak bir dil oluşmaması, mesleğin tanımlanması noktasında bazı sorunlar ortaya çıkarmış ve mesleğin toplum tarafından benimsenmesini, tanınırlığını ve prestijini zedeleyici bir etken olmuştur (Acar ve Duyan, 2003:2).

Bir kavram karmaşasına neden olmamak adına bu çalışma boyunca yaygın kullanım olan sosyal çalışma, sosyal hizmet; sosyal çalışmacı, sosyal hizmet uzmanı kavramlarından sosyal hizmet ve sosyal hizmet uzmanı kullanılması tercih edilmiştir.

1.1. Dünya Geneline Sosyal Hizmet Mesleği ve Tarihsel Gelişimi

Sosyal çalışma iki ana kaynaktan ortaya çıkmıştır. Bu kaynaklardan biri, kapitalist yöntemlerle kalkınma amacı güden ülkelerin hızlı kalkınma sonucu toplumsal hayatta ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları arayışıdır. Diğer kaynağın ise daha soyut olarak insanların kendi içsel dünyalarında oluşturdukları insancıl duygular olduğu söylenebilir (Kongar, 1972:4). Sosyal hizmet mesleğinin odağı toplum ve bu toplumu oluşturan bireyler olan bir meslek olmasından dolayı evrensel olarak tanımlanması doğasına aykırıdır. Sosyal hizmet uygulamalarına ve felsefine göre hizmet sunduğu müracaatçı profili özeldir ve onlara göre hizmet modeli sunulması temel gayedir. Bu yüzden sosyal hizmet uygulamaları farklı noktalarda farklı modellerde şekillenebilmektedir (Kongar, 1972:2). Sosyal hizmet disiplininin ve mesleğinin tanımlanması evrensel bir kaba sığmadığı gibi tarihsel süreçten günümüze gelişini de tam anlamıyla bir kronolojiye oturtmanın zor olacağı söylenebilir.

Söz konusu dünya çapında sosyal hizmet tarihini tek bir açıdan ele almak olduğunda bu bir hayli zordur. Profesyonel anlamda sosyal hizmetin özel bir başlangıcını saptamanın da aslında güç olacağı söylenebilir (Healy ve Link, 2012:55).

Ancak sosyal hizmetin meslek olma yolundaki macerasının ve kendine bilimsel bir paradigma edinmeye başlamasının Batı toplumlarında ortaya çıktığı söylenebilir. Batıda gerçekleşen sanayi devrimi ve değişen toplumsal yaşam, çeşitlenen toplumsal sorunlar sosyal hizmeti ortaya çıkarmıştır (Çağlar, 2012:31-33). Sosyal hizmetin tarihsel serüvenini kısaca özetlemek gerekirse; yardımsever kişilerin sanayileşme ile gelen kalkınmanın oluşturduğu kentlerdeki yoksullara çeşitli sosyal yardımlar yapması ile başladığı söylenebilir. Ardından bu çalışmalar ülkelerin kendi içsel dinamikleri ile şekillenmeye başlamış ve bu doğrultuda gelişimini sürdürmüştür. İlerleyen süreçte insancıl duygulardan kaynağını alan bu yardım davranışlarının bir mesleki anlayış ve mesleki disiplin içerisinde sunulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik üzerine özellikle İngiltere ve ABD’de sosyal hizmet ile ilişkili eğitim veren kurumlar açılmaya başlanmıştır (Acar & Duyan, 2003:18). Yani profesyonel anlamda sosyal hizmet düşüncesinin ortaya çıkışını sanayi devriminin gerçekleşmesi, toplumsal yaşamda etkin bir konuma gelmesi, teknolojik gelişmelerin ivmelenmesi gibi dönemlerle eş zamanlı olarak düşünebiliriz. Bu nedenle sosyal hizmet tarihindeki ilkler genellikle ilk sanayileşmeye başlayan ülkelerde gerçekleşmiştir.

1.1.1. Sanayi Devrimi ve Sosyal Hizmet

Sanayileşme, kentleşme, ileri teknolojik olanaklar, nüfus artışı, işgücü piyasaları gibi günümüzün popüler terimleri hayatımıza olan etkisini bu kadar göstermeden önce, toplumsal yaşamdaki aksaklıklar geleneksel aile ve toplumsal yaşam içinde çözülebilmekteydi. Toplumsal yaşamdaki aksaklıklar daha görünür ve kişisel bir durumdaydı. Sanayileşme ile hızlı bir şekilde geleneksel aile ve toplum yapısından modern toplumsal yaşama doğru geçiş yaşanmıştır. Bu durum toplumsal sorunların artık kendi kendini tespitini ve çözümünü imkânsız hale getirmiştir (Zastrow, 2013:38). Devam eden süreçte geleneksel aile yapısının yerini çekirdek aile almıştır. Yaşlı ve çocuk bakımı gibi olgular artık aile üyeleri tarafından üstlenilmemeye ve aile dışı kurumlara devredilmeye başlanmıştır. Aile kurumunun geleneksel sorumluluklarını yerine getirmemeye başlaması sanayi devriminin ardından sosyal hizmetin ana odağında olan toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tuncay ve Tekin, 2021:79). Sanayi devrimi ile paralel, sosyal hizmetin en önemli odaklarından biri olan aile kurumunun yapısında bir devrim yaşandığı söylenilebilir. Aile yapısında yaşanan bu

devrim sosyal hizmet mesleğine gerek duyulmasına neden olan temel sebeplerden biridir.

Bir başka sebep sanayi devrimi ile oluşan kentler ve işçi sınıfıdır. O yıllarda işçi sınıfı hızla büyümüş ve sömürüye açık bir hale gelmiştir. Sanayi devriminin ilk yıllarının çalışma koşulları günümüzdeki şartlar ile kıyaslandığında bugünkü durumdan bir hayli uzaktır. Bu yüzden çalışma hayatı sömürü ve eşitsizliklerin olduğu alanlar yaratmıştır. Sanayi devrimi, sadece sanayiye dayalı kentsel çalışma yaşamlarında sorunlar yaratmakla kalmamış, tarım sektörü ve kırsal kesimde de sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tarımda üretimi artırma niyeti ve rekabete ortak olma hırsı makineleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Her ne kadar sanayi devrimi ile hem tarımsal alanlarda hem de yeni oluşmaya başlayan kentlerde yeni iş fırsatları ortaya çıkmış olsa da kırsal kesim makineleşmeden olumsuz olarak etkilenmiştir. Kırsal kesim makineleşmeden dolayı istihdam olanaklarını kaybetmeye başlamış ve yeni kurulan sektörlerin ihtiyaç duyduğu işgücü nedeniyle fırsatlar barındıran kente göç etmiştir. Sonuç olarak sanayileşme kitleleri kırdan kentlere doğru taşımıştır. Artan kent nüfusu da kentlerde işsizlik, yoksulluk gibi sorunlar ortaya çıkarmış ve yeni sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tuncay ve Tekin, 2021:79). Bu sorunların ortaya çıkışı, toplumsal olaylara devletlerin bakış açısını ve kitlelerin devlet otoritesinden beklentilerinin değişmesini sağlamış, artık geleneksel çözüm yöntemlerinin yerini planlı ve örgütlü kurumsal yaklaşımlar almaya başlamıştır. Devletler yavaş yavaş toplumsal yaşamda daha fazla sorumluluk üstlenmeye başlamış ve sosyal devlet, refah devleti, sosyal refah, sosyal politika gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.

Sosyal refah ve sosyal devlet uygulamalarını benimseyen refah devleti denildiğinde akla, bütün vatandaşlarına asgari bir gelir güvencesi sağlayan, onları sosyal yaşamda karşılaşılabilecekleri bütün tehlikelere karşı koruyan, sosyal bir güvenlik ortamı yaratan ve sosyal yaşamda hangi konumda olurlarsa olsun tüm vatandaşlarına eğitim, sağlık, barınma gibi konularda belirli bir standart sağlayan bir devlet, bir politika, bir kurallar bütünü gelir. Sosyal refah düşüncesinin ortaya çıkardığı refah devleti olgusu, sanayileşme sonucunda ortaya çıkan problemlerin ve artan eşitsizlik ortamının karşısında siyasal hakların geliştirilmesi düşüncesiyle yasal çerçeveyi oluşturan kamu gücünün toplumsal yaşama seyirci kalmaması ve müdahale etmesi gerekliliğinin düşünülmesidir (Şenkal, 2005:276). Söz konusu refah devleti ve sosyal refah uygulamaları olduğunda bu uygulamaların dönemin siyasi ve sosyoekonomik şartlarına

göre farklılık gösterebileceğini söylemek mümkündür. Bu nedenle sosyal refah devletine veya kitlelerin sosyal refah anlayışına ilişkin tam bir tanım bulunamamakta ve refah devleti anlayışı zaman ve mekân olgusuna göre değişkenlik göstermektedir. Sosyal refah düşüncesinin başlangıcı genellikle Elizabeth Yoksullar Yasası ile ilişkilendirilir. İlk etapta bu yasa toplumun sadece belirli kısmı için düzenlenmiş olsa da sosyal refah zamanla toplumun bütününe ilgilendiren bir konu olmuştur (Süleymanoğlu, 2016: 295). Bu yasa sosyal refah uygulamaları açısından dünya tarihinde bir milat kabul edilmektedir ve Dünya’da sosyal refah uygulamalarına dair ilk belirtileri vermiştir (Tuncay ve Tekin, 2021: 82-83). Odak noktası sosyal hizmet tarihi olduğunda tarihsel bir arka plan oluşturmak için sanayi devriminden ve onun sebep olduğu bazı olgulardan bahsetmekte yarar olduğu düşünülmüştür. Sanayi devrimi gibi sanayi devrimi ile kendini daha net hissettirmeye başlayan refah devleti olgusu ve refah devletinin ilk sinyallerini veren Elizabeth Yoksullar Yasası da sosyal hizmet tarihi açısından önemli bir konudur.

1.1.2. Sosyal Refah Olgusunun Ortaya Çıkışı ve Elizabeth Yoksullar Yasası

1601 yılında Elizabeth Yoksullar Yasası İngiltere’de yoksullukla mücadele için çıkmıştır. Yasanın o zamana kadar İngiltere’de alınmış tedbirlerin birleşmesi niteliğinde olduğu söylenebilir. Yasaya göre yardım ihtiyacı olan insanlar üçe ayrılmıştır. Bunlar; sağlam bedenli yoksullar, yeteneksiz (sakat) yoksullar, korunmaya muhtaç çocuklar olarak belirtilmiştir (Kongar, 1972:150-151). Orta çağda yaşanan kıtlıklar, salgınlar, savaşlar, feodal düzenin yıkılması ve kuraklık gibi sorunlar yardıma muhtaç konumda olan insan sayısını artırmıştır. O dönemde var olan kilise ve geleneksel aile gibi toplumun yaraları sarmak için kullanmış olduğu sistemler, yaraları sarmakta yetersiz kalmaya başlamıştır. Şehirlerde dilenen insanların sayıları artmış ve dilenen insanlar dönemin yöneticilerinin dikkatini çekmeye başlamıştır. Yoksulluk içinde yaşayan ve dilenmek zorunda kalan insanlar gibi toplumsal yaşamın bazı problemlerine çözüm yaratabilmek için İngiltere’de 1300’lü yıllardan 1800’lü yıllara kadar birçok “Yoksullar Yasası” kabul edilmiştir. Bunlar arasında en önemlisi ve hepsini kapsayan ise 1601 Elizabeth Yasasıdır (Zastrow, 2013:50). Yoksullar yasası ve benzeri sosyal refah çalışmalarının ilk düzenlemelerinin İngiltere’de çıkması yardım kuruluşlarının temellerinin de atılmasını sağlamıştır.

Kilisenin ve Batı Hristiyanlığının güçlü dönemleri olan orta çağda, kilise yardımları ihtiyacı olan kişilere verilecek yardımlar için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Fakat kilise hayırseverliği, yardım konusunda kontrolsüz ve savurgan davrandığı dönemler yaşamış, bu durum işgücü arzı noktasında ekonomik düzende sorun yaratmaya başlamıştır. Böylece devlet otoritesi, kendine bakabilecek durumda olan kişilerin bu yardımlardan yararlanmasını yasaklamıştır (Şeker, 2008:28). Yani 1601 Yoksullar Yasasının ortaya çıkma nedenlerinden birinin de devletin yönetici kesiminin ekonomik kaygıları olduğu söylenebilir. Devlet erki tarafından sanayileşme kısıtlımlarının çakmaya başladığı dönemlerde, geleneksel yollarla ve dini gruplarla plansız ve sistemsiz şekilde yapılan yardımların müracaatçı gruplarını çalışmamaya teşvik ettiği düşünülmüştür. Bu yasayla adeta bir taşla iki kuş vurularak sanayileşmenin ve büyümenin temel taşı olan işgücünün arzı noktasında yaşanan problem çözüme kavuşturulmaya ve yardımların oluşturduğu mali yük azaltılmaya çalışılmıştır.

Sosyal refah ve sosyal politika düşüncelerinden hareketle oluşan çoğu yasanın çıktığı ilk dönemlerinde olduğu gibi, İngiltere’de çıkan yoksullar yasaları da motivasyon kaynağını genelde dönemin getirdiği yeni ekonomik anlayıştan almıştır. Bu nedenle genel olarak işgücü piyasasının verimliliğini artırma işlevi görmüştür. Zaten devletin toplumsal yaşamda ve ekonomik alanda düzenleyici bir unsuru olan bu yasalar çoğunlukla işgücüne ihtiyaç duyan zihinler tarafından biçimlendirilmiştir. Ancak yine de yoksullar yasalarının hepsi için yalnızca ekonomik kaygılar güttüğünü söylemek yanlış olacaktır (Kovancı, 2003:131). Hangi motivasyonla ortaya çıkmış olursa olsun 1601 Yoksullar Yasası başta olmak üzere bu tür yasalar dünya tarihinde sosyal devletin, refah politikaları uygulamalarının ve sosyal hizmetlerin tohumlarını atan yasalar olmuşlardır. Bu nedenle sosyal hizmetin ortaya çıkışı ve bugünlere gelişi açısından milat olarak kabul edilir.

Sosyal hizmet tarihi açısından değinilmesi gereken bir diğer husus sosyal refah programları ile sosyal hizmet uygulamalarının zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabilir olması ve sosyal hizmet kuruluşlarının sosyal refah kurumları olarak adlandırılması konusudur. Sosyal refahın kapsamı ile sosyal hizmetin odak noktaları benzerlik gösterir ancak sosyal refah daha geniş kapsamlı bir terimdir. Sosyal refah söz konusu olduğunda akla gelenler sosyal hizmeti de içine alan bir çerçeve oluşturur. Sosyal hizmet sosyal refahın kapsadığı konular üzerine uygulamalarını gerçekleştiren bir meslektir ve neredeyse tüm sosyal hizmet uzmanlarının sosyal refah alanında

çalıştığı söylenebilir (Zastrow, 2013:38-42). Ancak her ne kadar sosyal hizmet, refah devleti düşüncesiyle ortaya çıkmış (Süleymanoğlu, 2016:296) ve sosyal refah sistemleri içerisinde varlığını sürdürüyor olsa da sosyal hizmet ve sosyal refah kavramlarını birbiriyle karıştırmamak gerekmektedir.

Özetle, ortaya çıkışını ve ortaya çıkmasındaki alt yapıyı aktarmaya çalıştığımız sosyal hizmet disiplini, tarihsel olarak insani yardım davranışları ile başlayıp, profesyonel sunumun gerekliliğinin kabul edilmesiyle var olmaya başlamıştır. Bu gerekliliğe olan inanç, sahada sosyal yardım alanında çalışan kişilere eğitimler verme fikrini ortaya çıkarmış ve sosyal hizmetin alandan teoriye aktarılması için sosyal hizmet okulları açılma düşüncesi ortaya çıkmıştır.

1.1.3. Sosyal Hizmetin Profesyonelleşmesi ve Sosyal Hizmet Okulları

Bir sanat ve bir bilim olarak da tanımlanabilen sosyal hizmet mesleği (Duyan, 2010:2), önce uygulamalı bir meslek olarak ortaya çıkmış ve gelişimini sürdürmüş, daha sonra bilimsel bir paradigma arayışı içerisinde girerek sosyal bilimler içerisinde kendisine bir yer edinmiştir (Çağlar, 2012:32). Sosyal hizmet tarihini daha iyi kavramak için ve ek olarak bu çalışmanın da konusu olan sosyal hizmetin tanınırlığı olgusunu anlamlandırmak için sosyal hizmetin meslek olma çabalarına değinmek önem arz etmektedir. Çünkü sosyal hizmet, meslek olarak tanınma ve kendisine kavramsal bir çerçeve bulma noktasında uzun yıllar mücadele vermiştir. Sosyal hizmet nispeten genç bir meslek ve genç bir alan olmasının da etkisiyle diğer profesyonel meslekler gibi kabul görmesi noktasında sancılı bir süreç yaşamıştır.

1800'lü yıllarda kentleşmenin yoğun olduğu bölgelerde yoksulluk başta olmak üzere sosyal sorunlar, dini kanaat önderleri ve dini grupların özel girişimler ile yaptığı hayırsever yardımlarla giderilmeye çalışılmıştır. Sağlanan hizmetler genel anlamda temel ihtiyaçların karşılanması ve psikososyal boyutta dini telkinler olarak verilmiştir. Dönemin getirdiği sosyo-ekonomik atmosfer bu girişimlerin eğitimli kişiler tarafından yerine getirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 1900'lü yıllara gelene kadar bu girişimler insan ve insan doğası hakkında herhangi bir eğitim almamış ve gönüllü olarak bu organizasyonlara katılan insanlar tarafından yapılmıştır. Bu nedenle sosyal hizmet mesleğinin genç bir meslek olduğu ve çok eski bir geçmişe sahip olmadığı söylenebilir (Zastrow, 2013:2).

Sonunda sosyal hizmet mesleği, İngiltere ve ABD’de sanayileşme ve onun getirmiş olduğu değişimler ile ortaya çıkan kentler ve kentlerdeki yoksulluk olgusuna daha etkili müdahale edebilmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Hayırseverlik düşünceleri ile harekete geçen ve gönüllü olarak bu alanda çalışmak isteyen kişiler çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Bu girişimler sonucu bazı kurumlar, dernekler kurulmuş ve sosyal hizmetin ilk uygulamaları bu kurumlar tarafından toplumsal yaşama sunulmaya başlamıştır.

Van Wormer’a göre sosyal hizmet mesleğinin gelişimini şekillendiren motivasyon kaynakları 19. yüzyıl sonlarında başlayan sosyal refah düşüncesinin ortaya çıkardığı iki sosyal girişim olmuştur. Bunlardan biri Charity Organization Societies (COS) adlı derneklerin kurulması, diğeri ise yerleşim evlerinin çeşitli bölgelerde açılmaya başlanmasıdır (Akt. Healy ve Link, 2012:56).

Yoksulluğu önlemek adına birçok dernek kurulmuştur ancak bunlar arasında en önemli atılım “Charity Organization Society” (COS) ile olmuştur. COS’lar ilk olarak İngiltere’de 1869’da kurulmuş ve ardından ABD’ye ve bütün eyaletlerine yayılmıştır (Karataş, 1999:37). ABD’de ilk COS 1877’de Buffalo’da kurulmuştur (Healy ve Link, 2012:56). Yerleşim evleri de COS’lar ile aynı dönemde kurulmuştur. Kurulan bu evlerden ilki Londra’da kurulan Tonybee Hall’dır. Tonybee Hall’dan sonra İngiltere’de ve birçok büyük Amerikan şehirinde yerleşim evleri kurulmaya başlanmıştır. Bu evler aynı zamanda 19. yüzyılda sosyal hizmet denildiğinde akla gelen ve öncü bir konumda bulunan Jane Addams’ın (Tuncay ve Tekin, 2021:88) tanınmasını ve sosyal hizmet dünyasında ününün yayılmasını sağlamıştır (Zastrow, 2013:3).

Öte yandan 1899 yılında Amerika’da ilk çocuk mahkemesi kurulmuştur. Bu durum ilerleyen süreçte sosyal hizmetin birey odaklı uygulamalarının gelişmesine katkı sağlamıştır. İlk olarak Amerika’da kurulan bu mahkemeler diğeri Avrupa ülkelerine de örnek olmuş ve Avrupa’da hızla yayılmaya başlamıştır. Sosyal hizmet 1905 yılına gelindiğinde de ilk kez hastanelerde de kendine yer edinmeye başlamıştır. ABD’de Dr. Richard Clarke Cabot hastaların hastane sonrası süreçlerini gözlemek ve tedavinin tam anlamıyla verim vermesini sağlamak amacıyla sağlığın psikososyal boyutunu da göz önünde bulundurarak sosyal hizmet uzmanları görevlendirmiştir (Tuncay ve Tekin, 2021:89). Bu gelişmeler sosyal hizmetin çalışma alanlarını genişleterek tanınmasını ve yaygın bir meslek olmasını sağlamıştır. Ardından sosyal hizmet uygulamaları sunan

kurum ve kuruluşların sayılarının artmış ve birçok ülkeye yayılmış, böylece sosyal hizmet alanında çalışan personelin eğitilmesi konusu gündeme gelmeye başlamıştır.

Sosyal hizmet tarihine dair açıklamalarda sıklıkla sosyal hizmet okullarının kurulmasına odaklanılır (Healy ve Link, 2012:55). Sosyal hizmet tarihine dair alanyazın tarandığında genel anlamda karşımıza çıkan bu durumun nedeninin sosyal hizmetin önce uygulamalarla başlaması ardından eğitim programları ve okullarının açılması olduğu düşünülmektedir. Sosyal hizmet mesleği ve ilk uygulayıcıları ilk önce alanı ve uygulamaları tecrübe etmişler ardından açılan okullarda teorik ve kuramsal eğitime almaya başlamışlardır.

Sosyal hizmet eğitimi veren okulların gelişmesi aslında hayır kurumlarında başlatılan hizmet içi eğitim programlarına ve bu programların vaka çalışmaları ile sistematik bir şekilde genişletilmesine dayanmaktadır (Austin, 1983: 366). Dünya genelinde ilk sosyal hizmet okulu (Institute for Social Work Training) Hollanda Amsterdam'da 1899 yılında açılmıştır. Bu okul kendini hayır işlerine adanmış gönüllü kişilere iki yıl boyunca kuramsal ve uygulamalı eğitimler vermeye başlamıştır. ABD ve Avrupa'da ise 1910 yılına kadar 14 sosyal hizmet eğitimi veren okul açılmıştır (Tufan ve Koşar, 1999:2).

Bu bölüm sosyal hizmetin tarihine, bir meslek olarak ortaya çıkma sürecine odaklandığı için, bahsedilmesi gereken diğer bir isim Abraham Flexner'dir. Ayrıca bu çalışma sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığı konusuna odaklanmakta ve mesleki anlamda ne kadar kabul gördüğüne de değinmektedir. Bu perspektifle bakıldığında "sosyal hizmet bir meslek midir?" sorusunu alana yöneltmiş olan Abraham Flexner'in katkıları tarihsel arka plan ve çalışmanın odak noktası açısından değerlidir.

Abraham Flexner ABD'de tıp öncelikli olmak üzere mesleki eğitim alanında döneminin en etkili kişilerinden biri olmuştur. Amerika'da eğitimin iyileştirilmesi için desteklenen Genel Eğitim Kurumu adlı bir dernekte genel sekreter yardımcısı olarak görev yapmıştır (Austin, 1983:361). 1915 yılında ABD Ulusal Yardım Kuruluşları ve Rehabilitasyon Merkezleri konferansında sunduğu makalesinde sosyal hizmetin bir meslek olmadığını, eğitimsel bir tekniğinin bulunmadığını ve mesleğin sınırlarının çok geniş olduğunu belirterek dinleyicileri şaşırtmıştır (Poppo, 1995; Healy, 2008:58). Ayrıca sosyal hizmetin 20. Yüzyılda yardım kuruluşlarında gönüllülük esasıyla verilen amatör bir uğraş olduğunu, mesleki bir çerçeveye oturtulamayacağını belirterek sosyal

hizmete bir dizi eleştiri yapmıştır (Altındağ, 2011:6). Flexner'in bu eleştirileri sosyal hizmetin bir meslek olarak ortaya çıkması ve meslek olarak kabul görmesi açısından büyük bir adım olmuştur (Acar ve Duyan, 2003:4). Flexner yaptığı söylemler ve eleştirilerle sosyal hizmet alanında söz sahibi unsurların öz eleştiri yapmalarını sağlayarak dikkatlerini meslekleşme sürecine vermelerini sağlamıştır.

Abraham Flexner'in bu söylemlerinin ardından yine sosyal hizmet tarihi için çok önemli bir kişilik olan Marry Richmond, 1917 yılında sosyal hizmet için temel taşlardan biri olarak görülen ve sosyal hizmete kuramsal çerçeve ve yöntem öneren ilk olma özelliği taşıyan “Sosyal Teşhis” (Social Diagnosis) kitabı yayınlamıştır. Marry Richmond bu kitapla, bireyle nasıl çalışılması gerektiğine dair çerçeve ve vaka çalışmasının gerekli olan bilgi bütünü sosyal hizmet alanına kazandırmıştır (Zastrow, 2013:4). Böylece Marry Richmond, sosyal hizmetin meslek olma sürecindeki çabaları ve sosyal hizmet alanından elde ettiği deneyimleri kuramsal çerçeveye aktarması sayesinde söz konusu sosyal hizmet olduğunda üzerinde durulması gereken bir isim olmuştur.

Marry Richmond sosyal hizmetin kurucuları arasında gösterilir. Yaşadığı dönemde sosyal hizmet için verdiği çabalarla mesleğin bu günlerine gelmesini sağlayan bir isimdir. Özellikle sosyal hizmetin profesyonel bir meslek olmasında büyük uğraşlar vermiş ve mesleğin kabul görmesini sağlamakta büyük ilerleme sağlamıştır. Ayrıca sosyal hizmet okullarının açılması ve mesleki standartların oluşması için de çalışmalar yapmıştır. Literatüre ve alana kattığı birçok eserin yanında özellikle “Sosyal Teşhis” adlı eseri bir yol gösterici olmuştur. Alandaki ilk aile vurgusunu yaparak alanın ilgisinin aile kurumuna yönelmesini de sağlayan Richmond, fikirleri eserleri ve yaptığı katkılarıyla sosyal hizmette hala etkisini sürdürmektedir (Başçılar, 2020:153-158).

Dönemin şartları içinde değerlendirerek başlarsak eğer; yirminci yüzyıldan önce profesyonel bir meslek olarak adlandırılma onuruna layık görülen sınırlı meslekler olduğunu, bunların da tıp, hukuk, profesörlük ve din adamlığı gibi mesleklerle sınırlı kaldığını (Poppo, 2018:169) söyleyebiliriz. Hal böyle iken sosyal hizmet mesleği de kendisini meslek olarak tanımlayabilmek adına bazı çabalara girişmiştir. Ancak sosyal hizmet adına bu çabaların sonuç vermesi bir hayli zor olmuştur. Çünkü hayırseverlik ve dini duygularla gönüllü olarak yapılan çalışmalardan ortaya çıkan meslek, insani ve dini duygular besleyen herkesin bu işi yapabileceği algısını doğurmuştu. Bu nedenle o

yıllarda sahada çalışan ve pratik bilgiyi deneyimleyerek elde eden sosyal hizmet çalışanları ve mesleğin ileri gelenleri, çalışanlara eğitim verme ve okullar açma girişimlerine paralel olarak mesleğin hem toplumsal hayatta hem de akademik olarak kabul görmesi için de girişimlerde bulundular.

Özetle, sosyal hizmet geçirdiği tarihsel süreçle birlikte bilimsel bir disiplin haline gelmiş, kendini uygulamalı bir meslek olarak hem pratikte hem de teoride kanıtlamıştır. Zamanla daha sağlam temellere oturan, kanıta dayalı uygulamalarını geliştiren sosyal hizmet filizlenmeye başladığı bölgelerden çıkarak birçok ülkede kendine yer edinmeye başlamış, dünyada birçok ülkede sosyal hizmet okulları açılmaya başlamıştır. Bu ülkelerden birisi de sosyal devlet düşüncesinin yasalarla somut bir hale gelmesiyle sosyal devlet olma yolunda büyük adımlar atmaya başlayan Türkiye olmuştur.

1.2. Türkiye’de Sosyal Hizmet

İngiltere ve Amerika’da sanayi devrimi ve beraberinde getirdiği toplumsal dönüşümlerle filizlenmeye başlayan sosyal hizmet, ülkemizde birleşmiş milletlerin teşvikleriyle 20.yy.’ın ikinci yarısında kendinden söz ettirmeye başlamıştır. Halbuki Türk tarihi sosyal hizmetlerin profesyonel meslek elemanları tarafından sunulması noktasında olmasa da hayırseverlik ve dini temelli sosyal hizmetlerin sağlanması ve sosyal devlet anlayışına yakın devlet yönetimleriyle sosyal hizmet ve sosyal hizmetlerle ilişkilendirilebilecek örneklerle doludur. Tarihsel bir arka plandan baktığımızda, Türk toplumun kurmuş olduğu devletlerde ve yaşadıkları kültürel mirasta sosyal hizmet mesleğinin bugünkü bakış açısına yakın bir anlayışla farklı sosyal hizmet uygulamalarını toplumun kullanımına sunulduğu görülmektedir. Türkler hem İslamiyet öncesi sahip olduğu toplumsal dayanışma kültürü ile hem de İslamiyet sonrası dinsel bir temele konumlanan hayırseverlik düşüncesi sayesinde sosyal devlet, sosyal yardım, sosyal refah gibi kavramlara her zaman aşina olmuş ve bu konudaki zenginliklerini her dönemde ve yaşadıkları her bölgede göstermişlerdir. Türk toplumunun sosyal dayanışmaya, hayırseverliğe, sosyal devlet anlayışına yabancı olmaması, aile akraba gibi toplumsal ağların günlük yaşamda önemli bir yerinin bulunması, sosyal hizmetlerin sunumunu kolay kılmak açısından avantaj olmasına rağmen sosyal hizmet eğitim programlarının başlaması açısından bir dezavantaj yaratmış ve ülkemizde sosyal hizmetin profesyonelleşmeye başlaması 1960’lı yılları bulmuştur.

1950'li ve 1960'lı yıllar Türkiye'nin ve bölge ülkelerinin sosyal hizmetin profesyonel yönüyle yeni yeni tanıştığı yıllar olarak bilinmektedir. Ülkemizde 1959 yılında 7355 sayılı yasa ile, o dönemki adıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Ardından Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde 1961 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsüne bağlı olarak dört yıllık bir eğitim programı olan Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. Bakanlıkta Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü oluşturulmuş ve akademi bu müdürlüğe bağlanmıştır. 1967 yılına gelindiğinde ise Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Sosyal Çalışma Yüksekokulu açılmıştır. Okul 1969 yılında Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi içinde Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü adını alarak eğitim vermeye devam etmiştir (Karataş ve Erkan, 2011:47).

Görüldüğü üzere 1960 yıllar Türkiye için sosyal hizmet ve sosyal hizmet eğitimi açısından oldukça hareketli yıllar olmuştur. Bu yıllarda sosyal hizmet, kalkınma planları içerisinde yer almaya başlamış ve sosyal hizmetin makro düzeyde toplumsal çalışmalarına olan ilgi artmıştır (Karataş ve Erkan, 2011:47-48). 1960'lı yılların sosyal hizmet açısından bu kadar verimli geçmesine neden olan etmenlerden biri 1961 yılında referandum kararı ile kabul edilen anayasanın sosyal devlet açısından oldukça cömert olmasıdır. 1961 anayasası devletin sosyal devlet olarak birçok sorumluluk alması gerektiği kabul etmiş sosyal güvenlik, sendikalaşma, kooperatifçilik, toplu sözleşme, grev hakkı, sağlık ve öğretim hakkı gibi birçok alanda bu hakları güvence altına almıştır (Tuncay ve Tekin, 2021:109).

Ülkemizde sosyal hizmetlerin kendine yapısal alanda ve eğitim modelinde reformlar yapmasını sağlayan bir diğer etmen ise ülke dışı unsurların oynadığı önemli rollerdir. Birleşmiş milletler bu unsurların başında gelir ve birçok gelişmekte olan ülkede bu konuda destekleyici olmuştur. Sosyal hizmet eğitiminin Türkiye'de başlamasının temel taşlarından olan ve yasal zemini hazırlayan 1959 tarihli ve 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsünün Kurulmasına Dair Kanunun çıkarılması Birleşmiş Milletlerin ülkemize yolladığı danışmanların çalışmaları sonucu olmuştur (Karataş ve Erkan, 2002:115-117).

Ülkemizde bir diğer önemli gelişme 1983 yılında yaşanmıştır. 1983 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu çıkartılmıştır. Bu kanunla sosyal hizmete dair bütün uygulamalar tek bir kurum tarafından sağlanması

amaçlanmıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumu uzun yıllar sosyal hizmet alanında başat kurum olarak görev yapmış ve çoğu sosyal hizmet kuruluşu bu kurumun çatısı altında çalışmıştır. 2011 yılına gelindiğinde SHÇEK yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. SHÇEK bakanlık kurulmadan önce başbakanlığı bağlı bir genel müdürlük olarak hizmetlerini yürütmekteyken artık bir bakanlık bünyesine alınmıştır. 2018 yılına gelindiğinde bakanlığın adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. 2021 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adını almıştır. Günümüzde devlet eliyle yürütülen sosyal hizmet uygulamalarının büyük çoğunluğunun bu bakanlık tarafından yürütüldüğü ve ülkemizde sosyal hizmet lisans eğitimi tamamlayarak sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı olarak mezun olan sosyal hizmet mezunlarının birçoğunun bu bakanlık bünyesinde istihdam edildiği söylenebilir.

1.2.1. Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi

Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi açısından 2000’li yıllar bir dönüm noktası olmuştur. O yıllara kadar tabiri caizse kendi yağında kavru lan, içine kapanık bir bölüm olarak gelen sosyal hizmet 2000’li yıllarda adından sıkça söz ettirmeye başlamıştır. Sosyal yardımlar ön planda olmakla birlikte adli sosyal hizmet, engelli refahı, çocuk refahı, yaşlı refahı gibi alanlarda önemli gelişmeler olmuş ve bu gelişmeler sosyal hizmet eğitiminin gündeme alınmasını sağlamıştır (Alptekin, Topuz ve Zengin, 2017:2). Özellikle 2002 yılından sonra oluşan sosyo-kültürel ortam sosyal hizmet bölümlerinin açılması için uygun bir zemin hazırlamış ve 2006 yılı itibari ile sosyal hizmet bölümlerinin artışı büyük bir hız kazanmıştır (Alptekin, Topuz ve Zengin, 2013:354). O yıllardan günümüze ülkemizde birçok sosyal hizmet bölümü açılmış ve eğitim vermeye başlamıştır. Bu durumun başlarda sosyal hizmet mesleğinin Türkiye’deki konumu açısından olumlu gelişmeler ortaya çıkaracağı düşünülse de plansız ve programsız olarak açılan bölümler uzun vadede sosyal hizmeti farklı açılardan olumsuz etkilemiştir.

Sosyal hizmet lisans bölümlerinin açılmasında belirli bir fakülteye bağlanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle ülkemizde farklı üniversitelerde farklı yükseköğretim ve fakültele re bağlı olarak açılmıştır. Öğretim üyelerinin ve üniversite yönetiminin tercihi ve eğilimleri doğrultusunda fakülte ya da yükseköğretim bünyesi altında

olabilirler. Fakülte veya yüksekokul bünyesinde açılmasının verilen eğitim ve müfredat açısından herhangi bir farkı bulunmamakta ve ikisinden de mezun olanlar sosyal hizmet uzmanı olarak mezun olmaktadır. Öte yandan yukarıda değindiğimiz sosyal hizmet bölümlerinde yaşanan artışa paralel olarak ülkemizde sosyal hizmet mezunları da her geçen gün artmaya başlamış ve artmaya da devam etmektedir. 2023 yılı itibariyle 50 bin mezunun olabileceği öngörülmektedir. Bu artışın ortaya çıkaracağı ilk olumsuz sonuç ise ülkemiz istihdam şartları düşünüldüğünde ortaya çıkması muhtemel olan istihdam sorunudur (Aydemir ve Yiğit, 2017:135-136). İstihdam bir mesleğin ve bu meslek elemanlarının yetişmesini sağlayan programların sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Sosyal hizmet kendine ne kadar istihdam olanağı bulur ve yaratırsa, hem sahada kendini ve yeterliliklerini gösterecek hem de kendisini daha tercih edilir bir meslek haline getirebilecektir.

2021 yılı itibariyle YÖK verilerine göre Türkiye’de sosyal hizmet lisans eğitimi veren fakülte bünyesinde 45, yüksekokul bünyesinde 6 ve açık öğretim fakültesinde 2 olmak üzere toplam 53 devlet üniversitesi, 2 yüksekokul ve 18 fakülte olmak üzere toplam 20 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Toplamda 73 bölümle eğitim veren devlet ve vakıf üniversiteleri kontenjanları ve açık öğretim fakülteleri kontenjanları incelendiğinde dikkat çeken husus, açık öğretim fakültelerindeki öğrenci kontenjanlarının çok daha yüksek olmasıdır. Anadolu Üniversitesinde bulunan açıköğretim sosyal hizmet programı 513 öğrenci ve Atatürk Üniversitesinde bulunan sosyal hizmet programı ise 1538 öğrenci kabul edebilmektedir (YÖK, 2021). Ülkemizde, sosyal hizmet uzmanlarını, sosyal hizmet öğrenci ve mezunlarını etkileyen, alanın ilerlemesinde bir pranga olarak görülen en büyük probleminden biri açıköğretim programlarında sosyal hizmet bölümünün bulunmasıdır. Uygulamalı bir bilim ve meslek olan sosyal hizmetin uzaktan eğitimle verilmesi eğitimin niteliğini sorgulanmasına neden olmaktadır.

İlk filizlenmeye başladığı yıllarda sosyal hizmet mesleği, “kolda sepetle yapılan” bir yardım hizmeti olarak görülse de artık bilimsel bir yönetime dayanan, uygulanması beceri ve bilgi birikimine bağlı bir disiplin olarak tanımlanmaktadır (Kuntay, 1961:19-20; Karataş ve Erkan, 2002:113). Bu tanımlamalara ve sosyal hizmetin küresel çapta kaydettiği ilerlemelere rağmen ülkemizde sosyal hizmet eğitiminde yaşanan sorunlar sosyal hizmet eğitimini basitleştirmekte, amaç ve hedeflerinden uzaklaştırmaktadır. Sosyal hizmet alanında çalışacak meslek elemanlarına ve sosyal hizmet eğitiminin

verilmesinde görev yapan akademisyenlere olan ihtiyacın fazla olduğu düşüncesiyle ülkemizde ulusal ve uluslararası standartlar gözetilmeden plansız bir şekilde oluşan bir sosyal hizmet eğitimi karşımıza çıkmaktadır (Alptekin, Topuz ve Zengin, 2017:17).

Kısaca Türkiye’de sosyal hizmet, 1960 yıllarda başladığı serüvenine 2000’li yıllara gelinene kadar yatay bir şekilde devam etmiş, 2000’li yıllardan sonra yukarı yönde ivmelenmeye başlamış, kendi adına, meslek elemanları adına ve hizmetlerini sunacağı hizmet alıcılara karşı olumlu gelişmeler yaşamıştır. Sosyal hizmetin kabuğundan çıkması, ülkemizin o dönemdeki eğitim ve sosyal politikalarının da etkisiyle hızlı bir şekilde gerçekleşmiş, ülkenin dört bir yanında sosyal hizmet bölümleri açılmış ve sosyal hizmet uzmanları artan sosyal hizmet kuruluşları ile daha farklı alanlarda çalışmaya başlamıştır. Bu durumun ilk yıllarda sosyal hizmet adına bir büyük bir gelişme olduğunu söylemek doğru olsa da sonraki yıllarda plansız ve hızlı büyümenin sosyal hizmete olumsuz geri dönüşler yarattığını da söylemek yanlış olmayacaktır. Bu olumsuz geri dönüşler sosyal hizmeti dolaylı ya da doğrudan çeşitli düzeylerde etkileyebilmekte ve çalışmanın da odak noktası olan sosyal hizmetin tanınırlığı ve prestiji açısından önem arz etmektedir. Bu yüzden sosyal hizmetin sorun alanlarından kısaca bahsetmek araştırmanın hedefi ve amaçları açısından faydalı olacaktır.

1.2.2. Türkiye’de Sosyal Hizmetin Yaşadığı Sorunlar

Bu bölümde ilgili literatürün sağlamış olduğu veriler ve görüşler doğrultusunda Türkiye’de sosyal hizmet adına problem olarak görülen, meslek elemanlarına, öğrencilere ve sosyal hizmet alanı eğitimcilerini olumsuz etkileyen, mesleğin tanınırlığı, prestijini ve medyatik temsiline etki eden bazı sorun alanları aktarılacaktır.

1.2.2.1. İstihdam

Öncelikle sosyal hizmetin istihdamının sorun olarak görülmesinin diğer başlıklara göre daha güncel bir sorun olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ülkemizde sosyal hizmetin uzun yıllar boyunca birkaç üniversite tekelinde kalmış ve mezun sayısının düşük olmasından dolayı istihdam problemi yaşanmamış ya da yaşansa bile gündeme pek gelmemiştir. Ancak son yıllarda hem açıköğretim fakültesinin verdiği mezunlar hem

de açılan yeni sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan öğrenciler, sosyal hizmet adına büyük bir yığılma oluşturmuş ve istihdam sosyal hizmet için gündem olmaya başlamıştır. Böylece sosyal hizmet ve istihdam konusuna yönelik birçok çalışma yapılmıştır.

Geniş bir çalışma alanı olan sosyal hizmet devlete ait kurum ve kuruluşlarda birçok farklı alanda çalışabilmektedir. Fakat istihdam açısından bugün sorun yaratan husus, devlet kurumlarında sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının birdenbire göz önüne serilmesinden sonra mezun sayısının yetersiz olduğu yıllarda farklı meslek elemanlarının sosyal hizmet kadrolarına atanmaları olmuştur. Yasal düzenlemeler sosyal hizmet uzmanlarının kadrolarına sosyolog, öğretmen, psikolog gibi meslek elemanlarının görevlendirilebilmesine yönelik yapılmıştır (Bolgün, 2016:37). Mezun sayısının bu kadar çok ve iş bulmakta sorun yaşadığı günümüzde bile hala bazı kadrolarda aynı şekilde farklı meslek elemanlarının istihdam edildiği görülebilmektedir.

Yapılan çalışmalar da sosyal hizmet öğrencilerinin ve mezun olanların iş kaygısı yaşadıklarını göstermektedir. Işıkhan ve arkadaşlarının 2016 yılında, 134 sosyal hizmet 4. sınıf öğrencisi ile yürüttüğü çalışma sonucunda büyük çoğunluğun mezuniyet sonrası iş kaygısı yaşayacağını düşündüğü görülmüştür. TÜİK verileri baz alınarak yapılan bir diğer çalışmada ise yapıldığı yılda mevcut veriler üniversite mezunları arasında en yüksek işsizlik oranının %24 ile sosyal hizmet alanında olduğunu göstermiştir (Sevim ve Altun, 2017:62). 2018-2019 eğitim öğretim yılında sosyal hizmet lisans eğitimine devam eden 355 öğrencinin katıldığı bir diğer araştırmada da büyük bir çoğunluğunun mezuniyet sonrası iş bulma konusunda sorunlar yaşayacağını düşündüğü ortaya çıkmıştır. Araştırmada diğer dikkat çeken veri ise öğrencilerin çalışmayı tercih edecekleri kurumlar arasında da ilk sırayı o zamanki adıyla AÇSHB olan Aile ve Sosyal Hizmetler bakanlığının almış olmasıdır (Kocabaş, 2019). Bu bulgudan da hareketle bir genelleme yaptığımızda ülkemizde gerek çalışma şartları gerekse sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı sosyal hizmet mezunlarının kariyer planlarında ilk sıraya devlet kadrolarının aldığını söylenebiler.

Doğan (2018) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada araştırmaya katılan 721 öğrencinin %50,8'i mezun olduktan sonra işsiz kalma kaygısını yaşadığını belirtmiştir. Öğrencilerin mesleğin geleceğine yönelik düşünceleri de orta düzeyde bulunmuş ve 10 üzerinden 5,70 puan almıştır. Kılıç (2021) tarafından sosyal hizmet

uzmanlarının yaşadıkları işsizlik sorununu ortaya koyma amacıyla yapılan çalışmada da sosyal hizmet mezunlarının istihdam noktasında yaşadıklarına dair veriler içermektedir. Araştırma 2017-2018 ve 2018-2019 dönemlerinde mezun olmuş, işsizlik deneyimini deneyimlemiş, hala kendi işleriyle ilgili bir işte çalışmayan kişilerle yapılmış ve katılımcıların birçoğu sosyal hizmetin istihdam sorunu yaşamasının nedenlerinden biri olarak mesleğin yeterince tanınmaması olduğunu belirtmişlerdir.

1.2.2.2. Meslek Elemanı ve Meslek Adlandırılması

Düşüncelerini doğru kavram ve terimlerle en kısa yoldan dile getirebilen meslekler, gelişmiş mesleklerdir ve bu meslekler halkın zihninde daha kolay algılanarak daha fazla benimsenir (Tomanbay, 2012:108). Sosyal hizmet mesleğinin ve akademik çevresinin, ülkemizde karşılaştığı en temel sorunlardan biri mesleğin ve meslek elemanlarının adlandırılmasıdır. Uzun yıllardan beri süregelen bu karmaşa, bir kısır döngü oluşturmuş ve üzerinde uzlaşması zor hale gelerek içinden çıkılmaz bir boyut almıştır. Bu durum sosyal hizmetin toplum tarafından benimsenmesini zora sokmuş, tanınması ve itibar kazanması noktasında önünde büyük bir engel olmuştur.

Tomanbay'a (2012:105) göre, Türkçede "sosyal hizmet" kavramı iki farklı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu kullanımlardan birincisi meslek olarak sosyal hizmet iken, diğeri sosyal hizmet mesleğinin görev yaptığı, sosyal hizmet alanı ya da alanlarıdır. Sosyal hizmetin ilk olarak ortaya çıkmış olduğu ülkelerden biri olan ABD'deki kullanım şekline baktığımızda ise mesleğin "social work" olarak adlandırıldığını, mesleğin görev yaptığı alan olan sosyal hizmet ya da sosyal hizmetler için ise "social service" ve "social services" kelimelerinin kullanıldığı görürüz. Almandada da "social work" yerine "sozialarbeit", "social service" yerine "sozialer dients", "social services" yerine de "soziale dienste" kelimelerinin kullanıldığı görmekteyiz. Tomanbay'ın görüşüne göre, bu ülkelerin kullanım şekillerinde var olan ikili kullanım, yani meslek için ve mesleğin görev yaptığı alan için farklı ifadelerin olması, ülkemizdeki gibi bir kavram karmaşası yaşanmamasını sağlamaktadır ve "social work", "sozialarbeit"ın asıl karşılığı sosyal hizmet değil sosyal çalışmadır (Tomanbay, 2012:106-107).

Ülkemizde sosyal hizmet ve sosyal hizmetler kavramı farklı görüşler tarafından "sosyal hizmet" kavramının mesleği ifade ettiği, "sosyal hizmetler" in ise ülkede

uygulanan bütün sosyal hizmet uygulamalarını ifade ettiği belirtilerek ayrı kavramsallaştırılmaktadır. Fakat Tomanbay'a (2012:107) göre bu durum büyük bir hatadır ve bir kelimenin çoğulunun farklı, tekilinin farklı bir anlam ifade edeceğini belirtmek anlamsızdır. Tomanbay bu durumu Türkçeye yapılan bir haksızlık olarak görmektedir. Meslek adı üzerinde oluşan bu tartışmaya ek bir diğer konu meslek elmanı unvanı, kadroları ve adlandırılması üzerine yıllardır süregelen anlaşmazlıktır.

Yine Tomanbay'a (2012:123) göre, sosyal hizmet lisans eğitimi mezunlarının sosyal hizmet uzmanı olarak adlandırılması yanlıştır ve bu durum yüksek lisans mezunlarına karşı oluşan bir haksızlıktır. Çünkü uzman terimi yüksek lisans eğitimi sonunda elde edilebilen bir terimdir. Bu görüşe katılanlar sosyal hizmet uzmanı yerine lisans mezunlarına sosyal çalışmacı denmesi ve kadroların bu unvana göre açılıp bu unvan doğrultusunda istihdam edilmesinin doğru olduğunu savunmaktadır.

Meslek adı üzerine ve meslek elemanı adlandırılması üzerinde oluşan karmaşanın bir diğer boyutu, sosyal hizmetlerin yürütülmesinde temel taşlardan olan bazı kanunlarda sosyal çalışma görevlisi adı altında farklı alanlarının mezunlarının tanımlanması durumu olmuştur. Örneğin, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda sosyal çalışma görevlisi "Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır. Yukarıda Tomanbay'ın görüşünden hareketle, sosyal hizmet mesleği sosyal çalışma ve sosyal hizmet uzmanı da sosyal çalışmacı olmalı ise sosyal çalışma görevlisinin de sadece sosyal hizmet lisans mezunlarını ifade etmesi gerekir.

Sonuç olarak, sosyal hizmet mezunu meslek elemanlarının yapması gereken mesleki çalışmaları başka meslek elemanlarının yapması, sadece sosyal hizmet mezunlarının istihdam edilmesi gereken kadrolara başka meslek gruplarının atanması, mesleki kavram tartışmasını bir başka boyuta taşıyarak, mesleğin bilinme ve tanınma noktasında yaşanan sorunları yansıtmaktadır (Kalaycı Kırılıoğlu ve Kırılıoğlu, 2021:115). Çalışmanın başında belirtildiği üzere, çalışmanın amacının sosyal hizmetin tanınırlığı ve prestiji olmasından hareketle bu çalışma boyunca sosyal hizmet ve sosyal hizmet uzmanı kavramları kullanılacaktır. Çünkü meslek olarak sosyal hizmet kavramı ve meslek elemanı olarak sosyal hizmet uzmanı kavramı; meslek elemanları arasında, akademik

kaynaklarda ve toplumsal yaşamda daha çok kullanılmakta ve meslek bu adlandırılmalar ile daha çok bilinmektedir.

1.2.2.3. Mesleğin Yasal Sınırları

Sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanında yetkinliklerini sergileyebilmesi ve uygulanabilirliğinin olabilmesi için birçok onay izin ya da yetkiye ihtiyaç duymaktadır. Alınan onaylar veya sosyal hizmet uzmanlarına verilen yetkiler sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarında onlara gerekli olan çalışma zeminini hazırlamaktadır (London ve Freit, 1999 Akt: Duyan, 2016:3). Sosyal hizmet uzmanlarına sağlanacak olan bu yetkiler ve izinler tüm uygulama alanlarında mikro, mezo ve makro düzeylerde sağlanması gerekir. Sosyal hizmet uzmanlarının aldıkları eğitimler doğrultusunda mesleki becerilerini tam anlamıyla uygulayabilmesi için gerekli olan bu ortamın sağlanması, sosyal hizmet uzmanının çalışma ortamlarına göre değişmekle beraber, devlet organının sağlayacağı yasal zemin ve istihdamını sağladığı sosyal hizmet uzmanlarının sayısı ile ilişkilidir. Bu yetkilerin ve onayların sağlanabilmesi için sosyal hizmet mesleğinin ve meslek elamanlarının tanınırlığı ve prestiji ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Politika üreticiler, müracaatçılar, kurum idarecileri ve aslında genel olarak toplumun geneli mesleği ne kadar tanır ve mesleğin mesleki yetkinliklerine ne kadar inanırsa gerek bireylerin gerekse politika yapıcıların sosyal hizmet mesleğine sağladıkları yetki ve onaylar artacaktır. Kısacası bir meslek toplumsal anlamda ne kadar saygınlık duyuluyor ve tanınıyorsa, çalışma ortamları ve uygulamalarının verimliliğinin o kadar artma eğilimine girebilir.

Sosyal hizmet uzmanları özellikle ülkemizde, sundukları uygulamaların birçoğunu devlet kurumlarının çatısı altında, kanun ve yönetmeliklerin çizdiği sınırlar içinde sunmaktadır. Ancak sosyal hizmetin odak noktasına aldığı birey, aile ve çevresini buldukları sosyo-ekonomik çevreye karşı savunmak, onu bu etkileşimde yaşadığı dezavantajlı durumdan avantajlı hale çıkabilmesinde desteklemek gibi bazı mesleki rolleri vardır. Ancak bu mesleki rollerin yüklediği yüksek hedefler sistemin kendisinde görev yapıp, sisteme karşı müracaatçıyı savunmayı imkânsız hale getirmektedir. Böylece sosyal hizmet mesleğinin tam anlamıyla kendini göstermesi, işlevsel olması ancak yasal sınırların müsaade ettiği ölçüde kalmaktadır.

1.2.2.4. Mesleki Örgüt ve Mesleki Kamuoyu Gücü

Sosyal hizmet uzmanlarının ve sosyal hizmet akademisyenlerinin mesleklerinin saygınlığını artırma yükümlülüğü ve sadece uygulama sırasında müracaatçılar ölçeğinde değil aynı zamanda toplumlarla ve örgütlerle iş birliği yaparak mesleklerini başkalarını tanıtmaya sorumluluğu vardır (Duyan, Serpen ve Akgün, 2014:19). Bu sorumluluk ancak güçlü bir mesleki örgüt ve mesleğin kamuoyunda gücüne ulaşmasıyla yerine getirilebilir. Bu nedenle ülkemiz içinde bütün sosyal hizmet uzmanlarına hitap eden ortak mesleki örgütlerin bulunması ve aktif olarak çalışmalar yapması önem arz etmektedir.

Bireyler politik bağlamda ya da yaşam tarzı bağlamında birbirinden farklı olabilir. Ancak bu farklılıklar mesleki anlamda ve meslek örgütlerinde de farklılaşma yaratmamalıdır. Farklılıkların bir araya gelerek ortak kararlar alması, planlar oluşturabilmesi mesleğin geleceği ve gelişimi açısından önemlidir. Sosyal hizmet uzmanlarının oluşturduğu mesleki kuruluşlarda bir araya gelememesi, sosyal hizmet uzmanlarının meslek özelinde ortak bir paydada bulaşabilmelerini sağlayan tek bir çatı derneğin kurulmasını engellemektedir (Bolgün, 2016:36). Ortak ve tek yumruk olan bir mesleki örgütün olması, meslek kültürünün oluşması, mesleğin tanınırlığının etkinliğinin artması, mesleki sorun alanlarında kamuoyunu etkilebilmesi gibi birçok açıdan önemlidir (Avşar, 2019:82).

1.2.2.5. Eğitim Alanında Yaşanan Sorunlar

Yukarıdaki 'Türkiye'de sosyal hizmet eğitimi' başlığında da kısaca değinilen bazı sorunlara ek olarak ülkemizde sosyal hizmet eğitiminde yaşanan sorunlar bu başlıkta daha detaylı bir şekilde aktarılmaya çalışılacaktır. İlgili literatür tarandığında sosyal hizmet eğitiminin Türkiye'de yaşamış olduğu problemler arasında en önemli konuların açık öğretim fakültelerinde yer alması, alan dışından akademisyenlerle bölümlerin açılması ve dikey geçişte alakasız bölümlerin tercih edebilmesi olduğu görülmektedir.

Ülkemizde sosyal hizmet bölümlerinde görev yapan akademik personel incelendiğinde sosyal hizmet lisans ve lisansüstü eğitimi alanların sadece %36 oranında olduğu, sosyal hizmete dair bir eğitimi bulunmayan personelin ise %64 gibi yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Sosyal hizmetin disiplinlerarası bir alan olmasından

dolayı dünya genelinde bölüm kadrosunda farklı alanlarından öğretim üyelerinin görev yaptığı bilinmektedir. Fakat Türkiye’de durum disiplinlerarası bir yaklaşım yaratmaktan öteye gitmiş ve alanda yetişmiş öğretim üyesi bulunamadığından bölümlerde farklı alanlardan hocalar görev yapmaya başlamıştır (Alptekin, Topuz ve Zengin, 2013:361). Sosyal hizmet okullarının çoğalması, farklı illerde farklı üniversitelerde bölümlerin açılması sosyal hizmet eğitimi açısından olumlu bir potansiyel yaratmış olsa da hızlı ve plansız büyüme eğitimin niteliği konusunda problemler ortaya çıkarmıştır. Sosyal hizmet uzmanı kadrolarında yaşanan ani ihtiyaçtan dolayı nasıl sosyal hizmet uzmanlarının yerine başka meslek elemanları görevlendirildiyse aynı şekilde akademik alanda da sosyal hizmet bölümleri açılırken sosyal hizmet deneyim ve eğitimi olmayan personeller görevlendirilerek bölümler açılmıştır.

Bir diğer problem sosyal hizmet bölümüne DGS sınavı ile geçişi izin verilen ön lisans programlarının arasında benzer bilimsel temellere sahip olmayan bölümlerin yer almasıdır. ÖSYM 2021 DGS kılavuzuna baktığımızda dikey geçiş sınavı ile sosyal hizmet lisans programına başvurabilecek ön lisans programları arasında, Hava Savunma, İstihbarat, İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği, Diş Protez Teknikerliği, Özel Güvenlik ve Koruma, Eczane Teknikerliği, Kamu Güvenlik ve Asayişin Sağlanması, Mühimmat ve Mühimmat Tahrip, Otopsi Yardımcılığı, Ceza İnfaz ve Güvenlik Hizmetleri, Cerrahi Teknikerliği , Ağız ve Diş Sağlığı, Ambulans ve Acil Bakım, Anestezi Teknikerliği gibi programların yer aldığı görülmektedir. Bu durum sosyal hizmet lisans bölümü açısından göz ardı edilmemesi gereken önemli bir sorundur. Çünkü hem bölümde eğitim alacak öğrencilerin nitelikleri hem eğitimin niteliğini etkilemekte hem de alanın prestijini olumsuz anlamda etkilemektedir.

Ülkemizde sosyal hizmet lisans, yüksek lisans ve doktora programlarının yanında “sosyal hizmetler” adında ön lisans programları bulunmaktadır. Bu durumunda hem mesleki alanda hem de kamuoyu gözünde, isimlerinin benzer olmasından dolayı bir karmaşıklık yarattığı ve sosyal hizmet lisans mezunları açısından bir karmaşaya yol açtığı düşünülmektedir. Önlisans programının bu derecede benzer bir isimle açılması, sosyal hizmetin prestijini ve tanınırlığını etkilemekte ve yanlış tanınabilmesi açısından bir risk faktörü oluşturmaktadır.

2. MESLEK KAVRAMI

Meslek kavramını anlayabilmek için öncelikle sözcük anlamına bakarsak, meslek TDK tarafından “*Belli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş*” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2021). Meslek kavramının İngilizce karşılığı “*profession*” sözcüğüne baktığımızda da kavramın uzmanlık ve profesyonellikle ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. “*Profession*” kelimesinin bağlantılı olduğu “*profes*” kelimesinin “*yeteri kadar nitelikli olma*” anlamını ifade etmek için kullanılmakta olduğunu görürüz. Dolayısıyla meslek yani “*profession*” kelimesi bir iş üzerine yetkinliğin olduğunu ve gerekli nitelikleri taşıdığını ifade ederken kullanılmaktadır (Hughes, 1996:26; Köksalan ve Celkan, 2018:122). Yine İngilizcede “*meslek, iş, meşguliyet, uğraşı*” anlamlarında kullanılan bir diğer kelime “*occupation*” kelimesidir (Cambridge Dictionary, 2021). “*Occupation*” kelimesinin daha çok her işi kapsayan bir şekilde kullanabildiği, “*profession*” kelimesini ise daha çok uzmanlık gerektiren tıp, hukuk, mühendislik gibi alanlarda kullanıldığı söylenebilir. Bu ayrımında “*occupation*” ücret karşılığı yaşamını idame ettirmek için yapılan her türlü uğraşını kapsarken, “*profession*” kelimesinin daha çok etik, bilimsellik, özerk alanları ifade etmek için kullanıldığı söylenilebilir (Koytak, 2020:8).

Literatüre baktığımızda meslek, meşguliyet, iş, çalışma kavramlarını birbirinden kesin tabirlerle ayırmanın zor olduğu görülmektedir (Seçer, 2007:4). Zaten Türkçe kullanıma baktığımızda meslek ve meşguliyet ayrımı çok belirgin değildir. Ancak İngilizcedeki kullanım açısından bakarsak, Türkçede meslek kavramının karşılık için “*profession*” kelimesini kullanmak bir sınırlandırma yaratacaktır. Meslek kavramı Türkçede daha geniş bir kavramdır. Bir motor, boya, tesisat, mobilya ustası ya da terzi de kendi işini meslek olarak ifade eder ve toplumsal algı da bunu böyle kabul ederken, bir avukat, psikolog, mühendis, doktor da kendi işinden meslek olarak bahsetmektedir. Yani meslek Türkçede profesyonel bir eğitim, teorik ve kurumsal arka plandan ziyade, kişinin hünerini ve maharetini de kapsar (Koytak, 2020:18).

Türkçe kullanımda bir ayırmadan söz etmek gerekirse eğer, “*çalışma*” ve “*iş*” kavramları arasında bir ayırmadan bahsedilebilir. Bu ayırım, çalışmanın ücret karşılığı ya da ücret almadan da yapılabilmesi (yani bir sosyal sorumluluk projesinde gönüllü olarak

çalışmak gibi), iş olarak nitelendirilen eylemesin ise daha çok ücret kazanma planı dahilinde ve kar etme amacıyla yapılan eylemi ifade etmek için kullanılmasından kaynaklanır (Seçer, 2007:4). Kavramların kullanımlarına detaylı olarak baktığımızda sosyal hizmetin bir meslek, bir iş olarak nitelendirebileceği ortaya çıkmaktadır.

Hem İngilizce hem de Türkçede kavramın ifade ettiği anlamda odak noktanın eğitim, tecrübe hüner ya da yetkilendirme ile kazanılması, sistemli bilgi ve becerilere dayanması olduğu dikkate değerdir. Yani meslek yapılan işin üzerine belirli bir uzmanlaşma, deneyim sahibi olma ve onunla ilgili öğretileri edinme yoluyla kazanılan bir unvandır. Dilimizde aynı anlamı vermek için meslek yerine farklı birçok sözcük kullanılabilir. Bu çalışma kapsamına göre “meslek” kavramı hepsini kapsayıcı bir şekilde kullanılmıştır. Yani kişilerin düzenli olarak ve ekonomik çıkar karşılığı yaptığı, belirli bir eğitim, sertifika, diploma, deneyim ya da kurumsal yapının verdiği yetkilendirme sayesinde yapılan her türlü uğraşı meslek kavramı altında değerlendirilmektedir.

Meslek kavramı, toplumsal yaşamda önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal hayatta var olan sosyo-ekonomik fonksiyonları ve toplumsal yaşamda sistemlere olan etkilerinden dolayı toplumsal etkileşimin temel bir bileşenidir. Kişinin edindiği meslek ya da yapmış olduğu iş genelde uzun vade benimsenen bir proje olarak kişisel hayatta yerini alır. Bireysel yaşamı sadece ekonomik yönden değil, sağladığı toplumsal statü, kişinin kendisine ve çevrenin kişiye karşı oluşturduğu algıdaki rolü, davranışları biçimlendirmesi, toplumsal katılımı ve sosyal yaşama entegre olmayı sağlaması gibi birçok yönden etkiler. Günümüz toplumlarında yaşamın sürdürülmesi gerekliliği ücret karşılığı çalışma ekseninde biçimlendiği gibi bireyin bir kimliğe ve bir konuma sahip olması da meslek ekseninde şekillenmektedir. Birey toplumsal yaşama katıldığı ilk günden itibaren bir meslek edinmeye güdülenmektedir (İlhan, 2015:314). Bu güdülenme, günümüz ekonomik sistemi ve yaşam şeklinde bireyin hangi meslek sınıfına ait olduğu ya da bireyin yakınlarının hangi meslek sınıfına dahil olduğunu toplumsal yaşam içinde önemli kılmaktadır.

Ebeveynler ile sınırlı bir sosyal çevreden çıkarak farklı bir sosyal çevreyle tanışmaya başladığımız eğitim-öğretim hayatımızın ilk yılları, meslekleri tanımaya ve mesleklerin önemini kavramaya başladığımız dönemlerdir. Örneğin, okuldaki çoğu öğretmen-öğrenci tanışması, öğrencilerin tek tek ayağa kalkıp anne ve babasının

mesleğini söylemesi ile- bu durum her ne kadar kötü bir örnek olsa da- gerçekleşmekte ve toplumsal bir gruba dahil olmaya başladığımız ilk yıllarda mesleklerin ne denli önemli olduğu bilinçaltımızda yerini almaya başlamaktadır. Bu bilinçaltı, yetişkinlik dönemlerinde devam ederek meslekler toplum yaşamında bizler için sağlam bir referans haline gelmektedir. Birçoğumuz yeni biriyle tanıştığımızda ilk olarak ne iş yaptığını sorgular, evimizi kiralarırken kiralayan kişinin ne iş yaptığını bakar, arabamızı satarken bile doktordan, memurdan, askeri personelden diye satmaya çalışırız.

Hal böyle iken meslek kavramının bireylerin yaşamlarına doğrudan ve dolaylı yoldan etki eden başat bir unsur olduğunu söyleyebiliriz. Meslek, toplumsal yaşamdaki işlevselliğini, kişilerin kendi mesleklerini ve çevredeki mesleklere olan bakış açısından, mesleğe karşı oluşan toplumsal algı ya da önyargılardan sağlamaktadır. Bir mesleğe karşı oluşturulan algıyı da bir mesleğin ne kadar tanındığı, toplumun onu nasıl tanıdığı (buna kamusal algı da diyebiliriz), meslek elemanlarının mesleklerine bakış açıları, çeşitli medyatik araçlarda nasıl bir şekilde betimlendiği, toplumsal yaşamdaki statü ve saygınlığı/prestiji gibi olgular etkiler.

2.1. Mesleki Tanınırlık / Kamusal Algı ve Sosyal Hizmet

Bir meslek elamanı olarak çalışan bireylerin yaptıkları işten elde ettikleri doyum, yaşamlarındaki her türlü tutum ve davranışlarını, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını etkilemekte ve bireyin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Bireyin gözünde mesleğin anlamının ve mesleğe verilen değerlerin olumlu olması, kendisi için önem arz eden psiko-sosyal ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlar (Işıkhan, 1998:38-42). Bütün mesleklerin ve meslek elemanlarının kendilerine göre doyum kaynakları vardır. Bazı meslekler sağladığı olanaklarla bu doyumunu sağlarken bazıları toplumsal saygınlık, statü gibi olgularla mesleki doyum sağlamaktadır (Jelsen, 1975:13; Özen ve Gülçatı, 2006:55). Bu nedenle meslekler ve meslek seçimi hem toplumsal hem de bireysel anlamda önem arz etmektedir (Owen ve diğerleri, 2012:135). Bir mesleğin tercih edilmesi, onun toplum tarafından ne kadar bilindiği ve nasıl bilindiği ile, ekonomik olarak neler vaat ettiği ile ve mevcut meslek elemanlarının onu nasıl yansıttığı ile ilişkili bir durumdur. Tüm bunları etkileyen temel unsurlardan biri de söz konusu mesleğin tanınırlığıdır.

Mesleki tanınırlık kavramı, bu çalışmada bir mesleğe ilişkin toplumsal yaşamda oluşan farkındalığı ve o mesleğe yönelik tutumları, ne kadar bilindiğini, doğru ya da yanlış bilinip bilinmemesini ifade edebilmek için kapsayıcı bir çatı kavram olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda mesleki tanınırlığa baktığımızda bir mesleğin tanınırlığının birçok sosyal etkileşimden etkilendiğini söyleyebiliriz. Bu etkileşimlerle ilişkili olmasına ek olarak birçok kişi tarafından çeşitli şekilde ve farklı mekanlarda temsil edilmesi bir mesleğin tanınırlığı üzerine kesin çıkarımlar yapmayı zorlaştırmaktadır. Çünkü bu çıkarım birçok değişkenin dahil olduğu karmaşık bir durumdur. Bu değişkenler başta mesleğin toplum tarafından genel olarak nasıl algılandığı olmak üzere, mesleğin toplumdaki istihdam durumu, o mesleğe ulaşımın kolay ya da zor olması, mesleğin meslek elemanlarına hissettirdiği saygınlık, mesleğin getirdiği sosyal ve ekonomik fırsatlar, meslek elemanlarının niteliği, toplumun mesleğe ne sıklıkla ve ne kadar ihtiyaç duyduğu gibi değişkenlerdir. Bir diğer önemli husus ise toplumun o mesleğe ilişkin oluşturduğu metaforlar ve o meslek anıldığında zihinlerde ilk oluşan çağrışımlardır.

Modern çağda meslek çeşitleri, bir kişinin yaşam süresi boyunca tanıyamayacağı hatta isimlerini bile öğrenemeyeceği kadar artmıştır (Kuzgun, 2000:120). Sanayileşme ile birlikte birçok iş ve uğraşı profesyonelliğe dayalı olarak yapılmaya başlamıştır. Devam eden süreçte artan teknolojik imkanların toplumun yaşayış şeklini değiştirmesiyle birlikte birçok yeni iş alanı ve birçok yeni meslek ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi ile ortaya çıkan ve kendini profesyonel bir zemine oturtan sosyal hizmet mesleğinin de bu mesleklerden biri olduğu söylenebilir. Sosyal hizmetin hizmet ettiği toplumsal çevre de var oluşunu, işlevselliğini, meslek elemanlarının etkili ve verimli şekilde çalışabilmesini mesleki tanınırlığı etkilemektedir. Bu nedenle sosyal hizmet açısından, uygulamalarını ürettiği toplumsal çevre ve o toplumu oluşturan sistemlerin mesleği ne kadar ve nasıl tanıdığı önem arz etmektedir.

Olumlu bir kamu imajı, yani mesleğin tanınırlık oranının yüksek ve ona karşı olan algının iyi olması, bir mesleğin oluşumunda önemli bir unsurdur (Andrews, 1987:484). Bu nedenle sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmet eğitimi toplumsal yaşamda mesleki tanınırlığının artırılması için ciddi girişimlere ihtiyaç duymaktadır. Bir mesleğin ve o mesleğe meslek elemanı yetiştiren eğitim alanının işlevselliğinin artırılabilmesi o mesleğin toplum tarafından tanınmasına ve kabul görmesine bağlıdır. Bu şekilde toplumun tanıdığı, ne iş yaptıklarına hâkim olduğu ve saygı duyduğu bir

mesleğin mesleki uygulamalarının kalitesi artarak, meslek elemanlarının da iş doyumlarını artırabilecektir (Işıkhan, 1998:51). Öte yandan mesleğin aynı ortamlarda çalıştığı benzer ve yakın mesleklerden daha az prestijli olarak algılanması ya da algılanmaması, bir kariyer alanı olarak diğer mesleklerin yanında tercih edilme oranını etkilemektedir. Daha mantıklı alternatifler olduğunda tercih edilme oranı düşen bir mesleğin (Auger, Blackhurst ve Wahl, 2005; Kagan, 2016:323) meslek elemanı sayısı uzun vadede azalmaktadır. Daha az tercih edilmesi, daha az meslek elamanına ve daha az tanıtım ve temsil anlamına gelmektedir. Bu nedenle üniversite tercihlerinde öğrenciler tarafından sosyal hizmetin tanınan ve saygı duyulan bir meslek olarak görülmesi, sosyal hizmet alanının nitelikli olarak büyümesini ve toplum yararı açısından önem arz etmektedir (Dennison, Poole ve Oagish, 2007:159).

Profesyonel anlamda sosyal hizmet dünya tarihi açısından diğer mesleklere nazaran genç bir meslektir (Olin, 2013: 93). Genç bir meslek oluşu sosyal hizmetin doğru anlaşılmasını zora sokmuştur. Sosyal hizmet uzun yıllar boyunca sadece yoksullar için gerekli bir hizmet olarak algılanmıştır ve bu durum meslek elemanları, müracaatçılar ve toplumun sosyal hizmete yönelik algılarını olumsuz etkilemiştir (Öztürk, 2009:105). Öte yandan sosyal hizmet mesleğinin çalışma kapsamının geniş olması, birçok farklı rolle birçok farklı alanda çalışması mesleki sınırlarının çizilip onun tanımlanmasını ve tanınmasını zorlaştırmıştır. Mesleki yelpazenin geniş olması sosyal hizmetin toplumdaki temsilini zorlaştırarak tek bir mesleki role indirgenmesine neden olmuştur. Örneğin ABD’de sosyal hizmet uzmanları “çocukları ailelerinden alanlar” gibi tanınıp, sadece çocuk alanında çalışan meslek elemanları olarak yanlış bir algının oluştuğu bilinmektedir (Tuncay ve Tekin, 2021:30-31).

Sosyal hizmet doğası gereği hem birey ve hem de toplum odaklı bir meslektir. Diğer yardım veren mesleklerden doğasında bulunan bu temel odakla ayrılır. Bu odak, sosyal hizmete bireysel sorunlara, toplumsal problemlere, toplum ve birey arasındaki kesişme noktalarına müdahale etme sorumluluğu vermektedir. Kendine koyduğu hedefler, çalışma alanı, ilgilendiği problemler ile düşünüldüğünde sosyal hizmet kadar geniş kapsamlı bir meslek yoktur (Şahin, 2002:6). Bu genişlik mesleğin güçlü bir yanı olarak karşımıza çıksa da meslekte uzmanlaşmada (Tuncay ve Tekin, 2021:38), mesleğin algılanışında ve tanımlanıp tanıtılmasında zorluk oluşturan bir durum ortaya çıkarmıştır. Mesleğin temel taşlarından kaynaklanan bu zorluk ve yukarıda da aktarılan birçok sorun odağı alanın ilgisini çekerek birçok araştırmacıyı sosyal hizmetin algılanışı,

tanınması, tasviri, toplumun sosyal hizmete tutumu gibi konularda çalışmaya yönelmiştir.

2.2. Sosyal Hizmet ve Mesleki Tanınırlıkla İlgili Yapılmış Çalışmalar

Gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde sosyal hizmet ve sosyal hizmetin tanınması, algılanışı, meslek elemanı ve alana dair oluşan tutumlar üzerine araştırmalar bulunmaktadır. Diğer ülkelerde bu çalışmaların yapıldığı tarihler daha eskilere giderken ülkemizde daha yakın tarihlerde bu odaktaki çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Bu bölüm kapsamında literatür taramasında ulaşılabilen çalışmalar ve onların bulguları verilmiştir.

Condie ve meslektaşları (1978) tarafından yapılan çalışma halkın sosyal hizmet algısını incelemiş ve 1950'li yıllarda sosyal hizmet algısı ile ilgili yapılan çalışmalar ile karşılaştırarak halkın sosyal hizmet algısında artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada bir diğer dikkat çeken bulgu araştırmaya katılanların %54'ü daha önce sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmasına rağmen bir danışma ihtiyacı olduğunda bu kişilerin sadece %9'unun sosyal hizmet uzmanına başvuracağını belirtmiş olmasıdır.

Alperin ve Benedict (1985) tarafından öğrencilerin psikiyatrist, psikolog ve sosyal hizmet uzmanına yönelik algılarını karşılaştırmak için 180 üniversite öğrenciyle yapılan çalışmada, öğrencilerin sosyal hizmet uzmanlarını sıcak ve iletişim kurmakta becerikli kişiler olarak gördükleri ancak çoğunun yaşadıkları herhangi bir psikososyal sorunda yardım almak için psikologları tercih edeceğini sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun bireysel bir danışma sürecinde tercih edilme durumu olarak yukarıda aktarılan çalışma sonucuyla benzer bir veri olduğu söylenebilir. Bu sosyal hizmetin bireysel mesleki müdahalelerin ve uygulamalarının tanınırlığının düşük olabileceği olasılığını akıllara getirmektedir.

Bir diğer çalışma İskoçya'da 16 yaş ve üzeri 1015 kişiyle toplumun sosyal hizmete yönelik bilgilerini ve sosyal hizmet algılarını ölçmek için yapılan bir çalışmadır. Çalışmada katılımcıların sosyal hizmeti en çok çocuk ihmal ve istismarı, çocuk ve yaşlı bakımı ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Katılımcıların %43'ünün sosyal hizmete bakış açısının olumlu olduğu, olumsuz bir bakış açısına sahip olan kısmın ise %23 olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının aldığı eğitimi bilenlerin sayısı ise %40 olduğu belirtilmiştir (Davidson ve King, 2005).

Dennison ve arkadaşları (2007) Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW) tarafından sosyal hizmetin algısını ve tanınırlığı geliştirmeye yönelik gerçekleştirilen girişimlerden ilham alarak, üniversite öğrencilerinin sosyal hizmet mesleğine yönelik algılarını ve tutumlarını tespit etmeye çalışan bir araştırma yapmışlardır. Birçok farklı bölümden 678 lisans öğrencisinin katıldığı araştırmada öğrencilerin daha önce sosyal hizmet uzmanıyla bir etkileşimi olması sosyal hizmete yönelik algılarını olumlu yönde artırdığı görülmüştür. Araştırmacıların dikkat çektiği önemli bir diğer bulgu ise öğrencilerin genelinin sosyal hizmet uzmanlarının düşük maaşlarla çalıştıklarını düşünmesidir.

Yeni Zelanda’da 386 kişi ile yapılmış olan bir çalışmada bireylerin sosyal hizmet mesleğine ve sosyal hizmet uzmanlarına yönelik bilgilerinin iyi olduğu, mesleğe karşı olumlu bir tutum geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre toplumun algısının sosyal hizmeti daha çok çocuklar ve gençlerle çalışan bir meslek olarak ilişkilendirmeye eğilimli olduğu ortaya çıkmıştır (Stanifoth, Fouchhe ve Beddoe, 2014).

İsrail’de sosyal hizmet uzmanlarına yönelik halkın tutumlarını ve bilgilerini belirlemeye yönelik 21 yaş ve üzeri daha önce bir sosyal hizmet uygulamasına maruz kalmamış 1417 katılımcı ile yapılan bir araştırmada, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki rolleri ve sorumlukları üzerine kavrayışta bir eksiklik olduğu bildirilmiştir. Araştırmanın bir diğer dikkat çeken bulgusu ise tedavi ve yardım uygulamalarının etkililiği açısından diğer meslekler ile kıyaslandığında; sosyal hizmet uzmanları psikiyatristler, psikologlar ve hemşirelerin ardından dördüncü sırada yer almıştır (Kagan, 2016).

Ülkemizde yapılan sosyal hizmet eğitiminin ve mesleğinin tanınırlığı ile ilişkilendirilebilecek araştırmalara baktığımızda ise birçok çalışma karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri tıbbi sosyal hizmet alanında Aytar (2007) tarafından yapılan çalışmadır. Düzce ilinde aile hekimi olarak görev yapan hekimlerin sosyal çalışmacılarının rol ve işlevleri hakkında neler düşündüklerini saptamak amacıyla yapılan çalışma 83 hekimle gerçekleştirilmiş ve hekimlere tıp eğitimleri esnasında sosyal hizmetle ilgili ders alıp almadıkları sorulmuştur. Hekimlerin yarısından fazlası (%66,3) sosyal hizmet disiplini ile ilgili bir ders almadığı belirtmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının ne iş yaptığını bilip bilmedikleri sorulduğunda ise sadece %7’si bildiğini belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda hekimlerin sosyal hizmet uzmanlarının mesleki

becerileri rol ve sorumlukları hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı belirtilmiştir (Aytar, 2007).

Tıbbi sosyal hizmet çerçevesinde yapılan bir diğer çalışma ise İstanbul Üsküdar Devlet Hastanesinde sosyal hizmet birimlerinin tanınırlığı ve birimin algısı üzerine 70 hasta ile gerçekleştirilen çalışmadır. Araştırma sonuçları tıbbi sosyal hizmet biriminin sağlık kurumlarındaki müracaatçıları konumunda olan hastalar tarafından yeterli düzeyde bilinmediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın dikkat çekici verilerinden biri de hastalara hastanede bulunan tıbbi sosyal hizmet biriminin varlığından haberdar olup olmadıkları sorulduğunda hastaların %58,6'sının bilmediğini, %14,3'ünün ise kararsız olduğu cevabını vermesidir. Ayrıca hastalara tıbbi sosyal hizmet biriminin hastane içerisinde nerede olduğunu sorulduğunda %70'inin bilmiyorum yanıtını verdiği görülmüştür (Gündüz & Taylan, 2015 129-134). Araştırma sonuçlarından yola çıkıldığında sosyal hizmetin çalışma ortamlarından biri olan tıbbi sosyal hizmet alanında müracaatçıları tarafından tanınırlığının düşük olduğu görülmektedir.

Bolgün (2016) tarafından yapılan çalışmada, Manisa ilinde yaşayan kişilerin sosyal hizmet uzmanlarına ve sosyal hizmet mesleğine yönelik görüşlerini ve düşüncelerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma verilerine göre katılımcıların %53'ünün sosyal hizmet mesleğini daha önce duymadığını ve böyle bir mesleğin olduğundan haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma verilerine göre araştırmanın gerçekleştirildiği bölgede her iki kişiden biri sosyal hizmet disiplini ve meslek elemanlarını hiç bilmemektedir. Diğer bir bulgu katılımcıların sosyal hizmet uzmanlarına ve mesleğine karşı tutumlarının olumlu olduğudur (Bolgün, 2016).

Sosyal hizmetin çalışma alanlarından fakat ülkemizde tam anlamıyla uygulamaya geçmemiş olan alanlardan biri de okul sosyal hizmetidir. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek sosyal hizmet uygulamalarında aynı kurum çatısı altında çalışacak olan öğretmenlerin sosyal hizmet mesleğine ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki becerilerine bakış açıları önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısını etkileyen en faktörlerden biri kurumda çalışan diğer meslek elamanlarının sosyal hizmet mesleğini ve sosyal hizmet disiplininin tanıma düzeyleridir. Okul sosyal hizmeti ve sosyal hizmet algısı ile ilgili literatürde ülkemizde yapılan iki çalışmaya rastlanmıştır. Bunlar Akyüz'ün (2018) "*İlköğretim Öğretmenlerinde Sosyal Hizmet Algısı ve Okul Sosyal Algısı ve Okul Sosyal Hizmeti*" olarak isimlendirdiği çalışması ve

Kuli'nin (2018) "*Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet İhtiyacı: Rehber Öğretmenlerinin Okul Sosyal Hizmeti ile İlgili Düşünceleri Üzerine Bir Araştırma*" isimlendirdiği çalışmalardır. Akyüz (2018) gerçekleştirdiği çalışmada öğretmenlerin sosyal hizmet algılarının olumlu yönde olduğunu ancak sosyal hizmet mesleğine dair bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğunu belirtmiştir. Kuli'nin 100 rehber öğretmeni ile yürüttüğü çalışmada ise rehber öğretmenlerinin yarıdan fazlasının (%67) sosyal hizmet disiplinin bildiği ve okulda karşılaşılan sorunlarda sosyal hizmet mesleğinin katkı sağlayacağını düşündükleri görülmüştür. Ayrıca rehber öğretmenleri sosyal hizmet mesleğini daha iyi bildiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal hizmetin mesleki tanınırlığını konusuyla ilgilenen ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalardan bir diğeri Uçan, Baydur ve Yıldırım'ın (2019) birlikte gerçekleştirdikleri çalışmadır. Manisa kent merkezinde 18 yaş üzeri 986 kişi ile gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların %66,2'sinin sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanlarına dair ve sosyal hizmet uzmanlarının görevlerinin neler olduğunu bilmedikleri görülmüş, sosyal hizmetlerin ve sosyal hizmet uzmanının tam anlamıyla tanınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada bir diğer dikkat çeken veri ise eğitim düzeyi arttıkça sosyal hizmet uzmanı ve sosyal hizmetleri bilme düzeyi de artmaktadır. Araştırma sonuçlarından görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası sosyal hizmet uzmanlarının yetkinliklerini bilmediklerini ve sosyal hizmetlerin neleri kapsadığını bilmediklerini belirtmiştir. Bizim araştırmamızın da konusu olan sosyal hizmetin tanınma durumu, bu çalışmada toplum bazında sorgulanmıştır (Uçan, Baydur, Yıldırım, 2017).

Sosyal hizmet mesleğinin ülkemizdeki istihdam fırsatlarını ele alan, istihdam konusunda alanının içinden sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmet lisans öğrencisi ve akademisyenlerle yürütülen bir araştırmada ise sosyal hizmet mesleğinin istihdamıyla ilgili yaşanan sorunların nedenlerinden biri katılımcılar tarafından mesleğin tanınırlığının kısıtlı olması olarak belirtilmiştir. Sosyal hizmetin tanınırlığının kısıtlı olması, müracaatçı gruplarının toplumun dezavantajlı kesimi olmasından ve azınlıkta kalan bir kesime hitap etmesinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Mesleki tanınırlığın artırılmasının istihdam sorununun çözme yollarından biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Avşar, 2019).

Kılıç (2021) tarafından yüksek lisans tez çalışması olarak yapılan “*Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar*” isimlendirilen çalışmada sosyal hizmet bölümünden mezun olmuş ve iş bulamamış kişilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma işsizlik problemini ortaya koymak ve beraberinde getirdiği problemleri betimlenmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların belirttiği görüşler arasında mesleki tanınırlık konusu açısından da dikkat çeken görüşler bulunmaktadır. Araştırmaya katılan 15 katılımcının 14’ü sosyal hizmet mesleğinin tanınmadığını, tanıyan kesimin ise sadece ayni ve nakdi yardım yapan kişiler olarak tanıdığını, istihdam konusunda en büyük problemlerden birinin sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığı olduğunu düşündüklerini belirtmişler. Yukarıda belirtilen Avşar’ın (2019) araştırması ile kıyaslandığında benzer düşüncelere ulaşıldığı söylenilebilir. Bir meslek için hayati derecede önem arz eden istihdam durumunun mesleki tanınırlıkla bağlantılı olduğu görülmektedir.

Mesleki tanınırlıkla bağlantılı olan, bir mesleğe karşı tutumu, algıyı, bakış açısını bir bütünüyle etkileyen kavramlar bulunmaktadır. Bazen mesleki tanınırlığı etkileyen, bazen de mesleki tanınırlığın onları etkilediği bu kavramlardan bazıları, mesleki itibar ve bir mesleğin sosyal medyada betimlenme şeklidir. Çoğu araştırma bu kavramları bir bütün olarak ele almış ve birbirleri yerine zaman zaman kullanmış olsa da bu çalışmada hem mesleki tanınırlığı etkileyen faktörler olmaları hem de Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin algılanışında önem arz etmeleri nedeniyle ayrı başlıklarda aktarılmaya çalışılacaktır.

2.3. İtibar/Prestij ve İmaj Kavramları

Prestij, itibar ve imaj kavramları günlük hayatta konuşma ve yazı dilimizde sıkça kullandığımız, Türkçe kökenli olmayan ve birbirlerine benzer anlamlarda kullanılabilen kavramlardır. Kavramların TDK sözlüğündeki anlamlarına baktığımızda Fransızca kökenli olan prestij “saygınlık”, yine Fransızca “image” kelimesinden dilimize geçen imaj kelimesi “imge, genel görünüş, izlenim”, itibar ise yine “saygınlık” anlamına gelmektedir (TDK, 2021). Kavramlara etimolojik olarak derinlemesine bakıldığında ya da ait olduğu dilde kullanımlarına göre incelendiğinde birbirlerinden ayrıştıkları bazı noktalar olabilir. Ancak günlük dilde kullanıldıklarında zihinlerde yarattığı anlamsal

çerçevenin, çeşitli değişken ve girdilerle oluşturulan bir “saygınlık” olduğu söylenilebilmektedir.

İngilizcede kullanılan “reputation” kelimesinin anlamı Cambridge Dictionary’ (2021) tarafından, “itibar, ün, şöhret, nam, saygınlık” ve “insanların geçmişteki davranışlarına veya karakterlerine dayalı olarak birisi veya bir şey hakkında sahip oldukları fikir” olarak belirtilmektedir (Cambridge Dictionary, 2021). Kelimenin itimat etmek anlamı veren Latincedeki “reputance” kelimesinden geldiği bilinmektedir (Balmer, 1998:970; Çınaroğlu ve Şahin, 2012:29). Kelimenin anlamına baktığımızda yalın haldeyken pozitif bir anlam verdiğini söylemek mümkündür. Kişi, kurum, şirket, meslek, marka ve aile gibi herhangi bir toplumsal sisteme itibarlı dediğimizde o sistemle ilgili olumlu çıkarımlar zihnimize canlanır (Koçak ve Aydın, 2021:1646). Burada dikkat çeken husus, itibar ya da bir diğer ifadeyle prestij kavramlarının, şöhret, nam, ün gibi kelimelerle olan ilişkisidir. Bu kelimelerle itibar, saygınlık, prestij gibi kelimeler arasında paralel bir ilişki olduğu söylenebilir ancak bu durum her zaman geçerli değildir. Bir kişi çok saygın olabilir, bu durum onun belki tanınırlığı artırabilir ya da ünlü olmasını sağlayabilir ama aynı kişi çok ünlü ve tanınan ama toplum tarafından asla saygı duyulmayan bir kişi de olabilir. Yani çok tanınmak, şöhretli olmak aynı zamanda itibarlı, prestijli olmak gibi anlamları vermemektedir. İtibar, prestij, saygınlık, imaj gibi kelimeler ün, şan, şöhret gibi anlamlardan daha geniş kapsamlı bir anlama sahiptir. Budak’a göre (2003:611; Seçer, 2007:242) itibar, toplumun geneli ya da çoğunluğu tarafından atfedilebileceği gibi, toplumdaki bir azınlık kısım tarafından da atfedilebilir. Bu da az tanınan bir olgunun, belirli bir azınlık tarafından itibarlı ya da itibarsız olarak atfedilebileceği anlamına gelir.

Bu çalışmanın amacı, problemi ve hedefleri doğrultusunda, çalışma yöntemi olan nitel araştırma fenomenolojik yaklaşım deseninin de doğası gereği, itibar, prestij, saygınlık ve imaj ortak bir anlamı ifade ettiği varsayılarak kullanılmıştır. Önemli olan kelimelerin etimolojik ve akademik olarak detaylı analizleri değil, çalışmaya katılan katılımcıların zihninde ifade ettiği ortak anlamdır. Araştırma yöntemi gereği, kişilerin anlamlandırmaları, deneyimleri ve düşünceleri önemlidir. Çalışma özelinde bu kavramların meslek kavramı ile ilişkileri odak noktadır. Yani hangi kavram kullanılırsa kullanılsın katılımcının zihninde sorgulanmak istenen odak nokta, sosyal hizmet öğrencileri ve sosyal hizmet uzmanlarının; bölümlerinin ve mesleklerinin toplum tarafından saygınlığı olan, statü sağlayan ve prestij sahibi bir meslek olarak görülüp

görülmediklerini kendi düşünceleri ve deneyimleri aracılığıyla ifade etmeleridir. Verilerin toplanması ve katılımcılarla görüşmeler yapıldığı sırada katılımcıların anlayışına göre kavramların bazen hepsi bazen birkaçı ya da teki kullanılmış ve bu konuda esnek davranılmıştır. Ancak anlam karmaşası yaratmaması amacıyla çalışmanın yazı dilinde bu kelimeleri kapsayacak şekilde tek kavram olarak prestij ve dolayısıyla mesleki prestij kavramları kullanılmıştır. Dolayısıyla kavramsal çerçevede, bulgularda ve yorumlarda mesleki prestij kavramı kullanılmıştır.

2.3.1. Mesleki Prestij ve Sosyal Hizmet

Prestij, başarılarından, çağrışımlardan ve kamusal güçten türetilen bir durumdur (Vilka ve Baha, 2018:2). Mesleki prestij ise, bireylerin sosyal statüleri, kapasiteleri ve davranış kalıpları ile ilgili, o mesleğe üye olmaları göz önünde bulundurularak yapılan çıkarımları ve ortak olarak paylaşılan inançları ifade eder (Bimbaum ve Somers, 1986, 1989, akt. Lim ve diğ. 2000:741). İnsanlar toplumsal yaşamda beraber var olduğu diğer insanları, grupları ve toplumları anlamak için, onları bu inanç ve çıkarımlar ile türlere, tiplere ve sınıflara ayırarak anlamlandırma eğilimi gösterirler. Kalıp yargı olarak da adlandırılan bu davranış eğilimi, yaşamımızın büyük çoğunluğunda yönlendirici bir etki oluşturur (Tutkun ve Koç, 2008:259). Bu davranış eğilimini sergilerken kişileri anlamlandırmak için hangi dine mensup olduğu, hangi dili konuştuğu, cinsiyeti, siyasi görüşü, sahip olduğu etnik yapı, yaşadığı şehir gibi birçok referansa ulaşmak isteriz. Bu referanslardan birisi de kişinin ait olduğu meslek grubudur ve o mesleğin prestiji bu referansı etkileyen en önemli değişkenlerden biridir.

Mesleki prestij, herhangi bir mesleğin diğer mesleklere göre sahip olduğu, değer hiyerarşisindeki rütbeyi gösteren tarafsız ve öznel bir prestij türüdür (Kadustin, 1958:37). Bir mesleğin prestiji, mesleğe atfedilen otoriteye ve o mesleğe yönelik oluşmuş olan kamu saygısına bakılarak yorumlanabilir. İnsanların bir meslek elemanı ve diğer alanlardaki meslek elemanlarının statüsüne ve mesleki sorumluluklarına yönelik algıları meslekler arasında bir prestij hiyerarşisi oluşturur. Genelde sosyoloji alanında incelenen mesleki prestij çalışmaları, mesleğin bu hiyerarşideki sosyal konumunu inceleyerek yürütülür (Vilka ve Baha, 2018:2-3).

Her mesleğin sosyal yaşamda yerine getirdiği işlevler vardır ve bu işlevler sayesinde bir prestij kazanır. Oluşan bu mesleki prestij, kişinin toplumsal yaşamda

bulunduğu sosyal konumun toplum tarafından sosyo-ekonomik bir temelde algılanıp değerlendirilmesi ile şekillenip değişime uğrar. Her meslek bireylere alışkanlıklar, ilişkiler ve davranışlar katar, kişinin belirli bir alanda olan hakimiyetini ve kişisel özelliklerini temsil eder (Sunar, 2020:32). Örneğin doktor olmak, ölüm kalım konuları gibi hayati derecede önemli konularda bilgi sahibi olmak ve bunlar üzerinde kontrol yeteneğini temsil edebilir ya da bir banka memuru olmak, dürüstlük, güvenilirlik gibi kişisel özelliklerin var olduğu üzerine çıkarımlar yapılmasını ve kişiye finansal konularda danışılabilmesine çağrışım yapabilir (Goldthorpe ve Hope, 1972:20). Meslekler bu çağrışımları ve temsil ettikleri kalıp yargıları tarihsel süreç içerisinde geliştirdikleri kendine özgü kanun ve ahlaki kurallardan alır. Bu yönüyle mesleklerin sürekliliği olan kurumsal bir yapı gibi işleyiş gösterdiği de söylenebilir (Sunar, 2020:32). Tarihsel süreçte oluşan mesleki değerler, meslek elemanları ile karşılıklı etkileşim içerisinde oluşur. Yani meslekler kişileri, kişilerde meslekleri etkileyebilir. Mesleki prestij kişinin sosyal yaşamında dış dünya tarafından yorumlanışına etki ediyorsa, uzun yıllar meslek grubuna dahil olan kişilerin de o mesleğin prestijine negatif ya da pozitif etki edebileceği söylenebilmektedir.

Ancak Seçer'e (2007:244) göre mesleki prestij, meslek grubu içerisinde bulunan bireylerden daha çok mesleğe aittir. Ona göre birey ait olduğu mesleğin prestiji sayesinde dolaylı olarak saygı ve itibar görür. Öznel bir değerlendirme ile, meslek grubuna ait olan kişilerin mesleğin prestijine olan etkisini, mesleğin kişiye kattığı prestij ile kıyasladığımızda mesleki prestij katkısının daha çok olduğu söylenebiliriz. Bir kişinin mesleği iyi ya da kötü olarak temsil edip prestijini etkileme süreci, o mesleğe ait gelmiş geçmiş bütün bireylerin etkisi düşünüldüğünde küçük bir zaman dilimini oluşturur. Kişinin mesleği iyi ya da kötü temsili kişinin ömrü ile sınırlı iken, mesleklere karşı oluşan genel geçer inanışların ve önyargıların oluşumu uzun soluklu bir süreçtir. Kısaca "x" mesleği toplumun gözünde prestijli bir meslekse, x meslek grubuna dahil kötü bir itibara sahip "y" kişinin "x" mesleğinin prestijine zarar verebilmesi kanımca düşük bir ihtimaldir.

Mesleklerin toplumsal yaşamın hafızasında bir prestij oluşturmada rol oynayan bazı değişkenler vardır. Kamusal algı mesleğin prestiji üzerine çıkarımlar yaparken bazı kriterler kullanır. Sunar'a (2020) göre mesleki prestij oluşumunda güç, eğitim, otorite, gelir gibi farklı değişkenler rol oynar. Sunar'ın (2020) Türkiye çapında kır-kent örneklemini üzerinde nicel araştırma yöntemiyle yaptığı çalışma bize Türkiye'de

mesleki prestij, mesleki prestijin değişimi, durumu ve oluşumu adına önemli veriler sunmaktadır. Verilere göre, iyi bir kazanç, iyi bir eğitim, iş garantisi, mesleğin bünyesinde belirli bir otorite barındırması ve ofis ortamında icra edilmesi mesleklerin daha yüksek prestij puanlarına sahip olmasını sağlar. Araştırma sonuçlarına göre “iyi bir kazanç” durumunun mesleğin prestijine etki eden değişkenlerin başında geldiğini söylenebilir. Bu iyi bir ekonomik gelirin yanında, nitelikli ve uzun bir eğitimin gerekliliği, toplumsal yaşamda ihtiyaç duyulma ve karşılaşıma sıklığı, yapılan işin kol gücüne dayanmama durumu da mesleğin prestijini artıran faktörler arasındadır. Araştırma sonuçlarında dikkat çeken bir diğer husus, mesleğin prestijini şekillendiren değişkenler arasında, meslek gereği yapılan işin ve çalışma ortamının temiz olmasının önemsenmesidir. Yani ofis gibi steril ortamlarda icra edilen meslekler, kişinin kendisinin ve elbiselerinin kirlenme ihtimali olan mesleklerden daha prestijli görülmektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre göze çarpan bir diğer bulgu, üniformalı mesleklerin, kendileri ile aynı gelire sahip mesleklerden daha prestijli olarak görüldüğüdür.

Yine Sunar’a (2020:44) göre Türkiye’de mesleklere bakış açısı halen geleneksel mesleklerin prestij sıralamasında üst sıraları almasına neden olmakta ve günümüzün popüler meslekleri (bilişim, bilgisayar, reklam, pazarlama, tasarım, yazılım) gibi meslekler prestij sıralamasında gerilerde kalmaktadır. Türkiye’de mesleklerin prestijine dair bakış açısını araştırma verileri ışığında yorumladığımızda, mesleklere geleneksel bir bakış açısının bulunduğunu, prestijin yorumlanmasında öncelik olarak ekonomik getirinin yer aldığı, çalışma ortamı, çalışma düzeni, mesleğe ulaşmak için gerekli eğitim ve tecrübe, mesleğin sosyal hayatta işlevsel olması ve ihtiyaç duyulması gibi değişkenlerin de ayrıca rol oynadığını söyleyebiliriz (Sunar:2020). Bu noktada belirtilmesi gereken, mesleki prestij algısının bazı mesleklerde, kültürden kültüre, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye değişebileceğini ihtimalini göz önünde bulundurulmasıdır. Örneğin bazı ülkelerde herhangi bir meslek yüksek ücretler kazanırken başka bir ülkede aynı meslek geçinmekte zorlanan bir gelire sahip olabilir. Bu durumda o mesleğin iki ülkede farklı bir prestije sahip olmasını sağlayabilir.

Ayrıca değinilmesi gereken bir diğer nokta, eğitimle kazanılan, yüksek öğrenim sonucunda elde edilen mesleklerin toplum tarafından daha prestijli görülme eğilimi olsa da ülkemiz özelinde son yıllarda üniversite eğitimi ile kazanılan mesleklerin prestijinde bir düşüş yaşandığı düşünülmektedir. Ülkemiz yükseköğretim politikaları

doğrultusunda hızla açılan bölümler ve üniversiteler, üniversite eğitiminin ve bölümlerinin elde edilmesini kolaylaştırmış ve birçok mesleğin çekiciliği azalmaya başlamıştır. Artan mezun sayısı ve düşen istihdam sonucunda toplumsal yaşam içinde birçok üniversite mezunu kişi işsizlik sorunuyla karşılaşmaktadır. Bundan birkaç yıl önceye kadar değerli olan, nadir bulunan ve elde edilmesi zor olan meslekler (mühendis, öğretmen, avukat...v.b.) geçen zaman içinde ekonomik getirilerinde ve istihdam oranlarında düşüş yaşayarak çekiciliklerini yitirmeye başlamıştır. Bu meslek elemanları arasında örnek gösterilebilecek bir diğer meslekte ne yazık ki sosyal hizmet uzmanlarıdır. Artan mezun sayısı, düşük istihdam oranları, son yıllarda düşen üniversite tercih puanı, özel sektörün sunduğu imkanların yetersizliği ve açıköğretim programlarında çok düşük puanlarla kazanılması nedeniyle herkesin okuduğu ya da okuyabileceği bir bölüm olduğunun düşünülmesi, sosyal hizmetin mesleki prestijine zarar vermektedir.

Son olarak tekrardan mesleki prestije dönersek eğer, sosyo-ekonomik koşullarla, bireyin gördüğü ve görmesi muhtemel olan saygı ve itaate işaret ettiğini ve bu tip konular için genel çıkarımlarda bulunmaya yardımcı olduğunu söyleyebiliriz. Temelde mesleğin toplum tarafından algılanmasına ve bu algı üzerinden kişi ve kişinin yaşamı hakkında yapılan öznel yorumlara dayanan prestij, meslek elemanlarının öznel yorumlarına duyarlılıklarına göre kişinin yaşam kalitesini etkileyen bir nitelik de taşımaktadır (Seçer, 2007:245-248). Kişinin öznel yaşamına yaptığı etkinin yanında, mesleki yaşamı için de önem arz eden mesleki prestij konusu, sosyal hizmet gibi toplumun en hassas kesimi ile en kritik kararlar üzerinde söz sahibi ve görüş bildiren bir meslek grubu için daha da önem arz etmektedir.

Sosyal hizmet doğası gereği sosyal reformlara ve sosyal hizmetlere bağlı bir meslektir. Bu durum onu profesyonel bir meslek algısı oluşturma sürecinde bazı sorunlar ile karşı karşıya bırakmaktadır. Toplumun kullanıma sunulan sosyal hizmetler ve mesleğin temel gayesi olan sosyal reformlar, sosyal hizmet uzmanlarıyla sınırlı olan bir alan değildir. Bu durum sosyal hizmetin bilimsel bir uzmanlık alanı formüle etmesini sancılı bir sürece dönüştürmektedir. Sosyal hizmet, statükoyu korumak ve böylece mesleki prestijini güvence altına almak ya da sosyal değişime kendini adanmak, prestijini ve mevcut düzenin sağlayacağı kaynaklardan vazgeçmek arasında bir ikilemde kalmaktadır. Aslında bu ikilemi oluşturan temel soru, sosyal hizmetin mesleki tasvirini yaparken savunmasız, hassas ve dezavantajlı kesiminin savunuculuğu yapma

gayesinden sapmadan kendisini ve prestijini nasıl geliştireceğidir (Andrews, 1987:486). Bu nedenle sosyal hizmet kendini tanıtırken, hizmetlerini sunarken ve amaçlarını belirlerken, sosyal hizmet mesleğinden fayda sağlayacak olan kesimin ve sosyal hizmet mesleğine gerekli olan zemini hazırlayan kamu otoritesinin mesleğe olan inancını artırabilmeli ve kamu gözünde prestijli bir imaj ortaya koyabilmelidir (Zugazaga, Surette, Mendez ve Otto, 2006:633).

Sosyal hizmetin prestij konusu, sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet müracaatçıları ve sosyal hizmet mesleği için önemli bir konudur. Sosyal hizmet uzmanları açısından prestij, kişinin prestijine katkı sağlaması, kendisini önemli ve değerli bir kişi olarak hissetmesi, benlik saygısının teşvik edilmesi noktasında ortaya çıkar ve kişinin benlik kavramını, diğer meslek elemanları ile ilişkilerini ve mesleği ile ilgili duygularını etkiler. Müracaatçılar açısından ise prestij, müracaatçıyla kurulan mesleki ilişkide önem arz eder. Eğer müracaatçı gözünde meslek elemanının ve mesleğin prestij değeri yüksekse mesleki ilişki avantajlı bir şekilde başlar. Tersini olan bir durumda ise mesleki ilişki handikap ile başlayabilir ve sosyal hizmet uzmanını müracaatçı gözünde yetkinliği sıkıntıya girer. Bu etkiye verilebilecek en basit örnek psikiyatristler ve müracaatçıları arasındaki ilişkidir. Tıp doktorluğunun prestij, psikiyatrist- müracaatçı ilişkisinde meslek elemanına bir avantaj sağlamakta ve müdahale sürecinde meslek elemanını avantajlı bir konuma konumlandırmaktadır (Kadustin, 1958:37). Yani sosyal hizmetin tanınması ve toplumun gözünde prestijli bir meslek olması hem meslek elemanlarını ve müracaatçıları hem de sosyal hizmete sağlanan kaynakların pozitif yönde etki etmesi açısından önemlidir. Tanınırlığı yüksek prestijli bir meslek algısı, mesleğin kabulünün, canlılığının ve etkinliğinin artırılması için gereklidir. Sosyal hizmet ne kadar olumlu algılanırsa ve bilinirse, programlarına destek alma, hizmetleri etkili bir şekilde sunma, işe alımları artırma, nitelikli meslek elemanları yetiştirme ve sesini duyurma olasılığı o kadar artacaktır (Reid ve Misener, 2001:194; Olin, 2013:93).

Ülkemiz özelinde sosyal hizmet önceki bölümlerde değindiğimiz gibi birçok problemle karşı karşıyadır. Bu problemler dolaylı ya da doğrudan mesleğin tanınırlığına, prestijine, medyada tasvir edilmesine ve meslek elemanlarının mesleki benlik algılarına etki etmektedir. Bir mesleğin tanınırlığı, medyaticliği, meslek elemanlarının hissettiği mesleki benlik algıları ya da mesleki doyumları birbirleri ile sık sık etkileşimde bulunan,

birbirlerinden sık sık etkilenen kavramlardır. Bu kavramlar içinden mesleki prestij özellikle bir mesleğin tercih edilme aşamasındaki etkisiyle de ön plana çıkmaktadır.

Konuyu daha iyi kavramak adına ve sosyal hizmetin prestijine dair çıkarımlar yapabilmek için literatüre baktığımızda konuyla ilişkilendirilebilecek çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki Duyan, Serpen ve Akgün (2014) “Sosyal Hizmet İmajı: Öğrencilerin Çalışma Ortamlarına ve Mesleki Pozisyonlarına Yönelik İlgileri” adlı çalışmasıdır. Araştırmacılar sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet çalışma ortamlarına ve çalışma pozisyonlarına yönelik ilgilerini ölçmeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin üniversite ve bölümleriyle ilgili tercihlerini yaparken %41’lik oranla tavsiye ve yönlendirmenin en yüksek orana sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyet, ailede sosyal hizmet uzmanını bulunması ve daha önceden sosyal hizmet kurumlarında gönüllü olarak yer almış olma gibi değişkenlerin sosyal hizmetin çalışma alanlarının seçiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Görülmektedir ki öğrencilerin sosyal hizmeti seçmelerinde ve mesleki seçimlerini yapmakta en çok tavsiye ve yönlendirme etkili olmaktadır. Araştırma sonuçlarından sosyal hizmetin prestiji adına çıkartılabilecek sonuç, mesleki tercihler yapılırken sosyal hizmetin kişisel kariyer planlarında, gelecek hayallerinde tavsiye ve yönlendirme olmadan kendisine ne kadar yer bulduğunun önemidir. Çünkü meslek seçimi ve kariyer planları yapılırken ilk sıraları prestijli meslekler almaktadır.

Önceden yapılmış araştırmalar, bir bireyin meslekte kalma kararına etki eden önemli bir değişkenin, mesleğin toplum tarafından atfedilen prestiji olduğunu öne sürmüşlerdir (Karu ve Ziv, 1990; Lim ve diğerleri, 2000:741). Mesleki prestijin önemi meslekte kalma kararına etki ettiği kadar mesleğe başlama ve o meslek üzerine kariyer planları yapma kararına da etki etmektedir. Bir mesleğin tercih edilmesi, üzerine kariyer planları yapılıp hayaller kurulan bir meslek olması mesleğin prestiji açısından bir gösterge olduğu düşünülmektedir. Meslek tercihleri genel olarak kişisel ilgi ve becerilerin mesleğe uygun olup olmadığı göz önünde bulundurulmadan yapılır. Bireyler genel olarak meslek seçimi yaparken ya da kariyer planlarını oluştururken toplumsal yaşamın oluşturduğu mesleki prestij algısının etkisinde kalmaktadır. Korkut Owen ve Eraslan Çapan’ın (2017) 157 ortaöğretim öğrencisi ile eğitim alanları tercihlerini nelerin etkilediğini ve hangi eğitim alanının daha çok arzu edildiğini araştırmak için gerçekleştirmiş oldukları araştırma bu önermeyi destekler niteliktedir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin meslek tercihi yaparken daha çok prestijli meslekleri

seçme eğilimi gösterdikleri ve toplumsal beklentilere göre seçimlerini yaptıkları görülmüştür.

Sosyal hizmet ve prestij konusunda bulgular sunan bir diğer araştırma Ankara, Başkent ve Hacettepe üniversitelerinde öğrenim gören sosyal hizmet 4. sınıf öğrencilerinin gelecek planlarını araştırmaya yönelik 134 öğrenci ile yapılan araştırmadır. Araştırmada öğrencilerin gelecekte sosyal hizmet uzmanı olmaktan mutluluk duyup duymadıkları sorgulanmıştır. Öğrencilerin %80,2'si mutlu olduğunu belirtmiş, %19,8'i ise mutsuz olduğunu belirtmiştir. Mutlu olan öğrencilerin çoğunlukta olması sosyal hizmet öğrencilerinin mesleğin geleceği ve mesleğin prestiji hakkındaki düşünceleri için umut vaat edicidir bir bulgudur. Mutsuz olduğunu belirten kısım ise neden mutsuz olduğu sorusuna “Sosyal hizmet mesleğinin Türkiye “de yetkinliği ve saygınlığının olmaması” (%35) cevabını vermiştir. %10'luk bir kesiminde” Sosyal hizmet mesleğinin tam olarak bilinmemesi” cevabını vermiştir (Işıkhan ve diğerleri 2016:10). Sosyal hizmet mesleğinin hizmetlerini sunduğu toplumda tam olarak tanınmaması, yetkin ve saygın görülmemesi, mesleki prestijini düşürmekte ve halihazırda bölümü tercih etmiş öğrenciler için bir pişmanlık yaratırken, mesleği tercih edebilecek öğrenciler içinde bölümün çekiciliğini azaltmaktadır.

2019-2020 yılında 6 ilde 2711 kişi ile yüz yüze görüşülerek 133 farklı mesleğin 0-100 arasında cevaplanması ile yürütülen “*Türkiye’de Çalışma Hayatı ve Meslekler*” adlı çalışma da sosyal hizmet uzmanlarının mesleki itibarlarının nasıl görüldüğüne dair veriler sunmaktadır. Çalışmada araştırmacılara fikir sahibi olmadıkları meslekler için cevap kısmını boş bırakma seçeneği sunulmuştur. En yüksek cevaplanmama oranına sahip meslekler araştırmacılar tarafından anketin güvenilirliğini göstermek adına ankete koyulan iki sahte meslek alırken, gerçek meslekler arasında sıralama Dekoratör (182), Müzisyen (164), Biyolog (164), Laborant (133), Fizyoterapistten (89) sonra ve Sosyal Hizmet Uzmanı (78) olmuş ve sosyal hizmet uzmanı altıncı sırada yer almıştır. Ayrıca araştırmada 2015 yılında yapılan araştırma verilerinin mesleki itibar puanları ile 2020 yılında yapılan araştırmanın kendi güncel verilerinin karşılaştırılması da mevcuttur. Araştırma sonuçlarında meslekler aldıkları itibar puanlarına göre sıralanmıştır. 2015 yılında, ilk üçte Tıp Doktoru (88,3), Üniversite Profesörü (83,32), Hâkim (82,17) sırasıyla yer alırken Sosyal Hizmet Uzmanı 59,1 puanla 49.sırada yer almıştır. 2020 yılındaki sonuçlara göre ise ilk üç pek değişmemiş, Tıp Doktoru (87,17), Hâkim (84,26) ve Üniversite Profesörü (83,73) ilk üçte sırasıyla yerlerini almıştır. Sosyal hizmet

uzmanı ise 57,03 puan ile 50. sıraya gerilemiştir. 2020 yılı verilerine göre Sosyal Hizmet Uzmanının önünde 49. sırada Vergi Memuru, 48. sırada İtfaiyeci, 47.sırada ise Spiker yer almaktadır. Bir diğer dikkat çeken bulgu, özellikle ülkemizde benzer alanlarda benzer mesleki rollerle görev yapan Psikolog ve Sosyolog gibi mesleklerinin Sosyal Hizmet Uzmanından daha yüksek puanlar almasıdır. 2020 yılı verisine göre Psikolog (76,99) puanla 6.sırada yer alırken, Sosyolog 61,38 puanla 38. sırada yer almaktadır (Sunar, 2020:42-47).

Diğer ülkelerde yapılan bazı araştırmalara baktığımızda ise Letonya'da mesleki prestij üzerine 2011 yıllarında 1734 kişinin katılımıyla yapılmış bir çalışmada, sosyal hizmet 99 meslek arasından 67. sırada yer almıştır. Benzer bir diğer çalışma 2009 yılında Litvanya'da gerçekleştirilmiş ve sosyal hizmet, 66 mesleğin sıralamasında orta sıralarda yer almıştır. Araştırmada vurgulanan diğer bir nokta, sosyal hizmet uzmanının prestij sıralamasında psikologdan daha gerilerde yer alması olmuştur. Yine Letonya'da gerçekleştirilen 200 sosyal hizmet uzmanının katıldığı nicel bir araştırmada katılımcılara; mesleği seçme nedenleri, mesleki prestijleri gibi sorular yöneltilmiştir. Neden sosyal hizmet mesleği seçtiniz sorusuna en yaygın cevap olarak (%23,7) insanlara yardım etme güdüsü cevabı verilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarından mesleği her açıdan deneyimledikleri için ne kadar prestijli bir meslek olduğu değerlendirmeleri istenmiştir. Çoğu (%42,5) mesleği kısmen prestijli bulmuş, %15'i prestijli bulmuş ve %1,5'i de çok prestijli bulmuştur. Katılımcılara çocuklarına sosyal hizmet mesleğini tavsiye edip etmeyecekleri sorulduğunda ise katılımcıların %48,9'u hiçbir şekilde önermeyeceklerini belirtirken, %51,1'i ise seçimi çocuklarının kararına bırakacağını belirtmiştir. Araştırmanın bir diğer dikkat çeken bulgusu da katılımcıların %24,5'inin başka bir meslekte daha yüksek ücret teklif edilirse hiç düşünmeden sosyal hizmet mesleğini bırakacağını belirtmesi olmuştur (Vilka ve Baha, 2018:3-10).

Çeşitli araştırma verileri ve literatürün sağladığı bakış açısı sayesinde özetlersek, mesleklerin ve mesleğin sahip olduğu prestij konusunun sosyal yaşamda, sosyal yaşamın statü ve sınıf farklılıklarını anlamakta, kişileri ve toplulukları anlamak adına önemli olduğunu söyleyebiliriz. Mesleki prestij, bütün meslekler için üzerinde durulması gereken bir konu olduğu kadar sosyal hizmet mesleği için daha da önemlidir. Sosyal hizmetin daha çok toplumda sesini duyurmakta dezavantajlı olan hassas kesimlerle çalışması, genç bir meslek oluşu, temelinin sosyal yardımları dayanıyor olmasından kaynaklı ilk yıllardan beri profesyonelliği üzerine tartışmaların sürmesi gibi problemleri;

dünya çapında, yetkinlik, prestij ve tanınırlık gibi konuların gündeme alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ülkemiz özelinde ise belirli bir süre iki üniversite ile sınırlı kalıp toplum geneline yayılamaması, meslek elemanının adı üzerine hala ortak bir kullanım oluşturulamaması gibi birçok faktör hem mesleğin tanınmasını hem de mesleğin prestijini sıkıntıya sokmaktadır. Sosyal hizmet, akademisyen, öğrenci ve meslek elemanı ile topyekûn kendisini tanıtmaya, becerilerini kanıtlamaya ve toplum gözünde prestijini artırmaya yoğunlaşmalıdır. Bu amaçlar doğrultusunda kullanılacak olan araçlardan bir tanesi de çağımızın en güçlü kitle iletişim aracı olan medyadır. Sosyal hizmetin görsel, yazılı ve sosyal medya araçlarında nasıl tasvir edildiği ve edileceği ya da tasvir edilip edilmediği önemlidir. Sıradaki bölümde sosyal hizmet ve sosyal hizmetin medyatikliği üzerinde durulacaktır.

2.4. Sosyal Hizmet ve Medya

Gelişen teknoloji, küreselleşen dünya, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bu araçlara ulaşılabilirliğinin artması, sosyal ve ekonomik yaşamda yaygınlaşan sosyal ağlar, çağımızın iletişim çağı olarak adlandırılmasına neden olmuştur. İletişim çağı, günlük yaşantımızda öyle etkili olmuştur ki her yaştan ve her sınıftan insan dünyanın her yerinde aktif veya pasif bir şekilde eğlence, hobi, siyaset, ekonomi, sosyal ve akademik gibi her türlü amaç ile iletişim dünyasına katılım sağlamaya başlamıştır. Böylece iletişim, özellikle kitle iletişim araçları sayesinde kişisel ve toplumsal yaşamın ayrılmaz bir bütünü olmaya başlamıştır. Medya olarak da adlandırdığımız bu araçlar ve bu araçların oluşturduğu çeşitli içerikler, psikolojik ve bilişsel dünyamızda, sosyal yaşamımızda, gelecek ve geçmişe bakışımızda, kişisel ve toplumsal kararlara katılımımızda başat bir unsur olmaya başlamıştır.

Kavramsal açıdan baktığımızda “medya” ve “kitle iletişim araçları” kavramlarının bazı çalışmalarda birbirlerinin yerine kullanılabildiklerini bazılarında da farklı anlamlarda nitelendirildiklerini görebiliriz. Kitle iletişim kavramının, 1920’li yıllarda gazete, radyo ve film gibi araçlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmak için oluşan yeni fırsatları karşılayan bir kavram olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Mcquail, 2010, Valkenburg ve diğ., 2016:316). Medya ise, Kocadaş’a (2005:5) göre hem sınırları kullanım olarak daha geniş olan, hem de sadece televizyon medyası denilerek tek bir kitle iletişim aracını kastetmek için ya da kitle iletişim araçlarının hepsi adına

kullanılabilmektedir. Bu çalışma boyunca tüm kitle iletişim araçlarını (televizyon, radyo, gazete, dergi, internet vb.) kapsar şekilde “medya” kavramının kullanımı tercih edilmiştir.

İletişim teknolojilerinde yıllardır devam eden hızlı gelişme, 1990’lı yıllardan sonra internetin de işin içine girmesi ile daha hızlı bir gelişme kat etmiş ve toplumsal anlamda da değişimler yaşanmasını sağlamıştır. İnternet ile birlikte toplum, sosyal ağlara bağlı bir toplum olmaya başlamış, zaman ve mekân kısıtlamaları yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır (Yeniçifti, 2014:263-264). Bu hızlı gelişme sayesinde, kitle iletişim araçları ya da bir diğer ifadeyle medya, hayatımızı tüm alanlarda sarıp sarmalamaya başlamıştır. Medyanın hayatımıza gün geçtikçe farklı şekillerde dahil olması, medya araçlarında taşınabilirliğin ve aktif olmanın daha kolay hale gelmesi ile günlük yaşamımızda ve zihin dünyamızdaki gücü daha da artırmıştır. Böylece medya, algı ve tasavvurlarımızı etkilemeye, değiştirmeye ve algılarımızı belirleyebilmeye başlamıştır (Arslan, 2016:5-6).

Medya, bireylerin toplumsal yaşam içinde toplumla bütünleşmesi, kültürel değerlerin karşılıklı olarak aktarılması, inançların ve tutumların değişmesi noktasında önemli bir rol oynar. Bu karşılıklı alışverişin etkililiği, bireyin medya araçlarına ne kadar süre ve ne sıklıkla maruz kaldığına göre değişim göstermektedir. Günümüzde en sık maruz kalınan medya unsurları arasında internet ve televizyonun olduğu bilinmektedir. Televizyon ve internet modern toplumun bilgi edinme amacıyla en sık kullandığı iletişim araçlarıdır (Temizel, 2008:128). Televizyon, ilk çıktığı zamanlardan beri önemini koruyan ve artıran, oldukça etkili bir araç haline gelmiştir (Akıncı, 2014:318). Ancak son yıllarda, akıllı telefonların işlevlerinin artması, akıllı telefon ve internet kullanımının her yaş grubuna ulaşmasıyla televizyonun eskiye kıyasla yerini internetin özellikle de sosyal medyanın almaya başladığını söyleyebiliriz.

Sosyal medya, edebiyat, müzik, mimari, bireysel ve toplumsal faaliyetler, ticaret, eğitim, arkadaşlık, seyahat ve turizm, yemek kültürü gibi akla gelebilecek her türlü konuda içerik üreterek, farklı kültürlerden ve görüşlerden olan kişileri bir araya getirmiştir. Sosyal medyada bu sayede katılımcı bir kültür etkin olmuştur (Güliz, 2017:98). Sosyal medya öncesi birçok medya aracında bireyler pasif bir durumda iken, sosyal medya ve internetin sunduğu fırsatlar sayesinde bireyler çift taraflı bir etkileşim

sürecine girerek hem alıcı hem de kaynak konumuna geçme şansını elde etmişlerdir (Aydoğan ve Kırık: 2012:60).

Sosyal medya, mobil iletişimdeki ve mobil ağlardaki yaşanan gelişim sayesinde kullanıcılar arasında daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Medyanın özellikle sosyal medyanın gücünü fark eden kurumlar profesyonel anlamda sosyal medya stratejileri geliştirmeye başlamıştır. Kurumların yanında bireysel kullanıcılarda bu gücün farkına vardıkça, kendi kişisel alanlarında sosyal medyadan faydalanmak için girişimlerde bulunmaktadırlar (Kuşay, 2017:24). Son zamanlarda sosyal medya uzmanlığı gibi alanlar ortaya çıkmış, kurumlar ihtiyaçları doğrultusunda sosyal medya alanında yetkin kişileri istihdam etmeye başlamışlardır.

Medyanın, özellikle internetin ve sosyal medyanın, bu kadar etkin kullanılıp günlük yaşam ile özdeşleştiği bu dönemde; toplumsal algının oluşmasında, kamuoyunun tavır ve tutum oluşturmasında etkili bir araç olduğu aşikardır. Her türlü yönlendirmenin yapılabildiği medya dünyasında, bir mesleğin nasıl tasvir ve temsil edildiği, meslek elemanlarının profili, nasıl betimlendiği, ne kadar medyada yer alabildikleri çalışmanın odak noktası açısından önem arz etmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin, sosyal hizmet lisans ve yüksek lisans eğitim programlarının, sosyal hizmet uzmanlarının ulusal ve uluslararası medyada tasvir edilişi, ne sıklıkla medyatik araçlarda yer aldıkları sosyal hizmet gibi toplumsal yaşamın her alanında toplum çıkarları için savaş veren bir meslek açısından önemlidir. Özellikle de ülkemizde sosyal hizmet mesleğinin yeni yeni toplumsal yaşama yayılmaya başlaması bu önemi daha da artırmaktadır.

Sosyal hizmetin çalışma odağı, felsefesi ve çalışma alanlarından dolayı olması muhtemeldir ki, toplumun büyük çoğunluğu sosyal hizmet uzmanlarıyla doğrudan etkileşime girmemektedir. Bu yüzden mesleğin medyadaki tasviri ve tanıtımı halkın algısının büyük bir kısmını şekillendirmekte söz sahibidir (Olin, 2013:97). Doğrudan karşılaşp değerlendirme ve tutum oluşturma fırsatı bulamayan toplum, sosyal hizmet mesleği adına dolaylı yoldan eksik ve hatalı olma ihtimali yüksek olan bilgiler edinir. Bu durum da sosyal hizmetin toplumun zihninde olumsuz bir profil oluşturmasına neden olabilir.

Sosyal hizmetin medyatikliğinin, profesyonel uygulamaları ve sosyal hizmetlerin müracaatçıların hizmetine sunumu noktasında da doğrudan etkisi bulunmaktadır. Medya temsili, kamuoyunun görüşlerini ve tutumlarını etkileyerek

sosyal hizmetler, sosyal hizmet uzmanları ve müracaatçıları, onların aldığı kararları ve sosyal politikaları etkilemektedir (Franklin, 1998; Zugazaga ve diğ., 2006:662). Örneğin, gündemde olan ve izleyicisi yüksek olan bir dizide canlandırılan sosyal hizmet uzmanı karakter, daha önce sosyal hizmet uzmanlarıyla ilgili bir fikri bulunmayan insanları etkileyebilir. Bu karakterin kişisel profiline ve senaryoya göre, mesleğe ait olmayan mesleki değerler izleyicilerin zihninde sosyal hizmetle eşleştirilebilir (Bolgün, 2016:62). Müracaatçılar, sosyal hizmetler politikalarının üretiminde söz hakkı olan yöneticiler, yeni sosyal hizmet uzmanı aday öğrenciler, bu karaktere göre mesleği yorumlayıp kararlarını bu önyargıya göre verebilir.

Yapılan literatür taramasında, yurtdışında sosyal hizmet ve medya konusuna odaklanan ve sosyal hizmet mesleğine yönelik oluşan algılarda medyanın önemine dikkat çeken birkaç çalışmaya rastlanmıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal hizmet uzmanlarının ulusal derneğinin (NASW) de medya temsiline dikkat çektiği ve medya konusunda çalışmalara giriştiği görülmüştür (Andrews, 1987; Aldridge, 1990; Ayre, 2001; Freeman ve Valentine, 2004; Zugazaga, Surette, Mendez ve Otto, 2006; Olin, 2013). Ülkemizde ise, odak noktası sosyal hizmet ve medya olan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamakla birlikte, dolaylı yoldan konuya değinen birkaç çalışma yapıldığı görülmektedir.

Yurtdışında yapılan bazı çalışmaların bulgularına baktığımızda, Andrews (1987) 1963-1964 yılları arasında 26 bölüm olarak yayınlanan “Doğu Yakası/ Batı Yakası” adlı dizide sosyal hizmet mesleğinin nasıl tasvir edildiğini analiz etmiş ve diziye bir dönem danışmanlık yapan Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin (NASW) diziye olan katkıları araştırılmıştır. Senaryoların içerik analizi, eleştirmenlerin ve sosyal hizmet uzmanlarının görüşleri doğrultusunda yapılan çalışmada, dizinin o yıllarda sosyal hizmetin kendisini tanıtmaya adanmış büyük bir ilerleme sağladığı belirtilmiş ve sosyal hizmet uzmanlarının halka yönelik imaj geliştiren medyatik araçlarda aktif olmasının önemine vurgu yapılmıştır.

Yine ülkemiz dışında gerçekleştirilen, sosyal hizmet ve medya konusunu farklı açıdan ele alan iki araştırma, konunun kapsamını genişletmek adına önemlidir. Bunlardan birincisi Aldridge'nin (1990) yaptığı çalışma, sosyal hizmet mesleğinin uygulama alanlarının haber medyasında yer almasına yoğunlaşmıştır. Aldridge'e (1990) göre sosyal hizmet meslek elemanlarının yetki ve sorumlulukları içerisine giren, önleyici

ve koruyucu tedbirler uygulamakta karar verici konumda oldukları, çocuk istismarı, kadın cinayeti gibi toplumsal tepkinin hızlı ve duygusal bir şekilde verildiği konuların medyatik araçlarda yer alışı, sosyal hizmet mesleğinin kötü haber medyası muamelesi görmesine neden olmaktadır. Ayrıca makalede sosyal hizmetin olumlu sunum yollarını önerilmiş ve mesleğin doğası gereği kâr odaklı olmamasının kâr amacı güden medyatik kurumlar tarafından desteklenmemesine neden olduğu belirtilmiştir. Diğer ikinci çalışmada benzer bir çerçevede gerçekleştirilen Ayre'nin (2001) çalışmasıdır. Çalışmada İngiltere ve Galler'de çocuk istismarı skandallarının haber medyasında yer alışından yola çıkılarak medyanın çocuk koruma alanında oluşturduğu güvensizlik, korku ve suçlama ortamının çocuk refahı kurumlarına ve çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarına etkisi konu edinilmiştir. Makaleye göre haberlerin yansıtılma şekli, çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, çocuk refahı kurum ve kuruluşlarına halkın olumsuz tutumlar oluşturmasında etkili olmaktadır.

Freeman ve Valentine (2004) bir sosyal hizmet uzmanı karakterin canlandırıldığı 1938-1998 arasında yayınlanan 44 filmi toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf temalarına özel önem vererek incelemiştir. Makale bulgularına göre kişiler izledikleri filmlerden yola çıkarak sosyal hizmet uzmanları ile ilgili bir çıkarım yaparlarsa sosyal hizmet uzmanları, genelde kadın (kadın sosyal hizmet uzmanı olan film sayısı erkek sosyal hizmet uzmanı olan film sayısının iki katı), beyaz, orta sınıf, çocuk alanında çalışan, müracaatçıları ile cinsel ilişkide bulunmaya eğilimli, çoğunlukla yoksul ve statükoyu koruma eğiliminde olduklarını düşüneceklerdir. Ayrıca erkek sosyal hizmet uzmanları genel olarak toplumun erkek klişesine uygun olarak sert mizahlı tasvir edilmiş, kadınlar da mesleki olarak yetkin fakat daha çok toplumsal cinsiyet algısının yön verdiği işlerle meşgul olan karakterler olarak canlandırılmıştır.

Sosyal hizmetin medya tasvirine dair algıları ölçmek için gerçekleştirilen bir diğer çalışma, 665 sosyal hizmet uzmanıyla; sosyal hizmet uzmanlarının haber ve eğlence medyasında yer alan sosyal hizmet mesleğinin tasvir edilmesine dair algılarını ölçmek için gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre sosyal hizmet uzmanlarının hem eğlence medyasında hem de haberlerde olumsuz olarak tasvir edildiklerini düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırma sosyal hizmet alanında eğitim veren kişilerin medyada aktif ve faydacı şekilde nasıl yer alınabileceğine dair eğitim modelleri belirlenmesi önerilmiştir (Zugazaga vd., 2006).

Olin (2013) ise, mesleğin algılanışında değişim yapabilmek için öncelikle mesleki topluluğu oluşturan bireylerin kendi farkındalıklarının yüksek olması gerektiğini savunmuştur. Yazar makalede sık sık medyanın mesleğin algılanışında etkisine dikkat çekmiş ve medyanın sosyal hizmet çevresi tarafından etkin kullanılması gerektiğini savunmuştur.

Sosyal hizmet mesleğine ve meslek elemanlarına dair bilgi ve inanışları sorgulamak amacıyla yapılan ancak sosyal hizmet mesleğinin medyaticliği açısından bulgular barındıran bir diğer çalışma LeCroy ve Stinson tarafından 2004 yılında gerçekleştirilen çalışmadır. Çalışmada katılımcılara sosyal hizmet mesleğine yönelik inanışları ölçmek amacıyla sorular sorulmuştur. 386 kişinin katılım sağladığı çalışmada, katılımcıların %12,4'ünün TV'den %10,8'inin de gazetelerden sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilgi edindiklerini ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalar arasında, direkt olarak sosyal hizmet ve medya odağında yapılmış bir çalışmaya rastlanılmazken konuya dolaylı yoldan değinen araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri, sosyal hizmet uzmanlarının çalışma hayatlarında karşılaştıkları sorunların incelemesi amacıyla, sosyal hizmet uzmanları ve kurum yöneticileri ile yapılan ve sosyal hizmet uzmanlarının hizmetlerinin kalitesini artırmak için nelere ihtiyaç duyulduğunu sorgulayan bir araştırmadır. Araştırma bulgularına göre katılımcılar, sosyal hizmet sunan kuruluşların ve sosyal hizmet meslek elemanlarının ülkemiz genelinde tanınırlığının az olduğunu ve medyanın bu konuda etkin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir (Berkün, 2010:107). Avşar'ın (2019) gerçekleştirmiş olduğu "Türkiye'de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Olanakları: Sorun Alanları ve Fırsatlar" adlı nitel araştırmada benzer görüşlere yer vermiştir. Katılımcılardan bazıları sosyal hizmetin tanınmadığını belirterek çağın gerekliliklerinden dolayı sosyal medya başta olmak üzere medyanın etkin kullanılmasının mesleki tanınırlığı artıracaklarını belirtmişlerdir.

Özetle, 21. yüzyılda medyanın gücü herkes tarafından kabul edilen ve yadsınamaz bir gerçektir. Medyanın toplumsal yapıdaki etkisi bu kadar açık ortada iken sosyal hizmet mesleğinin odağını hızla medyada temsil edilmesine çevirmesi gereklidir. Güngörmez'e (2002:2) göre medya, kamuoyu oluşturmada ve yönlendirmekte belirleyici olduğu kadar, otoriteler tarafından tasarlanan bir olgudur. Ülkemizde ve dünya genelinde, sosyal hizmet mesleğinin meslek elemanları, akademisyenleri,

öğrencileri, mesleki kurum ve kuruluşları ile medyaticlik üzerine odaklanması, mesleğin medyada temsiline yön verebilmesi açısından önemlidir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan iki farklı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sosyal Hizmet Öğrencileri İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu EK1’de, Sosyal Hizmet Uzmanları İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu EK2’de yer almaktadır. Söz konusu form araştırmacının görüşme esnasında hatırlaması amacıyla kullanılmış olup görüşmenin derinleşmesini engellememesine dikkat edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu danışman gözetiminde hazırlanmış ve veri toplama sürecine başlamadan önce birkaç görüşme ile test edilerek gözden geçirilmiş ve tekrar düzenlenmiştir.

Tablo 1. Öğrenci Katılımcılardan Veri Toplama Sürecine İlişkin Bilgiler

	Görüşme Ortamı	Görüşme Süresi	Görüşmenin Gerçekleştiği İl
ÖK1	Kampüs	38 Dk.	Karabük
ÖK2	Kampüs	32 Dk.	Karabük
ÖK3	Kafe	35 Dk.	Karabük
ÖK4	Kafe	27 Dk.	Karabük
ÖK5	Kafe	33 Dk.	Karabük
ÖK6	Okul	25 Dk.	Karabük
ÖK7	Kafe	39 Dk.	Karabük
ÖK8	Kütüphane	45 Dk.	Karabük
ÖK9	Kampüs	42 Dk.	Karabük
ÖK10	Kampüs	33 Dk.	Karabük
ÖK11	Kafe	24 Dk.	Ankara
ÖK12	Online Görüşme	Görüntülü 38 Dk.	Karabük
ÖK13	Kampüs	45 Dk.	Karabük
ÖK14	Kafe	49 Dk.	Rize
ÖK15	Online Görüşme	Görüntülü 30 Dk.	Karabük
ÖK16	Kampüs	23 Dk.	Karabük
ÖK17	Kafe	43 Dk.	Bartın
ÖK18	Telefon ile Sesli Görüşme	28 Dk.	Karabük
ÖK19	Telefon ile Sesli Görüşme	37 Dk.	Karabük
ÖK20	Kafe	51 Dk.	Manisa

Tablo 2. Sosyal Hizmet Uzmanı Katılımcılardan Veri Toplama Sürecine İlişkin Tablo

	Görüşme Ortamı		Görüşme Süresi	Görüşmenin Gerçekleştiği İl
SHU K1	Online	Görüntülü	42 Dk.	Ankara
	Görüşme			
SHU K2	Online	Görüntülü	36 Dk.	Karabük
	Görüşme			
SHU K3	Kafe		49 Dk.	Ankara
SHU K4	Kurum Görüşme Odası		64 Dk.	Karabük
SHU K5	Kurum Görüşme Odası		63 Dk.	Karabük
SHU K6	Online	Görüntülü	41 Dk.	İzmir
	Görüşme			
SHU K7	Kurum Görüşme Odası		33 Dk.	Karabük
SHU K8	Kurum Görüşme Odası		51 Dk.	Bartın
SHU K9	Telefon	ile Sesli	36 Dk.	Karabük
	Görüşme			
SHU K10	Kafe		32 Dk.	Karabük
SHU K11	Kurum Görüşme Odası		54 Dk.	Karabük
SHU K12	Kurum Görüşme Odası		27 Dk.	Karabük
SHU K13	Kurum Görüşme Odası		74 Dk.	Karabük
SHU K14	Telefon	ile Sesli	38 Dk.	Karabük
	Görüşme			
SHU K15	Kurum Görüşme Odası		65 Dk.	Kastamonu

Tablo 1 ve Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırma verilerinin toplandığı derinlemesine görüşmeler, Birçoğu Karabük ilinde olmak üzere, Ankara, Rize, Bartın, Kastamonu ve Manisa olmak üzere beş farklı ilde gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplandığı dönemde Pandemi dönemi olmasına rağmen görüşmelerin birçoğunun yüze yüze gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir. Görüşmelerin yirmi altısı yüz yüze, beş tanesi uzaktan online görüntülü görüşme ve dört görüşme de telefon ile görüşme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların uygun olduğu gün ve saatlerde istedikleri mekanlarda gerçekleştirilmiştir ve her görüşmede ses kaydı alınmıştır. Ses kaydının yanında araştırmacı tarafından notlarda tutulmuş ve veriler arasına eklenmiştir. Katılımcılara ses kaydı alınacağı ile ilgili bilgilendirme yapılarak izin alınmış, araştırmada kesinlikle isimler geçmeyeceği, çalışma yaşamlarına olumsuz hiçbir etkisinin olmayacağı özellikle vurgulanmış ve görüşmelere gönüllü katıldıklarına dair form imzalatılmıştır. Görüşmeler toplam 1422 dakika sürmüş ve görüşmelerin ortalama süresi 41 dakika olmuştur. Ses kayıtları ve tutulan notlar görüşmelerin hemen ardından yazılı hale getirilmiş ve analiz için hazırlanmıştır. Ayrıca çalışmanın veri toplama

sürecine başlamadan önce Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan Etik Kurul Onayı (EK3) alınmıştır.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 3. Öğrenci Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

	Yaş	Cinsiyet	Üniversite	Derece	Sınıf
Öğrenci K1	23	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K2	21	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K3	21	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K4	24	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K5	22	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K6	22	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K7	22	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K8	23	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K9	23	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K10	22	Kadın	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K11	24	Kadın	Ankara Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K12	22	Kadın	Ankara Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K13	25	Kadın	Karabük Ü.	Yüksek Lisans	Tez Dönemi
Öğrenci K14	26	Kadın	Hacettepe Ü.	Yüksek Lisans	Ders Dönemi
Öğrenci K15	23	Erkek	Hacettepe Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K16	22	Erkek	Karabük Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K17	23	Erkek	Bartın Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K18	24	Erkek	Sakarya Ü.	Lisans	4. Sınıf
Öğrenci K19	25	Erkek	Karabük Ü.	Yüksek Lisans	Tez Dönemi
Öğrenci K20	26	Erkek	Hacettepe Ü.	Yüksek Lisans	Tez Dönemi

Tablo 4. Sosyal Hizmet Uzmanı Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

	Yaş	Cinsiyet	Kurum	Çalışma Süresi	Çalıştığı Alan	Statü (Unvan)
SHU K1	27	Kadın	STK	2	Çocuk ve Genç	İş Geliştirme Uzmanı
SHU K2	26	Kadın	Adalet Bakanlığı	1.5	Aile	Sosyal Çalışmacı
SHU K3	26	Kadın	Sağlık Bakanlığı	2	Tüm Müracaatçı Grupları	Sosyal Çalışmacı
SHU K4	30	Erkek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	5	Tüm Müracaatçı Grupları	Asdep Sosyal Çalışmacı
SHU K5	34	Erkek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	11	Tüm Müracaatçı Grupları	Sosyal Hizmet Uzmanı
SHU K6	27	Erkek	STK	1.5	Göçmenler ve Mülteci Sığınmacılar	Sosyal Hizmet Uzmanı
SHU K7	26	Kadın	STK	1	Bağımlılık	Sosyal Hizmet Uzmanı
SHU K8	28	Kadın	STK	1	Bağımlılık	Sosyal Çalışmacı
SHU K9	26	Kadın	Adalet Bakanlığı	9 Ay	Adli Sosyal Hizmet	Sosyal Çalışmacı
SHU K10	27	Kadın	Sağlık Bakanlığı	2	Tıbbi/Tüm Müracaatçı Grupları	Sosyal Çalışmacı
SHU K11	30	Erkek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	8	Engelli	Sosyal Çalışmacı
SHU K12	30	Erkek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	6	Yaşlı	Sosyal Çalışmacı
SHU K13	37	Erkek	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	12	Çocuk	Sosyal Çalışmacı
SHU K14	32	Kadın	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	6	Kadın	Sosyal Çalışmacı
SHU K15	30	Erkek	Özel Kurum	5	Engelli	Sosyal Hizmet Uzmanı / Kurum Müdürü

Tablo 3 ve Tablo 4'te detaylı şekilde gösterildiği gibi, araştırma sosyal hizmet lisans 4.sınıf öğrencisi 16, sosyal hizmet yüksek lisans öğrencisi 4, farklı kurumlarda ve farklı alanlarda çalışan sosyal hizmet uzmanı 15 kişi olmak üzere toplam 35 kişi ile

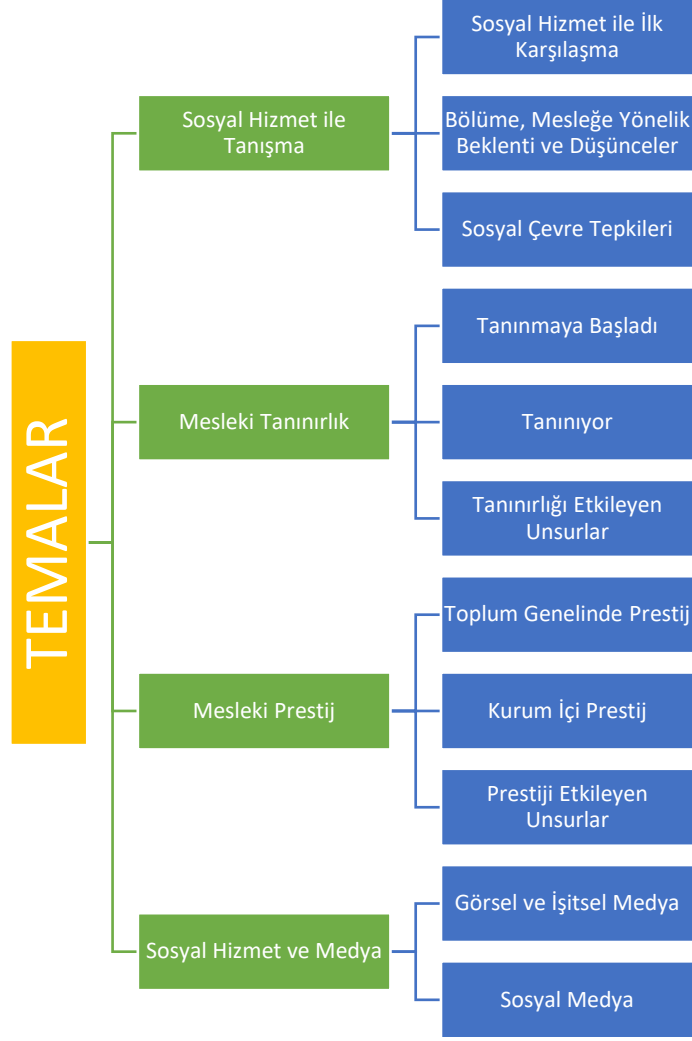
gerçekleştirilmiştir. Veriler doygunluğa ulaşıncaya kadar görüşmeler gerçekleştirilmiş veriler tekrarlamaya başladığında görüşmeler sonlandırılmıştır.

3.2. Bulguların Analizi ve Temalar

Yapı yapılandırılmış görüşme formu, araştırma soruları ve araştırma amacından hareketle katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler düzenlenerek analiz yapılmış ardından veriler temalar altında kategorileri ve alt kategorileri oluşturmuştur. Temalar katılımcıların ifadelerine göre kümelendiği konularda kategorilere bu kategorilerde yine katılımcı ifadelerine göre alt kategorilere ayrılmıştır. Temalar incelenirken temayı oluşturan katılımcı cevaplarından bazılarına yer verilmiş ve bu cevapların yoğunlaştığı düşünce çerçevesinde yorumlar yapılmıştır. Katılımcıların cevapları aktarılırken duyulduğu gibi düzeltme yapılmadan direkt kendi ifadeleri ile aktarılmasına ayrıca özen gösterilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2005:256-257) aktardığına göre bu yaklaşımda yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenmekte, sistematik bir şekilde okuyucuya sunulmakta, yorumlanmakta ve katılımcıların görüşlerine sık sık doğrudan alıntılar ile yer verilmektedir. Bu analiz yaklaşımında temel amaç, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır.

Bu araştırmanın veri analizi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Veriler her görüşmeden sonra ses kaydından yararlanılarak yazılı hale getirilmiş ve görüşmeler esnasında her katılımcı için ayrı ayrı notlar alınmıştır. Bu notlardan ve verilerin yazılı ortama aktarılmasından sonra önceden belirlenmiş temalar altında katılımcı cevapları bir araya getirilmiş, temalar altında veriler tek tek incelenerek hangi kategorileri ve alt kategorileri oluşturduğu tespit edilmiştir. Son olarak veriler tekrar tekrar okunarak, analizin sağlaması yapılmış ve hiçbir verinin göz ardı edilmemesi için özen gösterilmiştir.

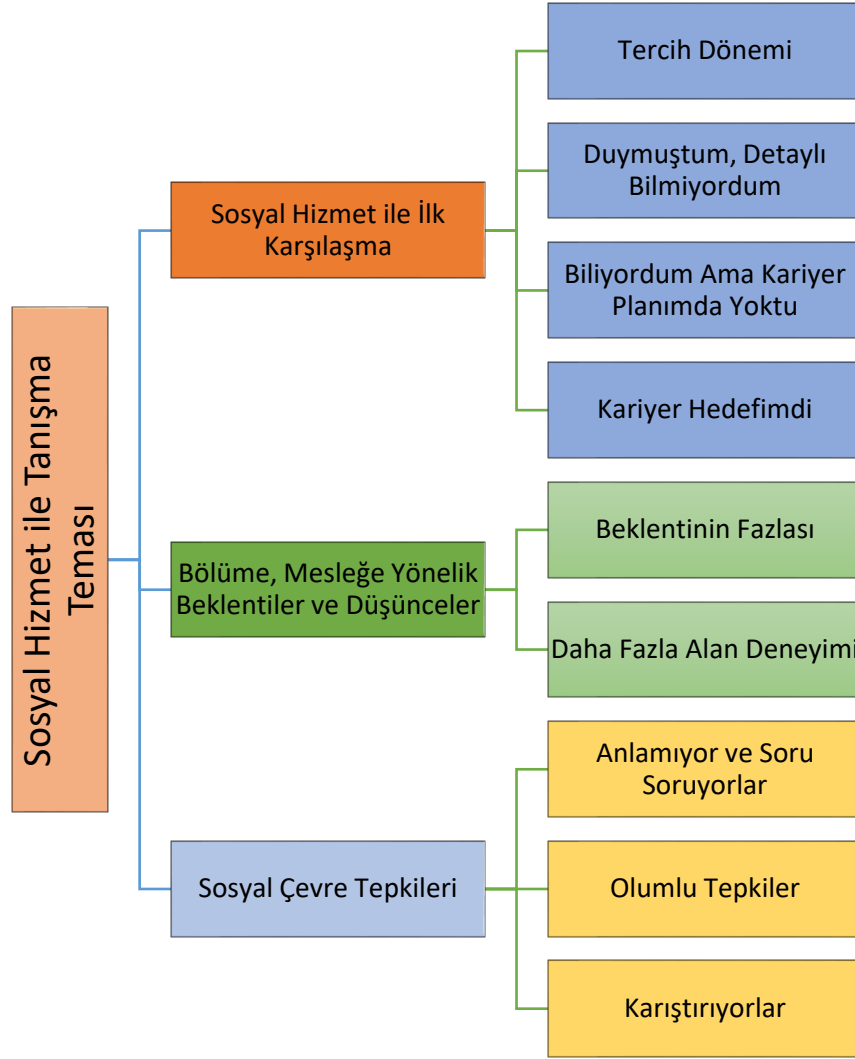
Şekil 1. Analiz Sonucunda Elde Edilen Temalar ve Kategoriler

Şekil 1’de görüldüğü gibi gerçekleştirilen analiz sonucu veriler dört temaya ayrılmış ve bu dört tema on bir kategoriden oluşmuştur. Aşağıdaki bölümde temalar, kategorileri oluşturan alt kategorileri ile sırasıyla incelenecek ve yorumlanacaktır.

3.2.1. Sosyal Hizmet ile Tanışma Temasına Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılara sosyal hizmet ile nasıl tanıştıkları, sosyal hizmet ile üniversite hayatı öncesinde karşılaşmışlar mı, sosyal hizmetle tanışmadan önce sosyal hizmete dair bilgi düzeylerinin nasıl olduğu, alana dahil olmalarından sonra sosyal çevreden ne gibi tepkiler aldıkları, bölüme veya alana dahil olmanın sosyal hizmete ile ilgili düşünceler üzerinde nasıl etki ettiği gibi sorular sorulmuştur. Bu sorulardan hareketle katılımcıların sosyal hizmet ile tanışma

dönemlerini betimlemeleri sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen betimlemeler bu temayı oluşturmuştur.

Şekil 2. Sosyal Hizmet ile Tanışma Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri

Şekil 2’de görüldüğü üzere bu tema katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda “Sosyal hizmet ile ilk karşılaşma, Bölüme ve Mesleğe Yönelik Beklenti ve Düşünceler, Sosyal Çevrenin Tepkileri” olarak üç kategoriden oluşmuş ve bu üç kategori de toplam 9 alt kategori oluşturmuştur.

3.2.1.1. Sosyal Hizmet ile İlk Karşılaşma Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 5. “Sosyal Hizmet ile İlk Karşılaşma Kategorisine” Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Sosyal Hizmetle İlk Karşılaşma	Tercih Döneminde Duydum	ÖK2, ÖK3, ÖK5, ÖK6, ÖK8, ÖK10, ÖK14, ÖK15, SHUK2, SHUK5, SHUK9, SHUK12	ÖJ14, ÖK2, SHUK5
	Duymuştum, Detay Bilmiyordum	ÖK1, ÖK4, ÖK9, ÖK12, ÖK13, SHUK4, SHUK13	ÖK4, SHUK4, ÖK13
	Biliyordum, Kariyer Planımda Yoktu	ÖK11, ÖK16, ÖK17, SHUK1, SHUK8	SHUK1, ÖK16, ÖK17
	Kariyer Hedeflerim Arasındaydı	SHUK6, SHUK3, SHUK7, ÖK20, SHUK10, SHUK11	SHUK6, SHUK3, SHUK10, ÖK20

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılara “*Sosyal hizmet bölümü ya da sosyal hizmet mesleği ile ilk ne zaman karşılaştınız? Üniversite hayatından önce biliyor muydunuz? Kariyer planlarınızda sosyal hizmet yer alıyor mu?*” gibi sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların çoğu üniversite sınavının sonuçları açıklandıktan sonra tercih döneminde sosyal hizmet ile karşılaştıklarını öncesinde herhangi bir bilgilerinin olmadığı yönünde betimlemeler yapmış ve cevaplar yoğun olarak bu doğrultuda kümelenmiştir.

“**Tercih Döneminde karşılaştım**” alt kategorisine ait betimleme örneklerinden bazıları şunlardır;

ÖK14: “Tercih yapacağım zaman dershanede kılavuzda gördüm ilk kez sosyal hizmeti. Daha önce bilmiyordum. Hoca bana direkt şunu söyledi bu bölümden mezun olur olmaz atanırsın, garanti bir meslek tarzında söylemler yapıldı. Daha sonra ben bölümü araştırdım biraz internetten ilgimi de çekti açıkçası çünkü bana göre sosyal hizmet hukuk ve psikolojinin kesiştiği bir bölüm. Özetle bölümü bilmiyordum ama boşta kalmazsın hemen iş bulursun denilerek bu bölüm bana yazdırıldı, araştırınca da bölüm ilgimi çekti.”

ÖK2: “Sosyal hizmet uzmanlarını ilk tercih döneminde duydum. Bilgim sadece çocuk esirgeme kurumlarında çalışmalarını üzerineydi. Mezun olduğum lisede o zaman kadar kimse sosyal hizmet yazmamıştı. İlk yazan ve kazanan ben oldum. Benden sonraki sene bana sorup yazan çok oldu ve tavsiye de ettim.”

SHUK5: “Üniversiteye başlamadan önce bu bölümü bilmiyordum açıkçası. Tercih dönemlerinde bir arkadaşımın söylemi ile sosyal hizmeti araştırdım. Tam cesaret edememiştim aslında çünkü çok bilinen bir meslek değildi. Bir

öğretmen, bir hemşire, bir avukat ya da bir bankacı gibi çok karşılaştığımız bir meslek olmadığı için sosyal hizmet nedir ne iş yapar? hizmetçilik mi yapar? gibi sorular vardı kafamda. Araştırmaya başladım, çok da somut bir şeyler bulamadım açıkçası. Sonra lisedeki rehberlik hocam sağ olsun daha net çerçevede anlamamı sağladı ve o yönlendirdi.”

Katılımcıların ifadelerinin kümelendiği bir diğer alt kategori “**Duymuştum, detay bilmiyordum**” alt kategorisidir. Katılımcı betimlemeleri bu alt kategoride genel olarak, sosyal hizmet mesleği ve bölümüne dair bir aşinalıkları olduğunu, genel geçer bir bilgiye sahip oldukları yönünde olmuştur. Kategoriye ait betimleme örnekleri;

ÖK4: “Mesleği ve bölümü biliyordum ama ne iş yaptıklarını bilmiyordum. Yani hani az biraz çalıştığı kurumlar falan canlanıyordu kafamda ama bu günkü bilgiye sahip değildim tabi. Benim arkadaşımın kuzeni yurttan büyümüş bir kız. İstismara uğramış ve yurtlarda yaşamış. Birçok sosyal hizmet uzmanı tanımış ve onlarla arkadaşlık kurmuş. O bana anlatmıştı ondan duyduğumla biliyordum. Hayatına sosyal hizmet uzmanlarını dokunduğu ilerde de bu mesleği yapmak istediğini söylemişti hatta bana. Bende bundan etkilenmiştim. Yani ilk karşılaşmamız sosyal hizmetle bu şekildeydi.”

SHUK4: “Tercih yaparken biz bu mesleğin atamasının iyi olduğunu düşünerek aslında tercih ettik. Birazda bana yakın bir meslek olduğunu, insanlarla ilişkili olduğu için sıcak baktım. Tercih döneminden önce birkaç kez duymuştum sadece mesleği, ama yani detaylarından haberdar değildim.”

ÖK13: “Sosyal hizmet diye bir bölüm olduğunu daha önce duymuştum ama ne iş yaptığını çok da bilmiyordum. Çocuk esirgeme kurumlarında falan çalıştığını biliyordum. Onu da şöyle öğrendim üst bölümlerimden insanlar sosyal hizmet bölümünü kazanmıştı, bu neymiş dur bir bakayım dedim öyle tanıştım. Genel geçer fikir sahibiydim. Sosyal hizmet uzmanıyla hiç karşılaşmamıştım.”

Bir diğer alt kategori “**Biliyordum fakat kariyer planımda yoktu**” alt kategorisidir. Bu alt kategoride katılımcılar genel olarak sosyal hizmeti bildiklerini ancak gelecek ile ilgili hayal ve hedeflerinde yer vermediklerini belirtmişlerdir. Bu kategoriye ait betimleme örnekleri;

SHUK1: “Duymuştum okuyan arkadaşlarımda vardı. Ama ben hukuk istiyordum, hukuk olmadı sonra arkadaşlarımdan alanı biraz araştırdım ve bana uygun olduğunu düşündüm, saha direk müracaatçı ile çalışma kısmı değil ama sosyal etki, sosyal fayda kısmı, kaynak geliştirme ve proje oluşturma kısmı benim kişisel özelliklerime uygun olduğunu düşünüyordum. İçeriğine hakimdim yani bölümün. Bunu bilerek tercih ettim.”

ÖK16: “Şöyle benim abim sosyal hizmet uzmanı zaten. Ondan dolayı biliyordum tabi bölümü ama yazmayı çok istemiyordum daha çok psikoloji hukuk hedefliyordum onlar gelmeyince gidip iktisat falan okuyacağıma en azından sosyal hizmet okuyayım dedim.”

ÖK17: “Sosyal hizmeti biliyordum nerden biliyordum kuzenim sosyal hizmet uzmanı, yengem sosyal hizmet uzmanı oradan biliyordum. Lise döneminde ve

tercih döneminde üniversite planlarımda yoktu hiçbir zamanda olmadı. Şu an tamam tanıdıkça okudukça bi ısındım ama ben listede tercih dolsun diye yazmıştım. 18. tercihimdi. Ben öğretmenlik düşünüyordum boş kalmasın diye yazdık nasipte varmış bugüne geldik.”

Kategorinin son alt kategorisi ise “**Kariyer Hedefimdi**” alt kategorisidir. Bu alt kategoriye sosyal hizmetin kariyer planlarında olduğunu belirten katılımcı ifadeleri oluşturmuştur. Bu alt kategoriye oluşturan altı katılımcı yanıtından beş tanesinin sosyal hizmet uzmanı katılımcılardan oluşması sadece bir tanesinin öğrenci katılımcı olması göze çarpmaktadır. Alt kategoriye ait betimleme örnekleri;

SHUK6: “Sene 2014'tü. Ben lise 2.sınıfken yaz tatilinde bizim köyde kavga çıktı iki aile kanlı bıçaklı birbirine girdi. Bizde arada kalan çoluk çocuk falanken bizde arada dayak yedik. Neyse bizi götürdüler komple adliyeye. 18 yaş altı olduğumuz için bizimle adli sosyal hizmet uzmanı ilgilendi. Biz adliyeyi onunla birlikte gezdik. Avukat bize arkadaşlarımla birlikte çok kötü davranıyordu falan ama sosyal hizmet uzmanı yanımızda durdu. Merak etmeyin, rahat olun diye bize hep telkinde bulundu. Yani biz avukattan kaçarken sosyal hizmet uzmanına sığınyorduk. Bende dedim ki ya bu meslekte neymiş merak etmiştim. Bende Türkçe-matematik bölümündeyim ve böyle bir meslekten haberim yoktu. Sonra ben araştırmaya başladım bu bölümü ve karar verdim ben bunu kazanacağım ve o zaman sosyal hizmete karar verdim. 24 tercihimden 18'ine sosyal hizmet yazdım.”

SHUK3: “Biliyordum tabi ben sosyal hizmeti. Arkadaş çevresinden biliyordum çok gündem olmuştu hatta her bakanlık alıyor diye şaşırıyorduk. Zaten ilk yılımda kazamamıştım. Sosyal hizmet için bir sene daha hazırlanmıştım. Ama yazma nedenim ataması kolay diyeydi. 75 ile atanıyor falan diye. Tercih etme sebebim oydu. Bizim zamanımızda önü açık, iş olanağı çok deniyordu.”

SHUK10: “Tercih yaparken PDR ve sosyal hizmet yazmıştım, bu ikisinden birini tercih etmek istiyordum. Kendimi daha yakın hissediyordum. Sosyal hizmet bölümünü daha öncesinden biliyordum. Ablam da tercih döneminde bu bölümü eklemişti. Oradan da biliyorum ve araştırdım da. Pdr gelse daha mutlu olurdu ama şu an hiç pişman değilim. Bölümünden çok memnunum. Beni tamamen yansıttığını düşünüyorum. Dezavantajlı gruplarla ilgilenmek, insanların haklarını onlara ifade etmek, hatta kadınlarla, çocuklarla, toplumsal sorunlarla ilgili daha çok duyarlı olduğumu, insanlarla empati kurabildiğimi, karakterimle özdeşleştiği bu yaklaşıma daha yatkın olduğumu düşündüğüm için bu bölümü tercih ederken, bölümü okurken ve staj döneminde çok memnun oldum. Aslında benim alanım tabii ki stresli tabii ki dezavantajları var ama memnunum.”

ÖK20: “Bizim dönemimizde sosyal hizmet çok popülerdi. Puanlarda baya yüksekti yani nasıl desem eşit ağırlıkta kafaya oynuyordu ilk üç ya da ilk dörtteydi. Sosyal hizmet uzmanları hemen atanıyor diye bir furya çıkmıştı o zaman ve millet yüklendi. Bizde tabi duyunca bunu araştırdık ne bunlar niye atanıyor falan ve ben üniversite hazırlık maratonu öncesinden çok önce öğrenmişim yani. Hemen devlete gir, memur ol kafasıyla yetiştirildiğimiz için beni de cezbetti tabi. Hukuk vardı bir yandan yani yüksek puan alırsam eğer diye avukatlık da istiyordum ama olmayacağı hemen hemen belli olduğu için sosyal hizmeti almıştım ben hedefe.”

Kategoriye oluşturan alt kategorilerin tümünü bir bütün olarak yorumladığımızda araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların genel olarak sosyal hizmetle ilk defa niversite planlarının yapıldığı, lise 3 ya da 4.sınıfta veya niversite giriş sınavından gelen puanların açıklanıp tercihlerin yapıldığı yıllar olan tercih döneminde karşılaştığı görülmektedir. Öte yandan sosyal hizmetin genel anlamda kariyer planlarında bulunmadığı, hukuk, psikoloji gibi bölümlerin hedeflendiğı sosyal hizmetin sürece sonradan tesadüfen ya da zorunlu olarak dahil olduğı görülmektedir. Bu bulgu, araştırmanın ana odağı olan sosyal hizmetin tanınırlığı ve bir meslek olarak prestiji açısından önemli bir bulgudur. Verilere göre sosyal hizmet katılımcıların tercih döneminde kadar karşılaşmadığı ve tanımadığı bir alandır. Örnekleme üzerinden toplum geneline bir genelleme yaparak düşündüğümüzde, lise sonrası kariyer planları yapılırken sosyal hizmet ile tanışılması onun tanınırlığı artırabilir. Fakat bu artış sadece lise sonrası niversite eğitimi düşünen bireylerle ve sosyal hizmeti tercih edebilecek puan türüne, eşit ağırlık puan türüne, sahip öğrencilerle sınırlı kalacaktır. Örneğin sayısal sınıva girmiş, tıp, mühendislik, eczacılık, veterinerlik gibi bölümleri düşünen bireyler karşılaşamayacak ve sosyal hizmetin toplum genelinde tanınırlığı sınırlı olarak kalacaktır.

Durum prestij açısından da olumsuz bir boyut yaratmaktadır. Yukarıda, kavramsal çerçeve bölümünde de tartışıldığı gibi bir olgunun az ya da çok tanınması prestiji ile ilgili yorum yapmak için yeterli olmasa da az tanınan bir olgunun toplum genelinde prestij değerinin yüksek olması zor bir ihtimal olarak düşünülmektedir. Öte yandan prestij noktasında diğer dikkat çekici husus, tanıdığı ifade eden katılımcıların, kariyer planlarında yer almadığını ifade etmiş olmalıdır. Erarslan apan ve Korkut Owen (2017) 157 lise ğrenci ise gerçekleştirdiğı araştırmaya göre öğrencilerin meslek tercihleri üzerine kararlar verirken daha çok prestijli meslekleri seçtikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla mesleki prestij kariyer planlarında yer alma noktasında önem arz etmektedir.

Katılımcılar arasında kariyer planları arasında olduğunu belirtenler de olmuş ve bunlar genellikle sosyal hizmet uzmanı katılımcılardan oluşmuştur. Bu durum sosyal hizmet uzmanı katılımcıların, 5-10 yıl öncesinde alana dahil olmasından kaynaklanabileceğı düşünülmektedir. Çünkü o yıllarda sosyal hizmet yüksek puanlar ile kazanılan ve düşük puanlar ile istihdam şansı sağlayan bir bölüm olmuş ve tercih edilme sıklığı artmıştır.

Bulgularda dikkat çeken bir diğer önemli nokta, sosyal hizmeti alana ya da bölüme dahil olmadan önce ayrıntılı olarak bildiğini ifade eden katılımcıların, sosyal hizmet uzmanı bir yakını olduğu ve bilgi kaynağı olarak bu yakınlarından bahsettikleri görülmüştür. Yani sosyal hizmet uzmanı bir yakına sahip olma durumu sosyal hizmetin bilinirliği artıran bir unsur olabilmektedir. Ülkemizde artan sosyal hizmet mezun sayıları ve sosyal hizmet uzmanı istihdamı göz önüne alındığında tanınırlığın bu yolla artabileceği öngörülmektedir.

3.2.1.2. Sosyal Çevre Tepkileri Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 6. “Sosyal Çevre Tepkileri” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Sosyal Çevre Tepkileri	Anlamıyorlar, soru soruyorlar	ÖK1, ÖK2, ÖK4, ÖK6, ÖK7, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖK15, ÖK18, ÖK19, SHUK2, SHUK7, SHUK12, SHUK14	ÖK1, ÖK4, ÖK6, SHUK7
	Karıştırıyorlar	ÖK5, ÖK9, ÖK11, ÖK20, SHUK3, SHUK4, SHUK5, SHUK6, SHUK8, SHUK9,	ÖK5, ÖK11, SHUK3, SHUK4
	Olumlu Tepkiler	ÖK3, ÖK10, ÖK16, SHUK15	ÖK3, ÖK10, SHUK15

Araştırma kapsamında katılımcıların deneyimlerinden ve yaşantılarından ortaya çıkarılmaya çalışılan bir diğer olgu, öğrenci katılımcıların sosyal hizmet bölümünü kazandıktan sonra sosyal hizmet öğrencisi olarak; sosyal hizmet uzmanı katılımcıların da çalışma hayatına atıldıktan sonra sosyal hizmet uzmanı olarak sosyal çevreleri ile iletişime girdiklerinde nasıl tepkilerle karşılaştıkları olmuştur. Bu amaçla öğrenci katılımcılara “*Sosyal hizmet bölümünü kazandığınızda yakın çevrenizin tepkileri ne oldu? Sosyal Hizmet okuyorum dediğinizde ne gibi geri dönüşler alıyorsunuz?*” soruları, sosyal hizmet uzmanı katılımcılara da “*Mesleğinizi yakın çevreniz nasıl algılıyor? Sosyal yaşamda ne iş yapıyorsunuz diye sorulduğunda sosyal hizmet uzmanıyım dediğinizde ne gibi tepkilerle karşılaşıyorsunuz?*” soruları yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar çoğunluk olarak “**Anlamlandıramıyor soru soruyorlar**” alt kategorisinde kümelenebilir.

Katılımcıların “Anlamlandıramıyor soru soruyorlar” alt kategorisine ait betimleme örnekleri:

ÖK1: “Genelde bilmiyorlar ve o ne? ne iş yapıyorsunuz? kaç yıllık? 4 yıllık mı? gibi tepkilerle karşılaşıyorum. Bilinler de bilmeyenlerden daha kötü diyebilirim genelde kömür dağıtmak zannediyorlar. Hep kömür dağıtan para dağıtan memurlar olarak algılanıyorlar. Akrabalarım genelde küçük yerlerde yaşıyorlar onların yaşadığı bölgede de genelde nakdi yardım ve kömür yardımı yapıldığı için bu şekilde yorumluyorlar. Hiç bilmeyenlere de açıklamaya çalışıyorum ve genelde anlamadıklarını hissediyorum evet deyip geçiştiriyorlar. Ancak Müge Anlı sayesinde anneannelerin falan bir aşinalığı olmaya başladı gibi sosyal hizmet uzmanı tabirine.”

ÖK4 “Sen ne iş yapıyorsun sorusu en çok karşılaştığım. Genelde bilmiyorlardı aslında. Abim ve babam az çok biliyordu. Ama meslekte çok sosyal hizmet kurumlarını mesela sosyal hizmet merkezlerini biliyorlar. Sen orada mı çalışacaksın? yardım mı dağıtacaksın? kömür mü dağıtacaksın? gibi sorular soruyorlar.”

ÖK6: “Tepkiler çekirdek ailem tarafında gayet normaldi çünkü tercih listeme yazdığımda ailemle beraber araştırmıştık. Ama akrabalar bölümün ne olduğuna dair bir bilgisi yok. Herkes çok basit bir şey zannediyor. Ayrıntılarından haberleri yok. Kimsenin çok bir bilgisi olmadığı için genel olarak ne yapacaksın? ne iş yapacaksın? öyle bir bölüm mü varmış? gibi tepkiler aldım. En ilginç tepkide bana göre, birçok alanda çalışmamıza rağmen bizi tek bir yönden yorumlamaları. Yaşlı ile mi çalışacaksın? Engelli ile mi çalışacaksın? deyip geçiyorlar.”

SHUK7: “8 yıldır bu meslekle iç içeyim baktığımız zaman. Yani yıllardır çevreme zaten az çok anlatıyorum. Bilmeyen biriyle karşılaştığımda ise sorun yaşayanlar insanların neden sorun yaşadığına dair arayışta bulunup onunla soruna çözüm aradığımı anlatıyorum kısaca. Bilmeyen birine söylediğimde ilk tepki genelde bir bakıyor böyle ben sosyal hizmet uzmanıyım deyince. Yani iki yıllık bölüm zannediyorlar falan. Şu an düşük ama benim kazandığım yılda biz çok yüksek puanlarla geldik. Bu küçümseyici geri dönüşler o yüzden beni kızdırıyor.”

Kategoriye oluşturan bir diğer alt kategori “**Karıştırıyorlar**” alt kategorisidir. Bu alt kategoriye ait betimleme örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

ÖK5: “İlk başlarda annem babam bile ne kazandığımı yani sosyal hizmeti hiç bilmiyorlardı ve çok sık karışıyordu bizim evde. Çok ilginç, yani aslında beni üzen tepkiler aldım. Hatta babam sosyoloji kazandığımı düşünüyordu ya. Soranlara sosyoloji kazandığımı söylemiş. Ama zaman geçtikçe anlatmaya çalıştım o da alıştı sosyoloji okumadığıma ikna oldu. Ama yine de hala garip tepkilerle karşılaşıyorum. 4. sınıfa geldim mesela annemle teyzem konuşurken teyzem anneme ne iş yapacak, yaşlı bakımı mı, onların yemeklerini mi verecek, altını mı alacak falan diye sormuş.”

ÖK11: “Mesela benim bir akrabam vardı. Pek de bilgisi yok. İşte anlatmaya çalışıyordum ne iş yaptığımızı bölümü falan. Müracaatçılar geliyor, yardımcı oluyoruz, konuşuyoruz falan dediğimde doktor musun, psikolog musun falan

diye soruyor mesela. Psikiyatri zanneden bile var. Anlatmaya çalışırken diğer mesleklerden ayırmak zor oluyor. Zaten farklı bir işte yapmıyorlarmış çoğu kurumda aynı işi yapıyorlarmış. Toplum hepimize psikolog deyip geçiyor bu yüzden.”

SHUK4: “Sosyal hizmet genelde karıştırılıyor aslında. Sosyal yaşam merkezi ile karıştıran var, vakıfla karıştıran orada çalışan inceleme görevlileri ile karıştıranlar var genel olarak. Yardım mı veriyorsunuz, para mı veriyorsunuz, kömür mü veriyorsunuz gibi genel bir algı var. Aslında bundan çok uzak yaptığımız iş.”

SHUK3: “Yani yakın çevrem sosyal hizmet uzmanı deyince daha çok sosyal yardımlar, maddi yardımlara odaklanıyor. Daha çok yoksula para dağıtıyorsun, gıda yardımı yapıyorsun tarzında biliyor. Sadece o değil diye bende anlatmaya çalışıyorum. Mesela şu belediyelerin makarna, kömür dağıtımını bizim yaptığımızı zannediyorlar hep.”

Bir diğer alt kategori ilk iki alt kategorinin aksine sosyal çevreden olumlu tepkiler aldıklarını ve yakınlarının iyi bir sosyal hizmet uzmanı/sosyal hizmet bölümü algısı olduklarını belirtmeleriyle oluşmuştur. “**Olumlu tepkiler**” olarak adlandırılan bu alt kategoriye ait betimleme örnekleri aşağıda yer almaktadır.

ÖK3: “Annem babam hiç bilmiyordu zaten bölümü. Abimde bilmiyordu. Ben biraz anlatmaya başlayınca hee o işi onlar mı yapıyorlar tarzında tepki verdiler. Yapılan işleri biliyorlar ama bu bölümden mezun kişilerin yaptığını falan bilmiyorlardı. Bölümü kazandıktan sonra etrafımda bu bölümü okuyan çok kişi olduğunu fark ettim. Bu alanda çalışan kişilerinde çok olduğunu fark etmeye başladım. Ayrıca önü çok açık diye motive eden birçok kişide oldu.

ÖK10: “Çevrem çok iyi karşıladı. Okul öncesi ve çocuk gelişimi olmamasına sevindiler. Hatta gerçekten sosyal hizmet mi kazandın falan diye şaşırınlar oldu. Biliyorlardı işte şu da okudu atandı falan diye sevindiler. Bir de hiç komik olmayan espri yapanlar oluyor. Bize de maaş bağlarsın değil mi? Bize de incelemeye gelirsın falan gibi.

SHUK15: “Şimdi tepkilerin genelini aslında şu oluşturuyor. Biliyorsunuz sosyal hizmet biraz manevi temelli bir yaklaşıma sahip. Yani şöyle insanların yardım etmek, sevap işlemek için arada bir yapmak istedikleri şeyleri biz bir anlamda profesyonel anlamda yapıyoruz. Genelde bu açıdan bakıp da söylenen sözlerle karşılaşıyorum. Yani ne güzel iş, çok sevaba girersin falan gibi bakıyorlar olaya. Bir de ben müdürüm bakım merkezinde diye tanıtıyorum genel olarak tabi müdür statüsü farklı oluyor ona göre de tepkiler oluyor. Gerçi ilk yıllarımda engelli bakım merkezinde sosyal çalışmacıyım engellilerle çalışıyorum dediğimde de yaklaşım aynı şekildedeydi. Engellilerle çalışıyorum onların daha iyi bakılmasını sağlıyorum diye genelde çok güzel iş yapıyorsun tarzında oluyor.”

Bu kategoriye yönelik ifade edilen katılımcı görüşleri, araştırmanın odağında olan olgular açısından önem izler bulundurmaktadır. Katılımcıların yüksek çoğunluğu, karşılaştıkları tepkileri belirtirken en çok kömür, 4 yıllık mı, engelli, yaşlı bakımı ve

çocuk esirgeme kurumu kelimelerini kullanmışlardır. Verilere göre toplum algısında sosyal hizmet tanınmamakta, karıştırılmakta ve anlaşılmamaktadır. Sosyal hizmetin mesleki ve bilimsel yönünden çok kamu yararına sunulan sosyal hizmetler bilinmekte ve sosyal hizmet denildiğinde akıllara bu hizmetlerin geldiği betimlenmiştir. Sosyal hizmetin eşleştirildiği ve zannedildiği olgulara baktığımızda da kısıtlı ve tek yönlü bir yorum yapılarak tahmin edildiği, kömür dağıtan, yaşlı ve engelliye bakan bir meslek alanı algılandığı görülmektedir. Olumlu tepkilere baktığımızda ise, karşılaşılma sıklığının düşük olduğunu ve sosyal hizmetin genel olarak manevi boyutu ile algılandığında olumlandığını görülmektedir.

3.2.1.3. Bölüme, Mesleğe Yönelik Beklentiler ve Değişen Düşünceler Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 7. “Bölüme, Mesleğe Yönelik Beklentiler ve Değişen Düşünceler” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Bölüme, Mesleğe Yönelik Beklentiler ve Değişen Düşünceler	Alandan Hocalar ve Daha Fazla Saha Deneyimi	ÖK1, ÖK2, ÖK4, ÖK9, ÖK12, ÖK14, ÖK15, SHUK4	ÖK9, ÖK12, SHUK4
	Beklentinin Fazlası ile Karşılaşma	ÖK8, ÖK10, ÖK11, SHUK2, SHUK5, SHUK9, SHUK13	ÖK8, ÖK11, SHUK2, SHUK13

Katılımcıların deneyim ve düşüncelerinden faydalanarak ortaya çıkarılmak istenen bir diğer konu sosyal hizmet ile tanışmanın, tanışmadan önceki düşüncelerde ve beklentilerde bir değişim yaratıp yaratmadığı olmuştur. Bu amaçla öğrenci katılımcılara “*Sosyal hizmet bölümü hakkında öğrencilik döneminden önce önyargılara sahip miydiniz? Öğrencilik öncesi düşüncelerinizi öğrencilik dönemi değiştirdi mi? Beklentileriniz var mıydı? Ne bekliyordunuz ne ile karşılaştınız? Beklentileriniz karşılandı mı?*” gibi sorular, sosyal hizmet uzmanı katılımcılara da “*Meslek hayatına başlamanız mesleğinize yönelik düşüncelerinizi değiştirdi mi? Meslek öncesi ne düşünüyordunuz bugün ne düşünüyorsunuz bahseder misiniz?*” tarzında öğrenci katılımcılara yöneltilen sorularla benzer çerçevede sorular yöneltilmiştir.

Verilen yanıtlar incelendiğinde öğrenci yanıtlarının birçoğunun daha çok alan vurgusu olan alt kategoride yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrenciler alandan gelmeyen

akademisyenlerden, müfredatta saha deneyiminin ve alana dair derslerin az olduğundan yakınmaktadır. Bu doğrultuda ve genellikle öğrenci söylemlerinden oluşan betimlemeler “**Alandan hocalar ve daha fazla saha deneyimi**” alt kategorisinde kümelenmiştir. Bu alt kategoriye ait betimleme örnekleri aşağıda yer almaktadır.

ÖK9: “Beklentim karşılanmadı desem yeridir. Gelmeden önce ben şahsen uygulamaya yönelik olacağını düşünüyordum. Ama şu an ben sadece slayttan bir şeyler dinleyip bir şeyler ezberleyip unutuyorum. İnsanla bu kadar etkileşimde olan bir meslek elemanı yetiştirirken yine insanla etkileşime girmesi sağlanmalı bence. Yani bütün bölümlerde ve bütün üniversitelerde böyledir tabii ki bu benim üniversiteme ve bölümüme özel değildir de yani hani aslında ülke genelinde bizim gibi mesleklerde sorun bu hepsinde bir sorun var. En azından bizim gibi insanı anlamaya yönelik meslekler daha çok insanla olmalı bence”

ÖK12: “Karşıladı aslında ama çok teoride kaldığımızı düşünüyorum. Saha uygulaması çok az, anlatılanlar çok hava kalıyor. Daha fazla hem sosyal hizmet kurumları anlamında hem de müracaatçı gruplarını tanımak için uygulama olsa daha iyi olurdu.”

SHUK4: “Bir de derslerde öğretilenle alanda karşılaşılan çok farklı. Bize öğretiyorlardı müracaatçı ile iletişim yöntemleri, müdahaleler falan ama mesela burada bölgesel olarak geri kalmış bir yerde müracaatçı ile görüşme de bütün öğretilenler boşa çıkıyor yani. Bence üniversitede çalışan hocaların alan görmesi gerekiyor. Alana çok hâkim olduklarını düşünmüyorum”

Kategoriye oluşturan bir diğer alt kategori “**Beklentinin fazlası ile karşılaşma**” alt kategorisidir. Araştırmaya genel olarak bakıp bir bütün olarak değerlendirdiğimizde katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal hizmet okumaktan ya da sosyal hizmet mesleğini icra etmekten mutluluk duydukları, mesleki doyumlarının yüksek olduğu, mesleklerine saygı duydukları ve değerli gördükleri gözlemlenmiştir. Bu alt kategoride bu doğrultuda bazı betimlemeler içermekte ve katılımcıların sosyal hizmet ile iç içe olduklarından beklentilerinden daha fazlası ile karşılaştıkları görülmektedir. Alt kategoriye ait bazı betimleme örnekleri:

ÖK8: “Ben beklenti yönünden açıkçası şaşırđım. Çünkü ben özel eğitim öğretmenleri ile aynı alanda çalışıyor diye ve o alanda çalıştığını düşünerek gelmişim ama alakasız birçok yerde sosyal hizmet uzmanları çalışabiliyor. Dedim ki bu sadece rehabilitasyon merkezinde çalışmıyormuş. Ve sosyal hizmet uzmanlığının sadece o dizilerde fillimlerde gördüğümüz gibi sadece çocuğun başını okşamadığını, mevzuatı bildiğini evraklara raporlara hâkim olduğunu öğrendim. Beklediğimden fazlasını buldum diyebilirim.”

SHUK2: “Kesinlikle değışti. Özellikle çalıştığım alan mesleğime olan saygımı çok artırdı. Bir çocuk bir hayat hakkında karar alıyoruz sonuçta ve onun geleceğı ile ilgili birçok sorumluluk üstleniyoruz aslında. Çok dikkatli çok titiz olunması gereken bir mesleğimiz var yani. Öğrenciyken bir şeyler çok teoride kalıyordu ve basit geliyordu, ama uygulamada aslında işimizin ne kadar önemli olduğunu hissediyorsun.”

SHUK13: “Çok daha sığı bakıyordum öğrenciyken olaylara. Huzurevinde görev yapamaz, çocuk falan aklımda yoktu çocuk üzerine verdiğimiz kararlar kesinlikle aklımda yoktu bunları deneyimlemek çok çok başka bunu fark ettim. Öğrenciyken yüzde yüz ne yapacağımızla ilgili tam bilgi sahibi değildik tabiki. Mesleğe başlayınca olaya çok daha geniş perspektiften bakma şansımız oldu. Mesleğe yönelik düşüncelerime meslek hayatı çok katkı yaptı. Özellikle çocukla çalışmak çok farklı, uzun yıllarda ben çocukla çalıştım, hayata dokunmak onların hayatına dokunabilmek bir çocuğu yaşadığı yerden alıp kurum bakımından faydalandırmak veya evlat edindirmek bunlar bambaşka şeyler.”

ÖK11: “Ben sosyal hizmeti sadece ekonomik destek zannediyordum. Bana öyle geliyordu çünkü ben köyde yaşıyorum sosyal hizmetler deyince genelde akıllara elbise yardımı, para yardımı falan geliyordu. Ama okula başlayınca, kadın, engelli, yaşlı, tutuklu gibi birçok alanda çalıştığını öğrendim. Bu beni memnun etti mesela.”

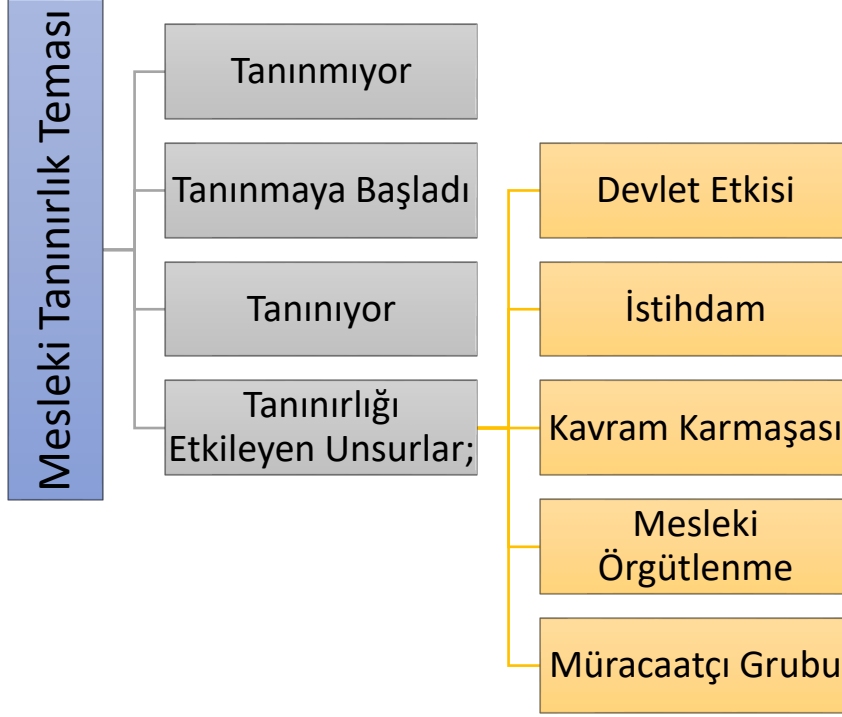
“Sosyal hizmet ile ilk tanışma” kategorisinde bahsedilen katılımcıların büyük bir çoğunluğunun sosyal hizmeti bilmeden direk alana dahil olarak tanımaya başlamış olması, mesleki tanınırlık ve prestij açısından olumsuz bir bulgu iken; görüşmeler esnasında katılımcıların neredeyse tamamının beklediğinden fazlasını bulduğunu, pişman olmadığını ve mesleğine saygı duyduğunu belirtmesi olumlu ve önemli bir bulgudur. Çünkü mesleğin kapsamını genişletmek, geniş kitlelere doğru bir şekilde tanıtmak, mesleki yetkinliklerimizden kitlelerin faydalanmasını sağlamak ve sosyal hizmeti saygın bir meslek haline getirmek ancak mesleki doyumları yüksek, mesleğine ve alanına saygı duyan meslek elemanları ve meslek adayları ile mümkün olacaktır. Öte yandan kategoriyi oluşturan betimlemelerde fark edilen diğer olgu, katılımcıların sosyal hizmetle tanışmadan önce sosyal hizmete dair düşüncelerinin toplumun genelinde var olduklarını betimledikleri düşüncelerle benzer olduğudur.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu, öğrencilerin sık sık daha fazla alan vurgusu yapmış olmalıdır. Sosyal hizmet uygulamalı bir bilim ve meslektir. Bu nedenle alandan soyutlanmış, alan deneyimi kısıtlı bir sosyal hizmet düşünülmesi, sosyal hizmet eğitiminin kalitesini düşürerek, mesleğin hatalı bir şekilde tanınmasına, saygınlığının azalmasına ve hatta yanlış medya tasvirleriyle tasvir edilmesine neden olabilir.

3.2.2. Mesleki Tanınırlık Temasına Ait Bulgular

Araştırmanın genel çerçevesini oluşturan sosyal hizmet mesleğinin, meslek elemanlarının, eğitim programlarının tanınıp tanınması problemine dair katılımcılara “Toplum genelinde sizce sosyal hizmet mesleği, bölümü ve meslek elemanları tanınıyor

mu? Mesleğinizi ya da bölümünüzü anlatmak zorunda kalıyor musunuz? Anlatmaya çalıştığınızda nasıl anlatıyorsunuz? Size göre sosyal hizmetin mesleki tanınırlığını etkileyen faktörler neler?” gibi çeşitli sorular sorulmuş ve bu olguya dair deneyimlerini derinlemesine olarak görüşülmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtların analizi sonucunda bu tema oluşmuştur.

Şekil 3. Mesleki Tanınırlık Teması, Kategorileri ev Alt Kategorileri

Şekil 3’te de görüldüğü gibi, Mesleki Tanınırlık temasını oluşturan yanıtlar “Tanınmıyor, Tanınmaya başladı, Tanınıyor, Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar” olarak 4 kategoride kümelendi. “Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar” kategorisini oluşturan verilerde kendi içinde “İstihdam, Kavram Karmaşası, Mesleki Birlik, Müracaatçı Grupları, Devlet” olmak üzere 5 alt kategori oluşturmuştur.

Katılımcıların sözel olarak yansıttıkları düşünce, deneyim ve yorumlamalarının yanına ek olarak genel düşünceleri özetlemelerini sağlamak amacıyla sosyal hizmetin toplumun genelinde tanınmasına 10 üzerinden bir puan vermeleri istenmiştir. Katılımcıların verdiği puanlamalar aşağıda verilen tablo 8’de gösterildiği gibidir.

Tablo 8. Katılımcıların Mesleki Tanınırlığa Dair Yaptıkları Puanlamalar

Katılımcı	Puan	Katılımcı	Puan
Ö K1	5	SHU K1	5
Ö K2	4	SHU K2	6
Ö K3	4	SHU K3	5
Ö K4	7	SHU K4	3
Ö K5	3	SHU K5	3
Ö K6	3	SHU K6	6
Ö K7	5	SHU K7	4
Ö K8	4	SHU K8	6
Ö K9	6	SHU K9	4
Ö K10	3	SHU K10	6
Ö K11	3	SHU K11	7
Ö K12	5	SHU K12	7
Ö K13	5	SHU K13	8
Ö K14	1	SHU K14	3
Ö K15	6	SHU K15	2
Ö K16	2		
Ö K17	4		
Ö K18	3		
Ö K19	6		
Ö K20	7		

Yapılan puanlamalarda katılımcıların genel ortalaması 4.6 olmuştur. Öğrenci katılımcıların ortalaması 4.3 olurken sosyal hizmet uzmanı katılımcıların ortalaması 5 olmuştur. Verilerden hareketle alanda çalışmaya başlamış, sosyal hizmet mesleğinde saha deneyimine sahip bireylerin öğrencilere göre sosyal hizmetin daha çok tanındığını düşündükleri görülmektedir.

3.2.2.1. Tanınmıyor Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 9. “Tanınmıyor” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Katılım	Betitleme Örneği
Tanınmıyor	ÖK2, ÖK3, ÖK5, ÖK6, ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK14, ÖK17, ÖK19. SHUK1, SHUK4, SHUK5, SHUK6, SHUK7, SHUK9, SHUK10, SHUK14, SHUK15	ÖK2, ÖK17, SHUK1, SHUK9, SHUK14

Tablo 9’da da görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcıların birçoğu sosyal hizmetin tanınmadığını düşünmektedir. Sosyal hizmeti tanımayan ve sosyal hizmete dair bir bilgiye sahip olmayan bireylerle karşılaştıklarında ise sosyal hizmeti anlatmalarını gerektiğinde: anlatmakta bazen güçlük çektikleri, anlatırken de basite indirgeyerek

anlattıkları, genelde müracaatçı grupları ve çalışılan kurumlar üzerinden anlattıklarını ifade etmişlerdir. Kategoriyi oluşturan ifadelere ek olarak mesleki tanınırlık puanlamalarından da ortalamasının 4.6 oluşu katılımcıların birçoğunun, sosyal hizmet diye bir bilimsel alanın ve bu alana ait meslek elemanlarının toplumsal yaşamda tanınmadığını düşündüklerini destekler niteliktedir. Kategoriyi oluşturan katılımcı betimlemelerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

ÖK2: “Bence tanınmıyoruz. En başta ben tanıımıyordum yani. Bence bizim sesimiz çok az çıkıyor. Mesela artık birçok üniversitede varız, öğrenci sayımızda artık çok fazla ama yine de çok sesimiz çıkmıyor. Bir de meslek elemanları atandıktan sonra pek bu konularla ilgilenmiyor. Herkes gündük yaşamın getirdiği telaşeler içinde olduğu için. Öğrencilerinde kendilerini veya bölümlerini temsil etme tanıtma gibi bir gayreti olduğunu düşünmüyorum. Herkes bir an önce atanalım KPSS’ye çalışalım kafasında. Tanınmadığımız için de hep anlatmak zorunda kalıyoruz zaten. Mesela ben köyde yaşıyorum. Köyümüzde de şiddet gören bir kadın vardı. Eşinden ve eşinin ailesinden görüyor ve çoğu köylü bu konuyu az çok biliyor. Bende mesleğimi anlatmaya çalışırken genelde bu kadın üzerinden anlatıyorum. Sadece kadın alanında çalışmıyoruz ama mesela siz bu kadını haber etseniz benim gibi bir meslek elemanı gelecek ve kadının bu ortamdan alınacağını söylüyorum. Bazen köylü jandarmayı arıyor ama kadın kolluktan çekindiği için pek bir şey anlatamıyor. Diyorum ki jandarma yerine bir sosyal hizmet uzmanı gelse çok daha sağlıklı sonuçlar alınır diyorum ve bu şekilde anlattığımda mesleğimize bakış açıları da çok iyi oluyor.”

ÖK17: “Ben tanındığını düşünmüyorum. Tanıyanlarda birçoğu ben karşılaştım yani ne var ki sizin yaptığınız işe bunu herkes yapar işte bize verseniz bizde yaparız diye bakıyorlar. İşin görünen yüzü bu ama mesela sen felsefe mezununu götür, psikoloğu getir otur bir SİR yaz desen yazamaz. Ama ben bunun dersini görmüşüm, mevzuatını kanunu yönetmeliğini öğrenmişim stajını yapmışım. Tanınsa zaten aynı kefeye koyulmayız her meslek elamanıyla.”

SHUK1: “Bence bilinmiyor. Yani şu şekilde bizim mesleğimiz genelde kamu kaynaklarından doğru ilerliyor, özel sektörde pek yer almadığımız için çok fazla tanınmıyor. Meslekte tanınmıyor, mesleğin alanı, neyi ifade ettiği bilinmiyor. O yüzden ben bi doktor bi avukat bi öğretmen gibi bilinen bir meslek olduğunu düşünmüyorum.10 üzerinden 5 veririm. Çünkü devlet kısmında çalışanlar biliyor. Az çok hepimiz iş arama sürecinden geçtik, Google sosyal hizmet diye arattığınızda öyle başlıklar çıkıyor ki sosyal hizmet diye bakıcı ilanı falan çıkıyor temizlikçi ilanı çıkıyor bunu da sosyal hizmet zannediyorlar. Bu da bilinmediğinin bence en büyük kanıtı”.

SHUK9: “Hayır, bilinmiyor. Ben ilk yazdığımda da nasıl bir bölüm yazdın, bu nedir ki falan denildi ama tabi ben üniversitede öğrendim bölümümü. Daha sonra çevreme aktardım. Şu an en azından benim çevremde iyi bir yeri olduğu biliniyor. Hatta psikologlardan bile iyi bir yeri olduğu düşünülüyor. Kurumlarda falan bilinmeye başladı ama toplumda hala bilinmiyor. Çalıştığım müracaatçılarda genelde bilmiyor. Psikologluk birimleri mi diyorlar. Öyle bir şey kurmuşlar kafalarında. Biz de evet ama diyoruz detaylı açıklıyoruz, pedegog ve shu’dan falan bahsediyoruz. Bunu her seferinde açıklıyoruz ama ne kadar anlıyolar bilmiyorum. Çoğu müracaatçının eğitim seviyesi düşük. Yalnızca

hukukta boşanma davasında bilgi seviyesi yüksek aileler gelebiliyor ama onun dışında ceza konusunda karşılaştığım tüm müracaatçılarımın eğitim seviyeleri çok düşük asla sosyal hizmeti bilmiyorlar, açıklasam da anlamaları zor ama yine de anlatıyoruz. Çalışma arkadaşlarımızda da maalesef durum aynı. Hakimler, savcılar, katipler, mübaşirler sosyal hizmet uzmanı, sosyal çalışmacı kavramını ilk bizimle duymuş gibiler. Biz yaptığımız mesleği onlara da defalarca açıklıyoruz. Duruşmaya girdiğimizde sosyolog hanım diyorlar ya da psikolog hanım ya da pedogog hanım. Bunlar biliniyor ama biz bilinmiyoruz. Özellikle sosyolog denmesine çok sinirleniyorum ben kendimce. Ama biz hep sosyal hizmet uzmanı diye diye biraz daha ilerledi sanki.”

SHUK14: “Tanınırlığı toplum genelinde bir bütün olarak düşünüp cevaplarsam asla tanındığını düşünmüyorum. Bizim ilk yıllarımıza kıyasla tabii durum biraz daha iyi ama bence bu ilerleme de bence asla yeterli değil. Her ne kadar uzun yıllar ki meslek elemanı sayısına göre bugün bir artış yaşanmış olsa da sosyal medyada, gerçek hayatta karşılaştığım öğrencilerden dinlediğim olaylar hala bize dair bir profilin milletin kafasında oluşmadığı yönünde. He bizim kurum ve sık olarak birlikte çalıştığım diğer kurumların personeli özelinde tanınıyoruz. Herkes bilir bizleri. Çalıştığım müracaatçılarda genelde bilir. Belki bir kaos yaşayıp ani bir şekilde bize gelen olduğunda bir ilk karşılaşmasıyla bizi tanıyor ama sonra kısa süre sosyal hizmet uzmanı kimdir nedir iyi tanıyor. Tanıtıyoruz yani.”

Bir önceki tema ve temayı oluşturan kategorilerde izlerine rastlanılan mesleki tanınırlık noktasında sosyal hizmetin sorun yaşadığı düşüncesi, bu temayı oluşturan sorular ve sorulara yönelik betimlenen görüşlerle daha da derinlemesine incelenmeye çalışılmış, görüşmelerin seyri mesleki tanınırlık üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Bulgularda da görüldüğü üzere sosyal hizmet uzmanı ve sosyal hizmet öğrencisi katılımcıların mesleki tanınırlık fenomenine dair deneyimleri toplum genelinde sosyal hizmetin tanınmadığını yönünde olmuştur.

3.2.2.2. Tanınmaya Başladı Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 10. “Tanınmaya Başladı” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Tanınmaya Başladı	ÖK1, ÖK15, ÖK16, SHUK2, SHUK8, SHUK11, SHUK13	ÖK16, SHUK8, SHUK11

Tablo 10’da görüldüğü üzere katılımcılar arasında sosyal hizmetin günümüzde tanınmaya başladığını düşünen, eskiden tanınmadığını fakat eskiye kıyasla tanındığını ve tanınırlığının artmaya devam edeceğini düşünenlerin ifadeleri bu kategoriye

oluşturmuştur. Kategoriye oluşturan ifadelerden örnek betimlemelere aşağıda yer verilmiştir.

ÖK16: “Yeni yeni tanınmaya başladığın düşünüyorum. Mesela Aile Bakanlığının adının değişmesi sosyal hizmetler bakanlığı olması falan bunlar sayesinde yavaş yavaş tanınmaya başladık. Tam bizim adımız geçmiyor ama kök bakımından benzer olunca insanlarda çağrışım yapıyor. Bu en azından tanınırlığımız artırdı. Hiç bilmeseydi adam diyor hee sosyal hizmetler bakanlığında mı çalışıyorsunuz diyor.”

SHUK8: “Yani 4 sene öncesine bakacak olursak gerçekten toplumun yüzde 90’ı bilmiyordu, ama sanki böyle yavaş yavaş insanlar öğrenmeye başladı gibi hissediyorum ben. Çünkü mezun sayımız arttı ve mezunlarda genelde şu düşünce var benim gördüğüm kadarıyla. Bölümümü tanıtmalıyım, ben sosyal hizmet uzmanıyım, sosyal hizmet uzmanı şu işleri yapar ben bunları yapacağım gibi bir psikoloji hâkim. Bu düşünceler biraz mesleğimizin bilinirliğini arttırdı gibi geliyor bana. Ama tabi hala üzücü şeyler yaşamıyor muyuz yaşıyoruz. Biz bazen kurumlara falan gidiyoruz sosyolog zannedip sosyolog dedikleri falan oluyor. Tekrar anlatmak zorunda kalıyoruz, karşıdaki bazen bir yönetici oluyor, bilmiyor tam olarak.”

SHUK11: “Şu an için tanınıyor. Bundan benim girdiğim zaman çok fazla tanınmıyordu. Ondan önce daha da az tanınıyordu tek Hacettepe’de bölüm varken çok daha az tanınıyordu. Daha sonra yavaş yavaş okullar açılmaya başladığında istihdam olanakları görüldüğünde bir kıpırdama oldu. Benim girdiğim dönemler benden önceki dönemler, yani ben 2010 girişliyim 2005-2006’dan sonra tahminim biraz daha tanınmaya başladı. Ama bunlar hep istihdam olanakları, yani insanlar artık şunu araştırıyor ne okuyabilirim ve nereden atanabilirim bu araştırıldığında zaten insanların gördüğü sosyal hizmet diye bir bölüm var ve atanıyor. Böyle bir tanınırlıktı vardı yani. Aslında bu bizim yaptığımız iş, çalıştığımız grup ile alakalı bir tanınırlık değil. Bu istihdam üzerinden giden bir tanınırlık. Yani şu an tahmini konuşuyorum ama 300 binle 400 binle öğrenci alıyor. Bu sıralamayla öğrenci alan bir bölümü herkes tanır. Daha doğrusu sınava hazırlanan gençler onların aileleri ebeveynleri tanır. Bizim çalıştığımız kişilere gelince, çalıştığımız müracaatçılar bizi sosyal hizmet uzmanı ya da sosyal çalışmacı olarak aslında görmüyor. Bizi burada sosyal hizmetlerde çalışan memur, işte hoca, hocam derler bize mesela. Müracaatçı için bizim sosyal çalışmacı, psikolog, pedagoğ olmamız arasında bir fark yok. O işinin görüldüğüne bakıyor. Çünkü bizim çalıştığımız grup, sosyal hizmet merkezlerinde özellikle eğitim seviyesi biraz daha düşük, sosyo-ekonomik olarak dezavantajı olan kişiler. Bu kişiler gözünde senin unvanının bir önemi yok. O işinin görüldüğüne bakıyor. İşin bir de devlet gözünde devletin bakış açısı boyutu var. Burada da zaten 5395 çıktıktan sonra özellikle 2008-2009’lardan sonra işte bu sosyal çalışma görevlisi adı altında bi unvan uydurup bu unvanın içine farklı meslek gruplarını sokup devlet sosyal hizmet uzmanlarının yaptığı işi diğerlerinin de yapabileceği algısıyla bu kanunu çıkardı. Ve iş bu noktalara geldi ki temel sıkıntımız bu. Biz ne yapıyoruz aslında bir sosyal hizmet müdahalesi uygulamaya çalışıyoruz. Ama bizim uygulamamızı devlet kendi eliyle başka meslek gruplarına da yaptırıyor. Aslında devletle müracaatçının bakış açısı aynı diyebiliriz. Devlette işinin görüldüğüne bakıyor bizim hangi unvandan olduğumuzun önemi yok.”

Türkiye’de sosyal hizmetin tanınmaya başladığı görüşü üzerinde yoğunlaştığımızda, sosyal hizmet okullarının çok az sayıda olduğu, az okul olması nedeniyle de mezun sayılarının ve istihdam sayılarının da düşük olduğu yıllara kıyasla, günümüzde tanınırlığının arttığını söylemenin yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Ancak tanınırlığın yeterli olup olmadığı, ne şekilde tanındığı ve nasıl tanıtıldığı konusu ayrı bir soru işaretidir. Herkesin kazanıp okuyabildiği, okumanın bir anlam ifade etmediği ve mezunlarının işsiz olduğu, ne iş yaptığı, kimlerle ve nerelerde çalıştığı, yetkinliklerine ve becerilerine saygı duyulmadığı bir meslek olarak tanınması mesleki prestij noktasında sosyal hizmet adına problem yaratabilir. Bir önceki bulguları bir bütün olarak yorumlamadığımızda sosyal hizmete dair bu tip birçok yanlış düşüncenin olduğu görülmüştür. Nasıl ve kimler tarafından tanıtıldığı noktasında da sosyal hizmetin medyaticliği akıllara gelmekte ve medya tasviri üzerine düşünmek gerektiği ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak tanınırlık olgusu üzerinde keşfedilmeye çalışılan deneyimler ve düşüncelerde sıklıkla mesleki prestij ve mesleğin medyaticliğine işaret eden izlere rastlanmıştır. Sosyal hizmetin medyada nasıl tasvir edildiği, yer alıp yer almadığı medyatic görünürlüğü sosyal hizmet ve medya teması altında prestij konusu da mesleki prestij teması altında daha detaylı işlenmiştir.

3.2.2.3. Tanınıyor Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 11. “Tanınıyor” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Tanınyor	ÖK4, ÖK7, ÖK13, ÖK18, ÖK20, SHUK3, SHUK12	ÖK18, SHUK12

Mesleki tanınırlık temasında katılımcıların ifadeleri ve betimlemelerinin en az kümelendiği kategori bu kategori olmuştur. Bu temayı oluşturan yanıtları veren katılımcılar Tablo 11’de gösterilmiştir. Tanındığını düşündüğünü belirten katılımcıların genel olarak tanınmalarını düşünmelerini sağlayan olgu “sosyal hizmet” kavramına toplumun aşına olduğunu düşünmelerinin olduğu dikkat çekmiştir. Katılımcılar genelde isimce bir tanınırlığın olduğunu ancak bu tanınırlığın genel olarak yanlış olgularla ilişkilendirilebildiğini ve yanlış tanınmalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların yanıtlarından betimleme örnekleri şunlardır:

ÖK18: “Tanınıyor fakat yanlış tanınıyor diyebilirim. Açıkçası şu an sosyal hizmet kurumlarında bile sosyal hizmet bölümünden mezun olmamış insanlar görev yapıyor. Zaten en büyük problem burdan çıkıyor. Sosyal hizmet bölümünde öncelikle bir sosyal hizmet uzmanının öncelikle bölümünü bitirip onu teori kısmını, saha kısmını bitirip bir kurumun sosyal hizmet adı altında duyulmasını sağlamak gerekiyor. Bunu da ancak sosyal hizmetin ne olduğunu, sosyal hizmetin nerden geldiğini, sosyal hizmetin daha çok nereye gitmesi gerektiğini bilen bir kişi yapabilir. Çalışanların birçoğu bizim bölümümü okumamışken, okuyanları da farklı bölümden hocalar eğitmişken tanıyanlar bu mesleği bu alanı bu adlandırmayı biliyor olsa da içi boş tanır.”

SHUK12: “Toplum genelinde bilinirliği tanınırlığı var bence. Hem alt hem de üst kesim tarafından. Sosyo-kültürel olsun ekonomik seviyesi olsun alt ve üst seviye bizi biliyor. Orta kesim daha az biliyor bu iki kesime göre, böyle düşünüyorum yani. Çünkü orta kesim çok uçlarda yaşayan insanlar değil, hep ortaldadır. Boşanmaz, ekonomik seviyesi ortadır, gelir kaybı yaşamaz vs. Üst kesim genelde boşanmalardan biliyor veya evlat edinmeden biliyor. Alt kesim de sosyal yardımlardan çok biliyor. En çok alt kesim biliyor, dezavantajlı gruplar. Çalıştığım gruba gelince, onlar genelde bana hocam diye hitap eder ve ne iş yaptığımı bilmezler bildiklerini düşünmüyorum yani. Ne yetkinliğe sahip olduğumu da bildiklerini düşünmüyorum. Dışarıdan kimsenin ne uzmanı olduğumuzu bildiğini de düşünmüyorum. Gerçi sosyal hizmet öyle. Her şeyi biraz bilmek zorundasın. Pratisyen hekim gibi. Mesela ben soba da yaktım gittiğim evlerde. Çünkü teyze üşüyordu. Kanunda yer almayan sorumluluklarımız da oluyor bunun gibi. Soba yakmayı da bileceksin mevzuatı da bileceksin.”

Tablo 11’de görüldüğü gibi sadece 7 katılımcı tanındığına yönelik görüş belirtmiştir. SHUK12’nin betimlediği, müracaatçı olan veya olma ihtimali olanların sosyal hizmeti tanınması durumu önemli bir durumdur.

3.2.2.4. Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 12. Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar	Devlet/ Bakanlık	ÖK7, ÖK8, ÖK17, SHUK1, SHUK2, SHUK7, SHUK8, SHUK11	ÖK7, SHUK2, SHUK11
	İstihdam	ÖK9, ÖK13, ÖK16, SHUK4, SHUK5, SHUK6, SHUK9	ÖK13, SHUK9
	Kavram Karmaşası	ÖK11, ÖK14, ÖK20, SHUK11, SHUK14, SHUK6	ÖK20, SHUK6
	Dernek, Mesleki Birlik	ÖK1, SHUK6, SHUK10, SHUK13	ÖK1, SHU10
	Müracaatçı Grubu	ÖK19, SHUK3, SHUK6, SHUK15	SHUK3

Katılımcıların tanınmamasına ya da tanınmasına, kimler tarafından ne ölçüde tanındığına, tanınırlığın neden az olduğuna veya tanınmaya başlamasının sebeplerine dair düşünceleri “Tanınırlığı etkileyen unsurlar” kategorisinde toplanarak analiz edilmiş ve farklı alt kategorilerde toplanmıştır. Katılımcılar ile mesleki tanınırlık üzerine mülakat gerçekleştirilirken tanınırlık üzerine konuşmalar derinleştirilmeye çalışılmış ve mesleki tanınırlığın neden az ya da neden çok olduğunu düşündükleri üzerine görüşme derinlemesine iletılmıştir. Katılımcılara göre mesleki tanınırlığı nelerin etkilediği ve tanınırlığın nasıl artırılabilceği üzerine konuşulmuştur. Verilen yanıtlar ve yapılan betimlemeler doğrultusunda bu kategori oluşmuş ve yanıtlar beş farklı alt kategoride kümelenmiştir.

İfadelerin fazlaca yoğunlaştığı, araştırmacı tarafından “Devlet/Bakanlık” başlığı verilen alt kategoride, mesleki tanınırlık konusunda devlet yani dolayısıyla yürütme erki olan bakanlıklara çok iş düştüğünü düşünen katılımcı yanıtları yer almaktadır. Sosyal hizmet alanında yer alan kişilerde görüşmeler esnasında sık sık katılımcıların “bakanlığımız” olarak bahsettiği Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere devletten beklentilerin yüksek olduğu görülmüştür.

“Devlet/Bakanlık” alt kategorisine ait betimleme örnekleri:

ÖK7: “Ben biraz bizim bakanlığımız dediğimiz bakanlıktan bahsetmek isterim bu konuda. Adında sosyal hizmetler bakanlığı olmasına rağmen, bence bizim lehimize hiçbir girişimleri yok. Ben kendimizi tanıtma noktasında bakanlıktan çok şey bekliyorum. Mesela bakanlıktan dersimize gelen bir sosyal hizmet uzmanı bize mesleğimizi ve bakanlığımızı çok iyi tanıtmıştı. Değerli olduğumuzu hissetmiştik. Bu şekilde bakanlığın daha geniş kitlelere hitap etmesi gerekir. Bizim de anlamamız daha güçlenmişti, anlatacağımız kişilere de güçlü anlatabilecektik. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yaptığı hizmetleri tanıtmalı ve onu tanıttığı kadar bu hizmetlerin sunumunda rol alan meslek elemanlarını da tanıtmalı. İnsanlar ne için nereye ve hangi meslek elemanlarına başvuracağını bilse daha iyi olur hem müracaatçı faydalanacak bu işten hem bizler.”

SHUK2: “Medyaya bence büyük iş düşüyor. Kamu spotları kullanılabilir. Mesela bizim kurumsal olarak kamu spotlarımız yakın zamanda çıkacak. Bütün kurumlar bunu yapabilir. Bence zaten meslek özelinde şu saatten sonra bir tanıtım imkânsız ama en azından, bakanlık bünyesinde meslek elemanlarından müracaatçılar faydalansın diye hizmetleri tanıtıcı faaliyetlere yer verilebilir.”

SHUK11: “Tanınırlığımızın artması için biraz kurum politikası önemli. Özellikle benim çalıştığım kurum. Sonuçta en çok Türkiye’de sosyal hizmet uzmanı bizde çalışıyor galiba. Aslında biz bakanlık olarak çok güzel işler yapıyoruz. Mesela en son İzmir depremi oldu oraya bir sürü meslek elemanı psikososyal destek için gitti. Ama orada mesela ASDEP personeli olarak geçtik. Hiçbir meslek elemanı özelinde bir tanıtım olmadı yaptığımız iş özelinde. Ne biz

ne psikolog ne PDR. Ben mesela sosyal hizmet mesleğini tanıtacaksam olsam, öncelikle bakanlık özelinde çalışan bütün meslek elemanlarını ön plana çıkarmaya çalışırım. Bizdeki PDR'cinin tanınması ile bizim de tanınırlığımız artar. Devlet eliyle yapılabilir. Onun dışında üniversitelerde çok fazla şişme var birçoğunun kapatılarak daha kaliteli uzman yetiştirmen gerekir, atıyorum sen hastanede çalışacak SHU'yu güzel yetiştirirsen ve orada iyi çalışırsa oradaki hastada bilir personelde bilir ki burada bir SHU var. Hasta bunu öğrenir. Okul sosyal hizmeti de bu noktada çok önemli. Okulda bir sosyal hizmet öne çıksa orada bizler olsak ve okuldaki sorunların bir kısmına çözüm yaratırsak oradaki öğrencide velide öğretmende bizim farkımızda olur. Aslında devlet bizlere kendi işimizi yapacağımız alanları güzel bir şekilde sunsa bu tanınırlığımızda prestijimizde otomatik olarak artacaktır. He şu seviyeye muhtemelen hiçbir zaman gelmeyecek. Bir doktor, öğretmen, hemşire, hâkim, kaymakam gibi muhtemelen olmaz. Çünkü biz bunlar kadar köklü değiliz. Tarihsel bir geçmişimiz bunlar kadar eski değil.”

Bir diğer alt kategori, araştırma boyunca sık sık geçen “İstihdam” konusu olmuştur. Bu yönde görüşlerini ifade eden katılımcılar genel olarak tanınırlığın istihdam olanakları arttığında artacağını, sosyal hizmetin tanınmaya başlamasının ve okulların açılmasının da istihdam sayesinde olduğunu düşünmektedirler. Alt kategoriye ait betimleme örnekleri:

ÖK13: “İstihdam iyi olsaydı, okul biter bitmez atansaydık meslek daha iyi tanınırdı. Başka bir açıdan herkesin ulaştığı okullarda, sağlık ocaklarında, muhtarlıklarda, (hastanelerde var ama çok görünür değil) bulunsak halk daha aşına olabilirdi. Bu kurumlarda görünür olmak etkili olabilir. Yalnızca ihtiyaç duyanın değil de herkesin girip çıktığı kurumlarda görünür olmak diyebiliriz özetle”.

SHUK9: “Sanırım bu da zamanla olacak bir şey. Bilinç gelişti. Psikoloğa gitmek önceden çok tuhaf bir şeydi ama şu an oldukça normal geliyor. Adımız duyulmamıştı. Üniversitelerde de çok yoktu. Üniversite sayıları arttı. Dolayısıyla öğrenci sayısı da arttı. Öğrenciler ailelerine, aileler çevrelerine derken toplum tanınırlığı, bilinci de artacak diye düşünüyorum. Mezun sayısı arttıkça istihdam arttıkça tanınırlık artar. İstihdam çok önemli bu noktada. Sonuçta bizde istihdam sayesinde tanıdık mesleği. Çok iyi atamaları var önü çok açık diye tanıtılıyordu ve popüler olmuştu. Tek bu yönde tanınması iyi olmayabilir ama gerçekçi olacaksak böyle. Aslında sosyal hizmet bence iyi bilinse, tam anlamıyla uygulansa ve tam anlamıyla birileri anlarsa öğretmen olmak doktor olmak gibi hayalleri kurulabilecek bir meslek bence. Ya bir sürü yolundan çıkmış hayatın yola girmesine yardımcı olmaya çalışıyoruz aslında.”

Bir diğer alt kategori ise, sosyal hizmet/ sosyal çalışma sosyal hizmet uzmanı/sosyal çalışmacı karmaşıklığının alanın tanınması önünde büyük bir engel olarak gören katılımcı ifadelerinden oluşan “Kavram Karmaşası” alt kategorisidir. Bu başlık altında görüş belirten katılımcılar farklı kullanım olmasının farklı isimlerle tanınmasına neden olduğunu düşünmekte ve tanınırlığın etkilendiğini belirtmektedir. Burada ek olarak belirtilmesi gereken husus, görüşme içeriğine ve yarı yapılandırılmış

forma kavram kullanımı ile ilgili soru birkaç görüşme gerçekleştikten sonra nitel araştırmanın esnekliğinden faydalanarak sonradan eklenmesi olmuştur. Katılımcıların bu konuya değindikleri fark edilerek her katılımcıya bu soru araştırmacı tarafından yöneltilmeye başlanmıştır. Böylece katılımcılara “Siz hangi kavramı kullanmayı tercih ediyorsunuz/edeceksiniz?” sorusu derinlemesine görüşmeler esnasında yöneltmiştir. Katılımcıların birçoğu sosyal hizmet uzmanı kullanmayı tercih etme yönünde bir eğilim göstermiş, bunun nedeninde uzman kelimesinin mesleğe daha bir netlik, fazladan bir prestij kattığını düşünmelerinden kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir.

“**Kavram Karmaşası**” alt kategorisine ait betimleme örneği:

ÖK20: “Tanınırlık üzerine bir sürü konuşabiliriz. Neden tanıtırız nasıl tanıtırız kimler tanır kimler nasıl tanır ya da nasıl tanımaz. Ama önemli olan temel sorun şu. Neyi nasıl tanıtacağız? Ne tanınıyor ne tanınmıyor sorusunu sormalyız kendimize ilk olarak aslında. Biz A olgusunu mu tanıtacağız B olgusunu mu? Zaten azınlığız, zaten meslek elemanı olarak da akademik olarak da pek bir lobimiz gücümüz yok. Bir de aramızda yok sosyal hizmet/ sosyal çalışma yok öyle değil olmaz sosyal hizmet uzmanı olacak öteki oradan diyor sosyal çalışmacı falan. Biri oradan tutuyor çekiyor biri oradan tutuyor çekiyor. Ben biriyle tanışıyorum sosyal hizmet uzmanıyım diyorum e başkası gidiyor sosyal çalışmacıyım diyor. Bu durum varken biz nasıl tanınabiliriz ki zaten.”

SHUK6: “Bir diğer konu da sosyal hizmet/ sosyal çalışmacı tartışması. Mesela çocuk ben sosyal hizmet uzmanı olacam diye kariyer yapsa, biri de çıksa dese ki o yanlış sosyal çalışmacı doğrusu dese hadi bakalım. Sosyal hizmet bağlantı kurucu sözde ama kendi içinde bile o bağlantıyı hala kurabilmiş değil.”

Tanınilığı etkileyen unsurlar temasında cevapların kümelenerek oluşturduğu bir başka alt kategori ise “**Dernek/Mesleki**” birlik alt kategorisi olmuştur. Katılımcılar sosyal hizmetin bütünleştirici, toparlayıcı ve çözüm odaklı bir derneğini olmayışından ve birlikte hareket etmenin mümkün olmadığından bahsetmiş ve bunun mesleki tanınırlığa etki ettiğini betimlemişlerdir. Alt kategoriye ait betimleme örnekleri:

ÖK1: “Akluma bu konuda direk sosyal hizmet uzmanlarının üye oldukları dernekler geliyor. Bunlara üye sayıları artırılrsa ya da derneklerin sayıları artırılrsa toplu bir ayaklanma ile mesleğimizi doğru bir şekilde tanıtmak üzerine çalışsak, görüşmeler toplu şekilde yapılsa hem mesleğimiz tanınır hem de istihdam olanakları artırılabilir diye düşünüyorum. Ben tek başıma bir şeyler yapmaya çalışsam kim ne kadar beni dinler ki? Mesela hocamızdan duyduğumuz biri vardı Cumhurbaşkanlığına bağlı çalışan bir hoca adını şimdi hatırlayamadım, o açık öğretim kapatılsın diye birçok girişimde bulunmuştu. Bu şekilde politikada yetkin konumlara sosyal hizmet hocalarımızın gelmesi de bizim için çok faydalı olur diye düşünüyorum.”

SHUK10: “Mesela Türk Psikiyatri Derneği var dergiler çıkarılıyor, daha koordineli bir şekilde hareket ediyorlar ama bizim sosyal hizmet federasyonu ile ilgili ya da dernekle ilgili çok eksik kaldığımızı düşünüyorum.”

Oradan sağlam bir temele oturtulmamız gerektiğini düşünüyorum. Ben bir sorunum için derneği aradığımda yetersiz bir dönüt alıyorum. Haklarım nelerdir, neler yapabilirim, meslekte yeniyim, tecrübesizim aradığım kişiler oldu dernekten, yetersizdi cevaplar.”

Temanın son alt kategorisi ise “**Çalışılan Müracaatçı Grubu**” olmuştur. Katılımcılardan bazıları sosyal hizmetin tanınırlığını genel olarak sosyal hizmetin dezavantajlı kesimle çalışmasıyla ilişkili olarak betimlemişlerdir. Katılımcılara göre sosyal hizmetin alt sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesinden kişilerle çalışması onun tanınmasına etki etmektedir. Alt kategoriye ait betimleme örneği:

SHUK3: “Az tanınmamızın nedenleri arasında, mesleğin çok toplumla iç içe olmaması yatıyor. Yani bir doktoru, avukatı öğretmeni herkes bilir nerde çalışıyor ne iş yapıyor diye ama sosyal hizmet uzmanları öyle değil. Daha çok dezavantajlı gruplarla çalışıyoruz çünkü. Ya da bazı kesimler, hayırseverlik temelinde, kutsal bir temelde algılıyor yaptığımız işi profesyonel olarak bakmıyor. Genelde müracaatçılar kim olduğumuzla hangi meslek elemanı olduğumuzla pek ilgilenmiyor zaten. İşlerini halletmeye odaklı oluyorlar. Bizde buna takılmıyoruz. Sana yardım etmek için varım, sorunun çözmek için buradayım gibi yaklaşıyoruz.”

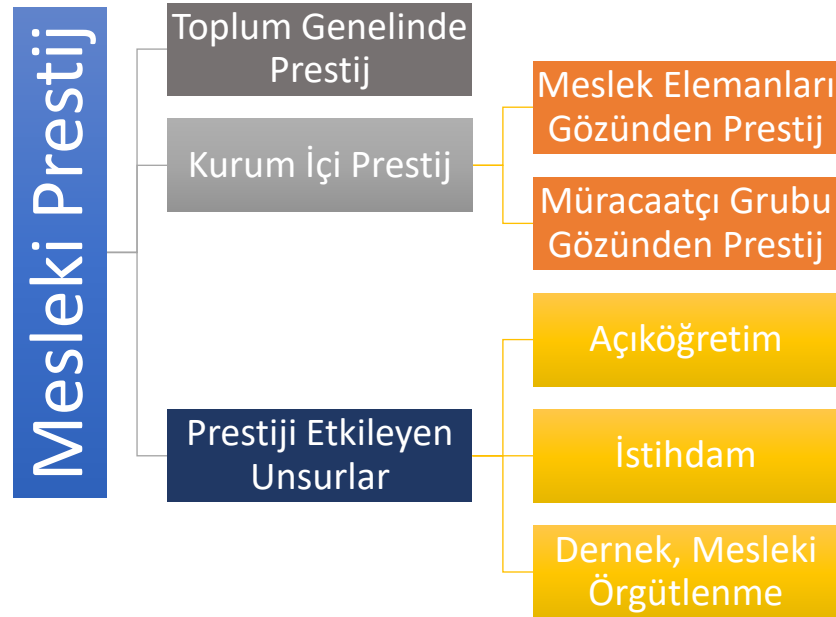
Türkiye’de sosyal hizmet mesleği için devletin konumu önemli bir unsurdur. Sosyal hizmetlerin büyük bir kısmı kamu kaynaklarıyla yürütülmekte ve sosyal hizmet uzmanları genelde devlet kurumlarında çalışmakta ve çalışmayı arzulamaktadır. Bu durum katılımcı ifadelerinde de ortaya çıkmış katılımcılar sık sık devlet kurumlarından beklentilerini dile getirmişlerdir. Aslında sosyal hizmet, ortaya çıktığı ülkelerde başta olmak üzere özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında etkin olan ve bu alanda ihtiyaç duyulan bir meslektir. Ülkemizde de sosyal hizmet camiasının sadece kamu ile kendini kısıtlaması, sosyal hizmetin tanınırlığı açısından bir dezavantaj olarak düşünülmektedir. Katılımcıların sık sık devlet kurumlarına değinmesi ve devlet kurumlarından çok şey bekliyor olması sosyal hizmet istihdamına ve çalışma alanlarına bakış açısının değiştirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

İstihdam ve mesleki örgütlenme konuları ise sosyal hizmetin en güncel sorun alanlarından biri olmakla birlikte bulgularında ortaya çıkardığı gibi mesleki tanınırlığı da etkilemektedir. Alandan mezun olanlar için istihdamın rahat ve ulaşılabilir olması alanı ön plana çıkaracak ve sosyal hizmetin adından söz ettirecek unsurların başında gelmektedir. Mesleki örgüt ise, araştırma boyunca değinilen ve değinilecek olan tüm sorun alanları için önem arz eden bir konudur. Mesleğin tek yumruk olup sesini duyurabilmesi ancak etkin ve güçlü bir örgütlenme ile gerçekleşebilir.

Kavram karmaşası ise, Türkiye’de sosyal hizmetin önündeki en büyük engellerden biridir. Yıllardır süre gelen adlandırmadaki farklı kullanımlar sosyal hizmet mesleğinin tanınırlığını azaltmakta, onun kitlelerin zihninde yer edinmesine engel olmaktadır.

3.2.3. Mesleki Prestij Temasına Ait Bulgular

Sosyal hizmet mesleğinin Türkiye’de prestijli bir meslek olup olmadığına dair katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılmış ve katılımcıların betimlemeleri bu temayı oluşturmuştur. Sosyal hizmet mesleğinin prestiji, meslek elemanlarının ve meslek elemanı adaylarının mesleklerini prestijli olarak görüp görmediği araştırma açısından önem arz etmiştir. Mesleki prestij algısı hem mesleğe ait bireyleri etkilemekte hem de meslekten yararlanan bireylere etki etmektedir. Bu nedenle sosyal hizmet içinden bireylerin mesleki prestijleri ile ilgili ne düşündükleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla katılımcılara; “Size göre Türkiye’de sosyal hizmet mesleği prestijli bir meslek midir? Mesleki prestijinizi neler etkiliyor? Toplum, müracaatçı grupları, yakın çevreniz mesleğinize saygı duyar mı? Mesleğiniz size bir prestij sağlıyor mu?” gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir.

Şekil 4. Mesleki Prestij Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri

Şekil 4’te de görüldüğü gibi, Mesleki Prestij temasını oluşturan yanıtlar “Toplum Genelinde Prestij, Kurum İçi Prestij ve Prestiji Etkileyen Unsurlar” olmak üzere 3 kategoride kümelendi. Bu kategorilerden Kurum İçi Prestij kategorisi kendi içi 3 alt kategoriye, Prestiji Etkileyen unsurlar kategorisi de kendi içinde 3 ayrı alt kategori olmak üzere toplam 6 alt kategori oluşturmuştur.

Katılımcıların genel prestij düşüncelerini özetlemeleri, bir genelleme ile sözel düşüncelerini sayısal veri ile yansıtılmaları açısından Mesleki tanınırlıkta olduğu gibi sosyal hizmetin Türkiye’de toplum gözünde prestijini 10 üzerinden bir puanla puanlamaları istenmiştir. Katılımcıların yaptığı puanlamalar aşağıda verilen tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Prestije Dair Yaptıkları Puanlamalar

Katılımcı	Puan	Katılımcı	Puan
Ö K1	2	SHU K1	3
Ö K2	4	SHU K2	4
Ö K3	5	SHU K3	4
Ö K4	4	SHU K4	5
Ö K5	3	SHU K5	6
Ö K6	5	SHU K6	7
Ö K7	4	SHU K7	4
Ö K8	3	SHU K8	3
Ö K9	4	SHU K9	6
Ö K10	6	SHU K10	4
Ö K11	6	SHU K11	4
Ö K12	5	SHU K12	2
Ö K13	6	SHU K13	4
Ö K14	4	SHU K14	6
Ö K15	7	SHU K15	5
Ö K16	6		
Ö K17	4		
Ö K18	3		
Ö K19	6		
Ö K20	2		

Yapılan puanlamalarda katılımcıların genel ortalaması 4.45 olmuştur. Öğrenci katılımcıların ortalaması 4.45 olurken Sosyal Hizmet Uzmanı katılımcıların ortalaması 4.46 olmuştur. Ortalamanın 5’in altında olması sosyal hizmet öğrenci ve sosyal hizmet uzmanı katılımcıların toplum zihninde sosyal hizmetin prestijinin düşük olarak betimlediklerini göstermiştir. Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet öğrencilerinin hemen hemen çok yakın ortalamaya sahip olduğu ve prestij olgusu üzerine düşüncelerinin benzer olabileceği izlenimini oluşturmuştur.

3.2.3.1. Toplum Genelinde Prestij Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 14. ” Toplum Genelinde Prestij” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Toplum Genelinde Prestij Algısı	ÖK2, ÖK3, ÖK5, ÖK6, ÖK7, ÖK8, ÖK9, ÖK10, ÖK12, ÖK14, ÖK16, ÖK18, SHUK1, SHUK3, SHUK6, SHUK7	ÖK3, ÖK18, SHUK6

Katılımcı betimlemelerinin büyük çoğunluğu, mesleki tanınırlıkla prestijli ilişkilendirmiş ve sosyal hizmetin tanınmadığı ya da yanlış tanındığı için prestijinin düşük olduğu yönünde olmuştur. Katılımcılar sosyal hizmetin aslında çok saygın bir meslek olduğunu, toplum genelinde tanımadığından dolayı bir prestije sahip olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre sosyal hizmet toplum genelinde tanınsa çok prestijli bir meslek olacaktır ve bilenler tarafından çok prestijli olarak görülmektedir. Katılımcıların kendi mesleklerine dair prestijli algılarının yüksek olduğu ve mesleklerine saygı duydukları gözlemlenmiştir. “**Toplum genelinde Prestij**” kategorisine ait bazı betimleme örnekleri aşağıda verilmiştir.

ÖK3: “Saygınlığı çok hak etmemize rağmen toplum gözünde 5 veririm. Ama bizi gerçekten bilseler 10 üzerinden 10 vereceklerine eminim. Çok saygın bir meslek olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü gerçekten duygusal anlamda herkesin kaldırabileceği bir meslek değil. Ben şu an bile karşılaştığım vakaları düşündüğümde geriliyorum. Saygınlığımızın artırılması için ilk önce tanıyan kişi sayısı artması lazım. Belgeseller çekilebilir mesela. Karşılaştığımız vakalar üzerinden çok da izlenir bunlar. Zaten Türkiye’de çok kötü tanındığımızı düşünüyorum. Mesela biz mülteciler ile çalışıyoruz, yardım yapıyoruz diye toplum bize ve çalıştığımız kurumlara kızıyor. Biz zaten açız siz kime ne yardımı yapıyorsunuz diye düşünüyorlar.”

ÖK18: “Bence prestijimiz yok. Bilinsek, neler yaptığımızı halk tamamen anlayabilse, ne iş yapıyorsun deyince o kişiye anlatabilsek ... Eğer karşıımızdaki kişi biliyor olsa ilk sosyal hizmet uzmanıyız dediğimizde bize der ki vaaooovv çok güzel der. Aslında prestiji olması gereken bir mesleğimiz. Ama bence bilinmediği için yok. Prestiji için önce anlatmamız lazım. Bilinmiyoruz ki saygınlımız olsun. Bilseler saygınlık artar. Bizim Türk toplumumuz ya da genel olarak da bizim yaptığımız işlere kesinlikle saygı göstereceğini ve değer vereceğine eminim. Ama yeterince bilinmiyor.”

SHUK6: “Valla görenler yani bilenler gözünde prestijli. Ben mesela dönemsel olarak endüstriyel sosyal hizmet alanında da çalıştım fındık tarımı üzerine oradaki ziraat mühendislerin tamamı şu an çalıştığım dernektekilerin tamamı sosyal hizmet uzmanlarının gerçekten bir şeyler yapabildiğini hem aradaki iletişimi sağladığını hem de bireylere çok iyi bir şekilde müdahale gerçekleştirdiğini söylüyor. Hiç kimseden ben söyle söyle kötü bir meslek diye duymadım.”

Bu kategorideki araştırma sonuçlarına göre, sosyal hizmet mesleğini toplum genelinde yüksek bir prestije sahip olmasına giden yol, onun tanınırlığının artırılmasından geçmektedir. Tanınmaması veya yanlış tanınması toplumun prestij hakkında da sağlıklı bir algı oluşturmasını engellemektedir. Bilenlerin gözünde prestije sahip olduğu düşüncesinin keşfedilmesi, sosyal hizmeti yakından deneyimleyen ve aynı çatı altında çalışan bireylerin düşüncelerinin neler olduğunun keşfedilmesi için sorular sorulmasını düşüncesini ortaya çıkarmış ve katılımcıların çalıştıkları ya da staj yaptıkları kurumlarda, diğer çalışan personellerin ve çalıştıkları müracaatçı grubunun sosyal hizmet mesleğinin saygınlığına yönelik algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

3.2.3.2. Kurum İçi Prestij Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 15. Kurum İçi Prestij Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Kurum İçi Prestij	Meslek Elemanlarının Gözünde	ÖK12, ÖK14, ÖK19, SHUK9, SHUK15	ÖK12, SHUK1
	Müracaatçının Gözünde	ÖK4, ÖK13, ÖK15, ÖK17, SHUK7	ÖK15, SHUK7, SHUK11

Bu kategori sosyal hizmet uzmanı katılımcıların kurumdaki müracaatçılar ve diğer çalışan personeller tarafından sosyal hizmet uzmanı olmanın prestij noktasında nasıl deneyimler yaşattığını ortaya çıkarmak amacıyla sorulan sorulara verilen yanıtlardan oluşmuştur. Öte yandan sosyal hizmet öğrencilerinin de 4.sınıf ve yüksek lisans olanlardan seçilmiş olması bu sorunun onlara sorulabilmesine olanak sağlamış ve staj deneyimi de olsa kurum deneyimlerinden yola çıkarak yanıtlar vermeleri sağlanmıştır. Katılımcıların yaptığı betimlemeler sorulan sorular doğrultusunda iki alt kategoride kümelenmiştir. Bunlardan ilki “Meslek Elemanları Gözünde Prestij” alt kategorisi olmuştur. Bu alt kategoride genel olarak betimlemeler meslek elemanlarının sosyal hizmet uzmanına saygı duyduğu, yetkinlerinden haberdar olduğu şeklinde olmuş ve katılımcılar kurum içinde prestijli hissettiklerini betimlemişlerdir.

“**Meslek Elemanı Gözünde Prestij**” alt kategorisine ait betimleme örnekleri:

SHUK1: “Saygı duyuyorlar. Sosyal inceleme yapmak, sosyal hizmet mezunu meslek elemanlarının görevidir gözüyle bakıyorlar. Bu kesin ve net olarak belirlenmiş bizim kurumumuzda. Diğer meslek elemanlarını bu konuda görevlendirmek gibi bir durum söz konusu değil. Görev tanımlarımız net yani.

Ve sosyal hizmet uzmanı raporunu hazırladığında bu rapora sadık kalıyorlar onun doğrultusunda karar alıyorlar.”

ÖK12:” Ben mesela hastanede staj yapıyorum. Hasta hakları birimiyle aynı odada tıbbi sosyal hizmet birimi. Mesela ayrı bir odası olsun ve daha büyük bir odası olsun isterdim. 3 4 tane sosyal hizmet uzmanı olmasını da isterdim. Ama şu an bir tane sosyal hizmet uzmanı var. Küçük bir oda ve iki meslek elemanı aynı yerde. Müracaatçı falan geliyor görüşmeler çok sağlıklı bir ortamda gerçekleşiyor. Orada çalışanlarda bize şey diyor. İşte sizin daha çok kişiyle çalışmanız lazım. Bir odanız olsa ve her hastaya gidip ulaşabilmeniz çok güzel işler yaparsınız. Bu şekilde tam işinizi yapamıyorsunuz. Yani değer verdiklerini hissettim ben. Bize bakış açıları güzel. Ama şartlar buna müsaade etmiyor.”

Diğer alt kategori olan “**Müracaatçı Gözünde Prestij**” alt kategorisini oluşturan yanıtlara baktığımızda da katılımcıların genel olarak müracaatçılar tarafından prestijli olarak görülmediğini, sadece kendi işlerini görene kadar bir saygı gösterdiklerini, sosyal hizmet uzmanının mesleki unvanından ve mesleki yetkinliklerden haberdar olmadıklarını bir çıkar ilişkisi içinde meslek elemanına yaklaştıklarını betimledikleri görülmüştür. Alt kategoriye ait betimleme örnekleri aşağıda verilmiştir.

SHUK7: “Sosyal hizmet uzmanı prestijlidir ve ona saygı duyulur ama yardım alabilmek için. Yani müracaatçılar gözünde çıkar ilişkisinden kaynaklı bir saygınlığı vardır. Bir şey isteyecekse saygı duyduğunu hissettiriyor. Ama siz tersine onların istemediği bir işlem için gittiğinizde mesela çocuğu hakkında rapor yazmak o zaman ne saygınlık kalır ne meslek.”

ÖK15: “Müracaatçı olana kadar toplum tarafından pek bi saygınlığımız yok açıkçası. Müracaatçımız olurlarsa bir saygınlığımız oluyor. Bize ihtiyaç duyulana kadar pek bilinen bir taraf olmuyoruz.”

SHUK11: “Bizim çalıştığımız kişiler bizi sosyal hizmet uzmanı ya da sosyal çalışmacı olarak aslında görmüyor. Bizi burada sosyal hizmetlerde çalışan memur, işte hoca, hocam derler bize mesela müracaatçı için bizim sosyal çalışmacı, psikolog, pedagog olmamız arasında bir fark yok. O işinin görüldüğüne bakıyor. Çünkü bizim çalıştığımız grup, sosyal hizmet merkezlerinde özellikle eğitim seviyesi biraz daha düşük, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı olan kişiler. Bu kişiler gözünde senin unvanının bir önemi yok. O işinin görüldüğüne bakıyor.”

Müracaatçıların algısına yönelik görüş belirten katılımcıların oluşturduğu olgu önemli bir bulgudur. Müracaatçı grubu sosyal hizmet uzmanının yetkinliklerine ve becerilere tam hâkim olmadıkça, mesleki ilişkinin kalitesi, alacakları hizmetin sürdürülebilirliği ve ihtiyaçları olduğunda danışabilecekleri meslek elemanlarına ulaşabilmeleri açısından sorun yaratma ihtimali yüksek bir durumdur. Müracaatçı gözünde uzmanın konumu önemlidir. Sosyal hizmet felsefine göre uzman müracaatçıyı yönlendiren ve otorite sahibi bir konumda değildir. Bu durum prestijli olup olmamasının

bir önemi olmadığını akıllara getirebilir. Ancak sosyal hizmet müracaatçı yüksek yararını hedef edinen bir meslek olarak, müracaatçının gözünde yetkin ve saygın olmalıdır. Bir uzman, bir bilimsel yöntem ve uygulamaya hâkim meslek elemanı olarak görülmediği takdirde müracaatçıların meslek elemanlarından nasıl faydalanabileceklerine dair fikir yürütmeleri zor olacaktır. Bireyle psikososyal boyutta çalışan meslekler için prestij hayati derecede önemlidir. Çünkü bütün mesleki uygulama müracaatçı ve uzman arasındaki iletişimin kalitesiyle yürütülmektedir. Müracaatçıların sosyal hizmet uzmanlarına bakış açısı araştırma sonuçlarında betimlendiği gibi, işini halletmek uğruna olursa; sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı iletişimi, hastaneden randevu almak için sağlık personeliyle girilen iletişimden ya da vergilerimizi ödemek için vergi memuruyla girilen iletişimden öteye gitmeyecektir.

Diğer meslek elemanlarının bakış açısına yönelik çoğu katılımcı prestije dair olumlu deneyimlerden bahsetmişlerdir. Özellikle ortak alanda çalıştıkları, psikolog ve sosyolog gibi meslek elemanlarının sosyal hizmete yönelik farkındalıklarının yüksek olduğunu betimledikleri görülmüştür. Sunulan hizmetlerin kalitesi açısından ekip çalışması azımsanmayacak derecede bir öneme sahiptir.

3.2.3.3. Prestiji Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 16. “Prestiji Etkileyen Unsurlar” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Prestiji Etkileyen Unsurlar	Açıköğretim	ÖK1, ÖK7, ÖK13, SHUK2, SHUK7, SHUK8, SHUK6, ÖK20	SHUK2, SHUK6 SHUK8
	İstihdam	ÖK9, ÖK10, ÖK13, ÖK20, SHUK6, SHUK8, SHUK13	ÖK13, SHUK13
	Dernek, Örgütlenme	ÖK1, ÖK4, ÖK7, ÖK8, ÖK19, SHUK8, SHUK9, SHUK14, SHUK15	SHUK8

Daha önce de belirtildiği gibi katılımcılar, Türk toplumunun sosyal hizmetin mesleki prestij algısını şekillendiren başat düşünce olarak sosyal hizmetin mesleki tanınırlığı olduğu belirtmişlerdir. Sosyal hizmetin tanınmadığı için prestijinin düşük olduğu düşüncesi katılımcıların çoğunluğunda hakimdir. Mesleki tanınırlık temasında

konu detaylı olarak incelendiğinden “Prestiji Etkileyen Unsurlar” olarak adlandırılan kategoride tanınırlık konusuna yer verilmemiş ve diğer betimlenen unsurlar üzerinden bu kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriyi oluşturan sorulara yanıt veren katılımcıların görüşlerinin kümelendiği diğer olgular sosyal hizmet lisans programlarının açık öğretim fakültesinde yer alması, İstihdam olanaklarının düşmesi, Dernek ve Mesleki örgütlenme olarak analiz edilmiştir. Tablo 16’da de gösterildiği gibi kategori “Açık öğretim”, “İstihdam” ve Dernek/Mesleki Örgütlenme alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Prestij konusu üzerine derinlemesine görüşme gerçekleştirilirken katılımcıların en çok üzerinde durduğu konu açık öğretim fakültesinde yer alan sosyal hizmet lisans programları olmuştur. Bu programların sosyal hizmet adına büyük bir dezavantaj olduğu belirterek mesleğin herkesin kazandığı, herkesin okuduğu bir meslek olarak algılandığını belirtmişlerdir. “**Açık öğretim**” alt kategorisine ait betimleme örnekleri aşağıda verilmiştir.

SHUK2: “Ben çok bir prestiji olduğunu düşünmüyorum açıkçası. En azından bir psikoloğum dedin zamanla ben sosyal hizmet uzmanıym dediğin zamanı kıyasladığımızda toplumun bize çok saygı duyduğunu düşünmüyorum. Eskiden olsa hukuk, psikoloji, sosyal hizmet gibi bir başarı sıralaması vardı evet ama şu an eğitim anlamında da çok düşük puanlarla alıyor. Çok fazla okulda var, çok rahat herkes girebiliyor, açık öğretim gibi de bir illet var, gerçekten ayağa düşmüş durumda bence meslek. O yüzden çok bir itibarı olduğunu düşünmüyorum. Açık öğretim illetinden kurtulmadığımız sürece pek de bir şey değişmez. Yoldan geçeni alıyorlar maalesef. Böyle bir mesleki eğitiminde mesleğinde ne prestiji olabilir ki.”

SHUK8: “Halkın gözünde tam olarak bir saygınlığı olduğunu düşünmüyorum. Açık öğretimden mezun olanlar olmasaydı belki, örgün okuyup kendini geliştirmeye açık kişiler sadece toplumda temsil etseydi bizi bir saygınlığımız olabilirdi. Mesela ben kendimi bölümü anlatmaya başlıyorum gurur duymaya çalışıyorum mesleğimle, karşıdaki diyor ki mesela benim kuzenimde açık öğretimden okudu sosyal hizmeti diyor. Yine bir ortamda anlatıyorsunuz orta yaşlı akrabası okumuş oluyor, diplomanız eşit mi diyorlar o noktada tıkanıyorum mesela.”

SHUK6: “Benim bir arkadaşım vardı beraber okuduğumuz annesi sosyal hizmet açık öğretimi ondan 2 yıl önce bitirdi. Kep töreninde arkadaşım dalgacı geçiyor ben senden önce bitirdim diye. Bu açık öğretim artık kapanmalı. Bir yerde bir şey ne kadar çoksa onun değeri düşüyor. Klasik arz talep eğrisi. Klasik iktisadın kuralıdır.”

Bir diğer alt kategori sosyal hizmet uzmanlarının işsiz kalmasının, istihdam olanaklarını az olmasının prestijini etkileyerek toplum gözünde değerini düşürdüğünü belirten katılımcı ifadelerinden oluşmuştur. “**İstihdam**” alt kategorisinde kümelenen bu ifadelerden bazı betimleme örnekleri:

ÖK13: “Bölümü okurken ilk başta düşündüğüm kadar yüksek bir statüye sahip olmadığını hissettim. Bunun sebebi olarak istihdamın gittikçe azalmasını örnek verebilirim. Yüksek puanlı insanların atanamaması, sosyal çalışmacı kadrosuna farklı bölümlerden insanların atanmış olması vb. Bunları gördükçe dedim ki bu meslek düşündüğümüz kadar önemli değilmiş sanırım, yerine başka bölüm alabildiklerine göre. SHU olmazsa olmaz bir şey değil mi acaba, kendimizi mi kandırdık diye düşündüm. Şöyle örnek vereyim hiçbir baroya avukat yerine öğretmen atanamaz ya da hiçbir hastaneye dahiliye bölümüne dış hekimi atanamaz. SHU'nun yerini başka meslek elemanları alabiliyor.”

SHUK13: “Eskiden prestiji şu şekilde sağlıyorduk hani ataması kolay devlette çabuk kendine iş bulur, sadece devlette değil özelde de belli bir yeri var saygınlığı var çünkü yönetmelik gereği bizi çalıştırmak zorundalar gibi bir durum söz konusuydu ama günümüzde o da yok. Özelde bize ihtiyaç yok, en başta özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sosyal çalışmacı çalışma zorunlulukları vardı şimdi artık onların o zorunluluğu ortadan kalktı. Şu an sadece engelli bakım merkezlerinde, huzurevlerinde görev yapıyoruz ki bende engelli bakım merkezinde 1 yıl görev yaptım orda görev yaptığım zamanlarda devletten daha fazla maaş alıyordum. Devlete geçtim maaşım düştü ama şu an duyduğuma göre asgari ücretin biraz üzeri veriyorlarmış. Bunların ışığında çok prestijinin kalmadığını söyleyebilirim.”

Kategoriye oluşturan son alt kategori mesleki tanınırlığı etkileyen unsurlar içinde de sıkça değinilen sosyal hizmet uzmanlarına ait derneklerin pasif olarak görülmesi mesleki prestiji etkilediği düşünülmektedir. “**Dernek/Örgütlenme**” alt kategorisine ait betimleme örneği:

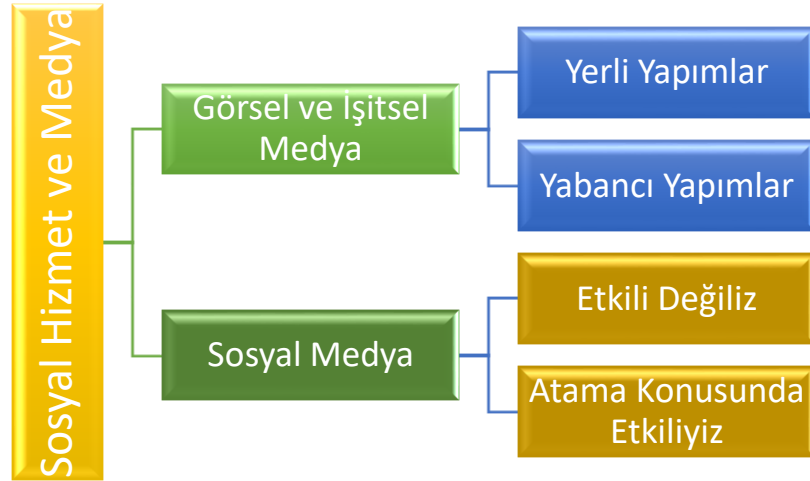
SHUK8: “Farkındalık kazandırılabilir ve daha güçlü örgütlenme olabilir bence prestij artması için. Mesela sosyal hizmet derneği var ya büyük şehirlerde var, İzmir'de mesela çok aktifti Konya'da da sanıyorum çok aktif, ben Bartın'dayım Bartın'da mesela yok. Bu her ilde olmalı bence. Bu her ilde olmakla da yetmez tabi. Derneğin artık masaya yumruğu vurması gerekiyor. Her yerde her alanda hakkımız yeniyor. Biz bu şekilde kim bize saygı duysun kim bizi saygın meslek elemanları olarak görsün.”

İstihdam ve mesleki örgütlenme konusu hem mesleki tanınırlık temasında hem de mesleki prestij temasında öne çıkarak, katılımcılar tarafından üzerinde durulan konular olmuştur. Öte yandan katılımcılar istihdam olanaklarının artırılması noktasında da mesleki örgütlenmeye iş düştüğünü düşünen görüşler belirtmişlerdir. Katılımcılar tarafından mesleki örgütlenmenin üzerinde sık sık durulması ve derneklerin etki gücünü zayıf olduğu düşünceleri üzerinde durulması gerek bir konudur. Konunun tanınırlık ve prestij konularında sık sık bahsedilmesi üzerine araştırmacı tarafından katılımcılara derneğe üye olup olmadıkları, ya da üye olmayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuş, birçok katılımcının üye olmadığı ve üye olmayı da düşünmediği görülmüştür. Katılımcıların mesleki dernekten bu kadar beklenti içindeyken ve çoğu konu üzerinde onu sorumlu tutarken neden üye olmadıkları, neden üye olmayı düşünmedikleri ve

mesleki derneklerin neden etkisiz olduğunu düşündükleri araştırılması gereken ayrı bir durum ortaya çıkartmıştır.

3.2.4. Sosyal Hizmet ve Medya Temasına Ait Bulgular

Türkiye’de medya araçlarında ve medyatik yapılarda da sosyal hizmeti ile ilişkili yapılara nadir rastlanmaktadır. Sosyal hizmet ve medya konusu Türkiye’de üzerinde çalışılmamış olması nedeniyle kendi özelinde özgünlüğü ile önem arz ederken aynı zamanda odak noktası bir mesleğin kitleler tarafından ne kadar tanındığı ve mesleğin kitlelerin gözünde ne kadar saygın olduğu olan bir araştırma için daha da önemli hale gelmiştir. Bu düşünceden hareketle katılımcılara ülkemizdeki sosyal hizmet camiasının sosyal medya da yer alışı, yerli yapılarda sosyal hizmetin görünürlüğü ve yabancı yapılarda sosyal hizmetin görünürlüğü ile ilgili sorular sorulmuş verilen yanıtlar bu temayı oluşturmuştur.

Şekil 5. Sosyal Hizmet ve Medya Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri

Şekil 5’te görüldüğü gibi “Sosyal Hizmet ve Medya” teması “Sosyal Medya” ve “Görsel ve İşitsel Medya” olarak 2 kategoriden oluşmuştur. “Sosyal Medya” kategorisi “Etkili değiliz” ve “Atama konusunda etkiniz” olmak üzere iki alt kategoriden, “Görsel Medya” kategorisi “Yerli Yapımlar” ve “Yabancı Yapımlar” kategorileriyle yine 2 alt kategoriden oluşmuştur.

3.2.4.1. Görsel ve İşitsel Medya Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 17. “Görsel ve İşitsel Medya” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Görsel ve İşitsel Medya	Yerli Yapımlar	ÖK1, ÖK2, ÖK4, ÖK5, ÖK7, ÖK10, ÖK13, ÖK15, ÖK16, ÖK17, SHUK1, SHUK2, SHUK4, SHUK5, SHUK6, SHUK7, SHUK8 SHUK9, SHUK11, SHUK12, SHUK13	ÖK1, ÖK4, SHUK6, SHUK8
	Yabancı Yapımlar	ÖK7, ÖK8, ÖK13, ÖK17, SHUK1, SHUK2, SHUK3, SHUK4, SHUK9, SHUK10, SHUK12, SHUK13	ÖK17, SHU2, SHUK12

Katılımcılara “*Türkçe ve Türkiye’de yayınlanan görsel ve işitsel medya yapımlarında sosyal hizmet uzmanına, sosyal hizmet eğitimcisine öğrencisine sosyal hizmet alanına dair herhangi bir konuya rastladınız mı? Eğer izliyorsanız yabancı yapımlarda sosyal hizmete rastlıyor musunuz? Ne sıklıkla karşınıza çıkıyor ve nasıl tasvir ediliyor?*” gibi sorular yerli ve yabancı yapımlar olmak üzere ayrı ayrı sorulmuştur.

Yerli yapımlarda karşılaştığını belirterek soruya yanıt veren katılımcılar en çok Kırgın Çiçekler, Esra Erol, Müge Anlı, Şerif Issı ve Kimsesizler ’den bahsetmişlerdir. Genel kanı, direk sosyal hizmet uzmanı olarak bir yer alış olmadığı ancak sosyal hizmet uzmanının kurum ve kuruluşlarının yer aldığı ya da sadece sosyal hizmet uzmanı tabirinin geçtiğini şeklinde olmuştur. Ayrıca katılımcılar sosyal hizmetin Türk medyasındaki görünürlüğünün kısıtlı olduğunu belirterek daha fazla yer alması gerektiği düşüncesindedir.

“Yerli Yapımlar” kategorisine ait betimleme örnekleri:

ÖK1: “Kırgın çiçekler ve müge anlıda karşılaştım ya da karşılaşıyorum diyebilirim. Ama mesela Müge Anlı da psikolog var, adli bir uzmanda var sanırım, neden bir sosyal hizmet uzmanı da oturmuyor orada? O kadar konunun içinde geçiyor, sürekli bizim müracaatçı grubumuz geliyor, neden sosyal hizmet uzmanı yok? Kırgın çiçeklerde, çalışan kadın vardı, sonra da

emniyete çocuk birimine geçmişti ve orada çocuklarla ilgileniyordu ama kadına dizide sosyal hizmet uzmanı dendiğine rastlamadım.”

ÖK4: “Denk geldim. Adam kendini sosyal hizmet uzmanı olarak kendini tanıtıyor. Şerif Issı diye bir isimde video. Komik bir video olarak paylaşıyor ama bizimle ilgili bir paylaşım değil. Kırgın çiçeklerde ve Kimsesizlerde karşılaştım ayrıca. Direk sosyal hizmet uzmanına rast gelmedim ama sosyal hizmetler olarak kurum ve kuruluş olarak birçok kez denk geldim. Özellikle Müge Anlı ve Esra Erol’da. Hatta Esra Erol baya baya bizden bile alan üzerine bilgili. Evinize gelecekler inceleme yapılacak diye çok lafi geçiyor. Bir de Kimsesizler var. O da hatta baya gündüm oldu isim değişikliği için.”

SHUK8: “Bu gerçekten mükemmel bir soru iyi ki yer vermişsiniz. Benim de çok üstüne düşündüğüm kanayan bir yaramdı. Şimdi karışıyorum diyebilirim. Ama müge anluda karşılaşıyoruz daha çok. Orada da sosyal hizmet kelimesi geçiyor sadece ben çok mutlu oluyordum mesela. Onun dışında pek rastlamadım. Bir de bir tane abi vardı çok bilinmedik bir kanalda telefon görüşmesi yapıyordu. Sosyal medyada komik videolar paylaşıyor ya o şekilde denk gelmişim. Çünkü sinirleniyordu adam karşısındaki onu hiç anlamıyordu falan. Bence mutlaka daha fazla yer almalıyız. Televizyonda sabah programlarında, gündüz programlarında mutlaka olmalıyız. Bir sosyal hizmet uzmanının görüşü alınmalı mesela. Bu tartışma programlarında falanda mutlaka yer almalıyız çünkü bizim bakış açımız her zaman farklı oluyor.”

SHUK6: “Birkaç kere programlarda uğur hocayı gördüm. Hacettepe üniversitesinde hoca. TRT’de çıkmıştı yanlış hatırlamıyorsam. Bir de bir tane yarışma programına bir sosyal hizmet uzmanı çıkmış, annemde bana fotoğraf çekip atmıştı hatta. Bu kelime yarışmalarındandı galiba. Düşünün yani ne kadar az görünüyorsa annem bana fotoğraf çekip atıyor. Maalesef pek görünür değiliz medyada. Mesela yoksulluk tartışılıyor bizden pek kişi olmuyor. Askeri bilimci bile çıkıyor ama sosyal hizmete dair kimse yok. Ayrıca medyatik anlamda, bizim alandan olup tanınan bir tek Emre Kongar Hoca var galiba. Çok sık katılıyor tartışma programlarına ama belirli bir izleyici kesiminin izlediği kanallarda oluyor daha çok.”

Yabancı yapımlarda sosyal hizmet uzmanı tasvirine ve karşılaşılma sıklığına baktığımızda ise, katılımcılar arasında yabancı yapımları takip ettiğini ve karşılaştığını belirtip görüş belirtenler; yerli yapımlara kıyasla yabancı yapımlarda sosyal hizmetin daha görünür olduğunu, daha sık karşılaştıklarını ve daha iyi tasvir edildiğini düşündükleri görülmüştür.

“Yabancı Yapımlar” alt kategorisine ait betimleme örnekleri:

ÖK17: “Yabancı medyada izlediğim şeylerde var. Mesela Gabriel’i Kim Öldürdü? diye bir dizi var. O mesela direk zaten sosyal hizmet uzmanları üzerine bir dizi gibi bir şeydi. Güzel tasvir ediliyordu bence. Yani yabancı yapımlarda ya da Avrupa’da sosyal hizmet uzmanıym dediğin zaman böyle önünü ilikliyolarlar gibi benim duyuların ve izlediğim dizilere filmlere göre.”

SHUK2: “Okul sosyal hizmetinin çok fazla belirgin olduğunu düşünüyorum ben yabancı yapımlarda. Onunla çok karşılaştım ama şu an isimlerini hatırlayamıyorum. Ölmek için 13 sebep diye bir dizi vardı mesela onu hatırladım, orada okul sosyal hizmet uzmanı vardı. Çok güzel bir şekilde

yansıyordu bizi, intihar meyilli olan bir çocukla sosyal hizmet uzmanının görüşmeleri vardı. Sonra hatta genelci bir bakış açısıyla yaklaştı sadece çocukla değil, arkadaşları ile, aileleri ile falan görüştü.”

SHUK12: “Sık yer aldığımı düşünüyorum. Yabancı yapımlardan bulunduğum çıkarımlar doğrultusunda bize göre onlarda mesleğin bilinirliği çok yüksek. Maaşları ülkemiz gibi düşük. Statüsü yine aynı, düşük. Ama ne iş yapıldığı biliniyor, sosyal hizmet uzmanlarının ne iş yaptıklarını biliyorlar. Jokerde bile vardı. Kartvizitte yazıyordu kadının sosyal hizmet uzmanı diye. Belediye bizim fonumuzu kısıt kapatıyoruz dükkânı diyordu. Vermişler izbe bir oda. Aynı yani bizle. Tasvir kötü ama yine de görünüyor yani. Diğer yandan evlat edindirmenin konu aldığı çoğu filmde var. Palmer filminde de var. Görünürlük var ama tasvir sıkıntılı derim ben özet olarak.”

Teknoloji çağı olan günümüzde medyatiklik son derece önemlidir. Sosyal hizmet gibi Türkiye’de mesleki serüveni uzun yıllar birkaç üniversite ile sınırlı kalmış, toplum geneline yayılamamış, tanınırlık noktasında problem yaşayan bir camianın için daha da önemli olduğu düşünülmektedir. Burada dikkat çeken bulgu, sosyal hizmet ile yerli medyatik yapımlarda karşılaşmaların çoğunlukla televizyon programları olması ve bunların genelde gündüz kuşağı kadın programları olmasıdır. Bir diğer dikkat çeken veri Şerif Isı’dan katılımcıların sıklıkla bahsetmesi olmuştur. Araştırmacı tarafından katılımcıların bahsettiği video izlenmiş, Şerif Isı’nın genelde yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın izlediği bir kanalda yurtdışında karşılaştıkları problemlerini sorup onlara çözümler sunan bir TV programı yaptığı, bu programlarından birinde telefonla bağlanan vatandaşın Şerif Isı’yı anlamakta zorluk çektiği ve Şerif Isı’nın sosyal hizmet uzmanına son derece yakışır bir profesyonellelikle görüşmeyi sonlandırdığı görülmüştür. Bu video telefonla bağlanan kişinin ifadelerinden dolayı komik bir video olarak çok sık paylaşılmış ve başka televizyon programlarından da konu edilmiştir. Şerif Isı’nın yine bu çok izlenen videoyu konu edinen bir programda yaptığı konuşmadan Almanya’da sosyal güvenlik alanında çalışan bir sosyal hizmet uzmanı olduğu öğrenilmiştir.

3.2.4.2. Sosyal Medya Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 18. Sosyal Medya Kategorisine Ait Bulgular Tablosu

Kategori	Alt Kategori	Katılım	Betimleme Örneği
Sosyal Medya	Etkili ve Görünür Değiliz	ÖK5, ÖK9, ÖK10, ÖK13, ÖK15, ÖK16, SHUK3, SHUK4, SHUK6, SHUK7, SHUK9, SHUK10	ÖK10, ÖK13, SHUK9, SHUK10
	Sadece Belirli Konularda Etkiniz	ÖK4, ÖK7, ÖK8, ÖK11, SHUK5, SHUK8	ÖK7, SHUK8

Sosyal medya günümüzün en etkili medya araçlarından olmakla birlikte günümüzün en önemli reklam, tanıtım ve propaganda araçlarından biridir. Bir olgunun sosyal medyada yer alışı, kitleleri hızlıca harekete geçirebilmekte ve o olguyu iyi ya da kötü olarak yansıtarak çok geniş kitlelere ulaştırabilmektedir. Bunun yanında ülkemizde sosyal hizmet camiasının sosyal medyada yer alma şekli mesleğin tanınırlığı ve prestiji açısından da önem arz etmektedir. Bu düşünceden hareketle katılımcılardan sosyal medya kullanan ve sosyal hizmete dair sosyal medya hesaplarını takip edenlere yönelen sorulara verilen cevaplar bu kategoriyi oluşturmuştur.

Katılımcıların birçoğu Türkiye’de sosyal hizmet camiasının sosyal medyayı etkili olarak kullanmadığını, sosyal hizmetin fazla takip edilen sayfaları olmadığını ve olanlarında kendi içine kapanık kaldığını belirtmişlerdir. Bu betimlemelerle “**Etkili ve Görünür Değiliz**” alt kategorisi oluşmuştur. Alt kategoriye ait betimleme örnekleri:

ÖK10: “Etkin olduğumuzu düşünmüyorum ben. Biz çalıp biz oynuyoruz gibi bir durum var bence. Atama için mülakat için falan o kadar çalışma yapıyorlar ama etki ettiğini duymadım. Bide mesela sayfalarımızı falan yine hep kendi içimizde takip ediyoruz. Keza takip ettiğim hocalar falan da öyle. Alan içi sınırlı kalmışlar öyle çok takipçi sayıları falan yok.”

ÖK13: “Görünür değiliz. Kendimize ait özel bir günümüz bile yok. Bu konuda avukatları, öğretmenleri vesaire çok kıskanıyorum. Meslek olarak iç içe oldukları, bir sürü paylaşımında bulunabildikleri ortak alanları, özel günleri var. Mesleği meslek elemanları içerisinde bile bütünleştirmiyoruz. Bu sebeple yaygın olduğumuzu ne sosyal medyada ne de başka bir alanda görünür olduğumuzu düşünmüyorum.”

SHUK9: “Diğer meslek elemanları kadar görünür değiliz. 1 tane Instagram hesabı var, onun da takipçi sayısı çok az, paylaşım çok az yapıyor. Twitter desen yine aynı şekilde. Sosyal medyada ben çok görmüyorum mesleğimizin adını ya da bir şeyler yapıldığını. Yazın kamplar oluyor, 3 meslek elemanı var, mesleki açıdan bilgilendirici de oluyor ben bunu çok seviyorum faydalı da buluyorum ama bunun reklamı sosyal medyada yapılmıyor. Sadece o grup biliyor. “

SHUK10: “Sosyal medyada etkin olduğumuzu düşünmüyorum. Örneğin AÖF psikoloji açılacağı zaman dernekle, sosyal medyayla etkin birleşimi ile bölüm açılmadan kapandı. Ama bizim için ne derneğin mücadelesi var ne herhangi bir meslek grubunun mücadelesi var, ne çalışanların mücadelesi var, hatta kendi adıma benim bile mücadelem yok. Bizim alanımızda çalışan hocaların bazıları da AÖF’e sıcak bakıyor. Yani tamamen çıkmazın içindeyiz. Herhangi etkinlik alanında sesimiz çıkmıyor. Çıksa da duyulmuyor.”

Konuyla ilgili görüş belirten bir diğer katılımcı grubu, sosyal medyada sosyal hizmetin etkin olduğunu ancak bunun belli başlı konularla sınırlı olduğunu

düşünmektedir. Bu düşüncedeki cevapların kümелendiği alt kategori olan “**Sadece Belirli Konularda Etkiniz**” alt kategorisine ait betimleme örnekleri:

ÖK7: “Bir tek ataması konusunda etkiniz sosyal medyada. O da pek işe yaramıyor gibi duruyor. Öğretmenler ve sağlık çalışanları bu yolla yol kat ettiler söz aldılar birçok kez. Bizde uğraştık ama pek bi sonuca ulaşamadık bence. Mülakat istemiyoruz diye birçok etkinlik oldu Türkiye gündemine girdik, mülakat yine oldu. Atama sayısı için sağlık bakanlığından falan sayı artsın diye Türkiye gündemine girdik yine Tiwitter’da onu da biliyorsunuz yine çok az sayı verdiler.”

SHUK8: “Sosyal medyada ben çok paylaşım yapıyorum kurumlara gittiğimde falan. Bunu yapma sebebimde mesleğimi biraz olsun görünür kılmak açıkçası. Son dönemlerde son 2 3 senedir sosyal hizmet sayfaları çoğaldı ve gerçekten güzel paylaşımlar yapıyorlar. Ama çok yok yani ve takipçileri sayıları da az maalesef. Bir de Twitter’da atama olacağı zaman bi ön plana çıkıyoruz. Onun dışında sönük kalıyoruz bence.”

Sosyal hizmet camiasının sosyal medyada etkin olmadığı, istediklerini sosyal medya aracıyla dile getirebildiği ancak hedefe ulaşmakta sorunlar yaşadığının betimlenmesi önemli bir bulgudur. Bir diğer konu sosyal hizmet uzmanı ve öğrencilerinin en çok ön plana çıktığı konunun istihdam/atama olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum istihdam konusunun sosyal hizmet için ne kadar önemli olduğunu bize işaret eden dikkat çeken bir bulgu olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularından anlaşıldığı üzere sosyal hizmet alanı içinde yıllarca bulunan ve sosyal hizmet uzmanı olmak ya da sosyal hizmet okumak deneyimine sahip kişilerin sosyal hizmet mesleğinin Türkiye’de algılanması konusunda bazı problemler yaşadıkları açıktır. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu sosyal hizmet bölümünden üniversite planlarının yapıldığı döneme gelene kadar haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar sosyal hizmet ile tercih döneminde, puanı yettiği için ya da rehber öğretmenin tavsiyesi ile karşılaşmıştır. Bu durum sosyal hizmetin tanınmamasından dolayı kariyer planlarında yer almadığını akıllara getirebilir. Sosyal hizmet gibi kritik kararlarda görev yaparak insan yaşamına dokunan bir mesleğin doktor, öğretmen, asker gibi mesleklerle birlikte genç yaşta hayalleri süsleyen bir meslek dalı olmayı hak etmektedir. Çünkü iyi bir mesleki benlik saygısına sahip meslek elemanları işine gösterdiği ilgi ve alaka ile çalıştığı hassas vakalarda daha verimli uygulamalar yürütebilecektir. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu mesleklerine saygı duymakta ve mesleklerini sevmektedir. Onlara göre sosyal hizmet mesleği saygı duyulması gereken ve saygıyı hak eden bir meslektir.

Katılımcılar arasında sosyal hizmetin sınava hazırlanırken ve lise dönemlerinde kariyer planında yer aldığı belirtenler de olmuştur. Ülkemizde birkaç yıl öncesine kadar sosyal hizmetin yüksek puanlarla alım yaptığı, popüler bir bölüm olduğu dönemler olmuş ve adından o dönemde sıkça bahsettirmiştir. O yıllarda öğrenci olanların sosyal hizmeti daha iyi tanıdığı ve daha çok arzuladığı düşünülmektedir. Çünkü istihdam olanaklarının fazla olması, devlete atamada düşük puanların iş görür olması bir bölümün adından söz ettirme şansını artırmaktadır. Bu nedenle hem sosyal hizmet camiasının hem de sosyal hizmet istihdam etmekle görevli kurum ve kuruluşların sosyal hizmet uzmanlarının istihdamı artırmak için girişimlerini sıklaştırmaları gerekmektedir.

Araştırmanın ilk temasını oluşturan sosyal hizmet ile tanışma konusuna ait bulgulara baktığımızda verilerin sosyal hizmetin tanınırlığı ve algılanması açısından bazı izleri keşfetmeye olanak sağladığı görülmüştür. Sosyal hizmet denildiğinde insanların akıllarına neler geldiği mesleğin algılanması noktasında önemli ipuçları vermektedir. Sosyal hizmet denildiğinde genelde sosyal hizmet bölümü ve mesleği yerine insanların aklına ülkemizde sunulan sosyal hizmetlerin hepsinin gelmesi mesleğin tanınmadığını ve yanlış algılandığını düşündürmektedir. Ayrıca birçok

katılımcının bahsettiği gibi karşılaştıkları kişilerin ve sosyal çevrelerinin sosyal hizmet uzmanlarını kömür dağıtan, makarna dağıtan, yaşlıya bakan ya da çocukları ailelerinden alan memurlar olarak tanıması halk zihnin çok sınırlı ve hatalı bir sosyal hizmet algısının oluşabilme ihtimalini göstermektedir. Bu durumda sosyal hizmetin toplum gözünde prestijli bir meslek olmasını noktasında da bir problem olma ihtimali yüksektir. Sosyal hizmetin ve sosyal hizmet uzmanlarının ruh sağlığı alanındaki rolleri, profesyonel uygulamalarının hiç bilinmemesi, yardım dağıtan düz memur olarak algılanmaları sosyal hizmet camiasına ait kişilerin kendilerini biraz daha tanıtmaları gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bir diğer dikkat çekici bulgu, alana isteyerek ya da istemeden dahil olmanın sosyal hizmeti benimseme noktasında bir sorun yaratmadığı, sosyal hizmet ile tanışanların sosyal hizmete saygı duyduğu görülmüştür. Katılımcıların hepsi, mesleğine saygı duymakta ve mesleklerine değer vermektedir. Bu durum çalışmanın en önemli bulgusudur. Mesleki benlik saygısı ne kadar yüksek olursa o alanda gerçekleştirilen çalışmalarda doğru oranda artacak hem meslek elemanı hem de mesleki çalışmalardan faydalanan kişi ve kurumlar bu durumdan olumlu etkilenecektir. Sosyal hizmete ilişkin bir fikri olmadan alana dahil olduğunu ya da sınırlı bir bilgiye sahip olarak sosyal hizmet ile tanıştığı belirten çoğu katılımcı sosyal hizmetin düşündüklerinden çok daha fazlasını olduğunu ve beklentilerini fazlasıyla karşıladığını betimlemişlerdir. Sosyal hizmet camiasının bu avantajı kullanması gerekmektedir. Sosyal hizmet ile doğru şekilde tanışıldığında sosyal hizmet değer görmektedir.

Derinlemesine görüşmelerde araştırılan bir diğer konu sosyal hizmetin toplum gözünde prestijinin ne konumda olduğu olmuştur. Katılımcılara göre sosyal hizmetin Türkiye’de diğer mesleklere kıyasla prestij oranı düşük olarak betimlenmiş ve 10 üzerinden 4.45 gibi yarıya yakın bir puanlama yapmışlardır. Katılımcılar prestiji aşağı çeken en büyük nedeninin mesleğin tam olarak tanınmaması olduğunu belirtmişlerdir. Bir diğer önemli neden olarak ise açıköğretim fakültelerinde sosyal hizmet bölümünün yer alması olduğu belirtilmiştir. Görüşmelerden elde edilen izlenimde açıköğretim konusun katılımcılar arasında büyük bir sorun olduğu ortaya çıkmıştır. Herkesin rahatlıkla ulaşabildiği tabiri caizse yoldan geçenin okuduğu bir bölüm ve meslek elemanı olunması sosyal hizmeti büyük zora sokmaktadır. Sosyal hizmetin tek yumruk olup açıköğretim konusunda sonuç alacağı adımları atmaya başlaması araştırma verilerine göre hayati derecede önemlidir.

Üstünde durulması gereken bir diğer husus mesleki örgüt ya da mesleki dernek konusudur. Katılımcılar mesleki örgütten ve dernekten büyük işler beklemektedir ve görüşme esnasında sıklıkla ona değinmişlerdir. Konu gerek mesleki tanınırlık gerekse mesleki prestij hakkında olsun katılımcıların bu kuruluşlardan büyük beklentiler içerisinde oldukları görülmüştür. Derinlemesine görüşmeler esnasında bu konuya değinen katılımcılara uzman ise üye misiniz, öğrenci ise üye olacak mısınız diye sorulmuş ve çoğunluğu üye olmadığı ve olmayacağını belirtmiştir.

Sosyal hizmet Türkiye’de artık kabuğundan çıkmış ve büyük bir camia haline gelmiştir. Öğrenci sayısı ve meslek elemanı sayısı artmış, toplumun her katmanında kendine her edinmeye başlamıştır. Sosyal hizmet bu gücü artık bir araya gelerek ve mesleki birliklerini oluşturarak kendi menfaatleri için kullanılmalıdır. Katılımcıların mesleki örgütlenmelerden beklentilerinin olması normal karşılanmakla birlikte kimsenin üye olmaması ya da üyeliği düşünmemesi ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Eğer söz konusu sosyal hizmet Türkiye’de bulunduğu konumdan biraz daha ileriye taşımaksa elini taşın altına herkesin koymasına gerekmektedir.

Sosyal hizmetin Türkiye’de bulunduğu noktayı bir adım öteye çıkarması gerekiyorsa adından daha fazla bahsettirmesi gerekmektedir. Çalışma alanlarında neler yapabildiğini kimlerle ve hangi yöntemlerle çalıştığını anlatırken sadece alan içinde kalmamalı, önceliklerini ve ilgisini daha fazla kişiye ulaşılmaya ve kendini tanıtmaya vermesi gerektiği düşünülmektedir. Bu araştırma bu konuda sosyal hizmetin alanının içinden bireylerin bir nevi öz eleştiri yapmalarını sağlayacağı ve bu konuda mesleki camianın neleri eksik yaptıkları, neleri yapmadıkları ve neleri yapması gerektiği üzerinde durduklarını değerlendirecekleri düşünülmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmaların daha fazla ve daha çeşitli katılımcılarla yapılması farklı yöntemlerle konunun araştırılması ve ortaya çıkan sonuçlara göre önerilerin geliştirilmesi önemlidir. Sosyal hizmet alanında söz sahibi konumunda olanların bu konu üzerine dikkatlerini vermeleri gerekmektedir ve bu da konunun daha çok araştırılarak güvenilir verilerin elde edilmesiyle sağlanabilir.

Ek olarak çalışma sonucunda elde edilen veriler, yapılan yorumlamalar ve ortaya çıkan görüşler üzerinden sosyal hizmet alanında Türkiye’de yapılan akademik çalışmalarının, eğitimin müfredatının ve mesleki faaliyetlerin, mesleğin saygınlığını artıracak, mesleğin tanınırlığını üst noktalara çıkaracak, medyada daha fazla görünür

olmasını sağlayacak çalışmalara dikkat çekmesi açısından önem arz etmektedir. Sosyal hizmet uzmanları ve alana ait her birey daha fazla görünür olmalı, aktif politika içinde söz sahibi olmalı ve medya araçlarını etkin kullanmalıdır. Mesleki etik ve ilkelerimize göre tüm müracaatçıların ve müracaatçı olma ihtimali olan kişilerin bizden haberdar olması mesleğimiz ile hedeflediğimiz amaçlara ulaşmamızda yardımcı olacaktır. Halk nezdinde tanınmayan ya da yanlış tanınan bir mesleğin makro boyutta uygulamalar yapması zor olabilir. Sosyal hizmetin bir an önce kitlelere daha çok daha doğru ve anlaşılır bir şekilde ulaşması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H., Duyan, G. Ç. (2003). Dünyada Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Akıncı, S. (2014). Siyasal Katılımın Toplumsal Dinamikleri ve Kitle İletişim Araçları. 305-321.
- Akyüz, Z., (2018). İlköğretim Öğretmenlerinde Sosyal Hizmet Algısı ve Okul Sosyal Hizmeti. Yüksek Lisans Tezi.
- Alperin, R. M., & Benedict, A. (1985). College Students' Perceptions Of Psychiatrists, Psychologists, And Social Workers: A Comparison. *Psychological Reports*, 57(2), 547-548.
- Alptekin, K., Topuz, S., & Zengin, O. (2013). Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Mevcut Durum: Tespitler, Analizler ve Öneriler. İçinde. Atatürk ve E. Yaman (yayına hazırlayanlar). *Sosyal Hizmet Sempozyumu*, 353-366.
- Alptekin, K., Topuz, S., & Zengin, O. (2017). Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Neler Oluyor?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50-69.
- Altındağ, Ö. (2011). Sosyal Hizmetin Doğası ve Amaçları. *Journal of Social Work*, 6-18.
- Andrews, J. (1987). Social Work Public Image Building:" East Side/West Side" revisited. *Social Service Review*, 61(3), 484-497.
- Aldridge, M. (1990). Social Work And The News Media: A Hopeless Case?. *The British Journal of Social Work*, 20(6), 611-625.
- Arslan, M. (2016). Kitle iletişim araçları, medya ve din ilişkisi üzerine. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 5-26.
- Austin, D. M. (1983). The Flexner Myth And The History Of Social Work. *Social Service Review*, 57(3), 357-377.
- Ayan Kocabaş, S., (2019). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Kariyer Planlaması: Yalova Üniversitesi Örneği. Yalova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Aydemir, İ., & Yiğit, T. (2017). The Social Work Education İn Turkey. *The International Journal of Social Work and Human Services*. 5(3), 133-145.
- Aydoğan, F., & Kırık, A. M. (2012). Alternatif medya olarak yeni medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 58-69.
- Ayre, P. (2001). Child Protection And The Media: Lessons From The Last Three Decades. *British Journal of Social Work*, 31(6), 887-901.

- Aytar, G. (2007). Düzce İli Aile Hekimliği Pilot Uygulamasında Sosyal Çalışmacının Rol ve İşlevi (Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Avşar, M.K. (2019). "Türkiye’de Sosyal Hizmet Uzmanlarının İstihdam Olanakları: Sorun Alanları ve Fırsatlar". Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Başcılar, M. (2020). Sosyal Hizmetin Önemli Bir Öncüsü: Mary Ellen Richmond. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (39), 151-160.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Eğitim Yayınevi.
- Berkün, S. (2010). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Mesleki Sorunlar: Bursa Örneği. Journal of Society & Social Work, 21(1).
- Bolgün, C. (2016). Toplumun Sosyal Hizmet Uzmanına İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi: Manisa Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- CambridgeDictionary.<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/occupation> Erişim tarihi: 23.11.2021.
- CambridgeDictionary.<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/reputation> Erişim Tarihi: 16.01.2021.
- Cılga, İ., Erkul, E., Yıldırım, B., & Adıgüzel, İ. B. (2016). Sosyal Çalışma ve Sosyal Politika Uazıları. Ankara: Bellek Yayınevi.
- Condie, C. D, Hanson, J. A., Lang, N. E., Moss, D. K., & Kane, R. A. (1978). How The Public Views Social Work. Social Work, 23, 47-53.
- Çağlar, T. (2012). Türkiye’de Sosyal Hizmet Disiplini Üzerine Bir Değerlendirme. Sosyal Bilimler ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler. İbrahim Cılga, Burcu Hatipoğlu (der.). Ankara: Sabev Yayınları.
- Çınaroğlu, S. & Şahin, B. (2012). Kurumsal İtibar ve İmajın Hastanelerin Performansı İle İlişkisi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30 (2), 27-55 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/huniibf/issue/7863/103691>.
- Davidson S, King S. Public knowledge of and attitudes towards social work in Scotland. Educational Department Research Program. 2005; 10: 1-4.
- Dennison, S. T., Poole, J., & Qaqish, B. (2007). Students' perceptions of social work: Implications for strengthening the image of social work among college students. Social Work, 52(4), 350-360.

- Doğan, H. (2018). Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Hizmet Eğitimi ve Mesleğin Geleceğine İlişkin Görüşleri. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Duyan, V., Serpen, A. S., & Akgün, R. (2014). Sosyal Hizmet İmajı: Öğrencilerin Çalışma Ortamlarına ve Mesleki Pozisyonlarına Yönelik İgileri. Hacettepe University Journal of Economics & Administrative Sciences/Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(2).
- Duyan, V. (2016). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara: Sosyal Çalışma Yayınları.
- Ersan Çapan, B., & Korkut Owen, F. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin Yönelmeyi Düşündükleri Eğitim Alanları ve Kariyer Psikolojik Danışmanlığı. Electronic Journal of Social Sciences, 16(61).
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison Of Convenience Sampling And Purposive Sampling. American Journal Of Theoretical And Applied Statistics, 5(1), 1-4.
- Vilka, L., & Baha, I. (2018). Prestige Of Social Work As Profession: Social Worker's Perspective. In SHS Web of Conferences (Vol. 51, p. 03006). EDP Sciences.
- Freeman, M. L., & Valentine, D. P. (2004). Through The Eyes Of Hollywood: Images Of Social Workers In Film. Social Work, 49(2), 151-161.
- Goldthorpe, J. H., & Hope, K. (1972). Occupational Grading And Occupational Prestige. Social Science Information, 11(5), 17-73.
- Uluç, G., Yarcı, A. (2017). Sosyal Medya Kültürü. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (52), 88-102.
- Ger, G. (2009). Tüketici Araştırmalarında Nitel Yöntemler Kullanmanın İncelikleri ve Zorlukları. Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1-19.
- Gündüz, B. K., & Taylan, H. H., (2015). Hastanelerde Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi: Bilinirlik, İmaj ve Memnuniyet Araştırması. Uygulamasının 5. yılı.
- Healy, L. M. (2008). Exploring The History Of Social Work As A Human Rights Profession. International Social Work, 51(6), 735-748.
- İşıkhan, V. (1998). Sosyal Hizmet Uzmanlarının İş Doyumları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 12(1), 38-52.

- Işıkkhan, V., Erbay, E., Akçay, S., & Ege, A., (2016). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Gelecek Planları: Ankara, Başkent ve Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 7-24.
- İlhan, S. (2015). Yeni Kapitalizm ve Meslek Olgusunun Değişen Anlamları Üzerine. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21).
- Kadushin, A. (1958). *Social Work*, 37-43.
- Kalaycı Kırılıoğlu, H., İ. Ve Kırılıoğlu, M. (2021). Öğrencilerin Gözünden Sosyal Hizmet Mesleği ve Eğitimi: Niteliksel Bir Çalışma. *Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (UNIKA Toplum ve Bilim) Dergisi*, 1(2), 94-117
- Karataş, K. (1999). Sosyal Refah: Kavramsal Boyutu, Gelişimi ve Nitelikleri. *Yaşam Boyu Sosyal Hizmet*, 33-43.
- Karataş, K., & Erkan, G. (2002). Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi. *Sosyal Hizmet Sempozyumu*, 18-19.
- Karataş, K., Erkan, G., (2011). 1961’den Günümüze Sosyal Hizmet Eğitimi Müfredatı: Sosyal Hizmetler Akademisi-Sosyal Hizmetler Yüksekokulu-(HÜİİBF) Sosyal Hizmet Bölümü Özelinde Bir Değerlendirme. *Sosyal Hizmet Sempozyumu*. 50. Yılında Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi: Sorunlar, Öncelikler ve Hedefler. 47-52.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kılıç, F., (2021). Sosyal Hizmet Lisans Mezunlarının İşsizlik Problemleri Ve Buna Bağlı Olarak Yaşadıkları Sosyal Sorunlar. *Yalova Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi*.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yay.
- Kovancı, O. (2003). Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları. Ankara: Mülkiyeliler Vakfı Yayınları No: 30.
- Kagan, M. (2016). Public Attitudes And Knowledge About Social Workers In Israel. *Journal of Social Work*, 16(3), 322-343.
- Kocadaş, B. (2005). *Kültür Ve Medya. Bilig*, (34), 1-13.
- Koçak, A., Aydın, İ. (2021). Güven, Saygınlık ve Karizma: Toplumsal İtibarın Kadim Dayanakları. *Selçuk İletişim*, 14(4), 1641-1672. Doi:10.18094/josc.941999.
- Koytak, E. (2020). Meslek Sosyolojisinde Teorik Yaklaşımlar. *Journal of Economy Culture and Society*, 61(1).
- Köksalan, B., & Celkan, H. Y. (2018). Mesleklerin Tanımlanması Ve Sınıflandırılması Üzerine Bir Değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).

<https://sozluk.gov.tr/> Türk Dil Kurumu 2022 erişim tarihi: 11.10.2021

- Kuli, G., & Yıldırım, Ş. (2019). Rehberlik Öğretmenlerinin Okul Sosyal Hizmetine İhtiyaç Duydukları Sorun Alanlarının Belirlenmesi. *Journal of Society & Social Work*, 30(2).
- Kuzgun, Y., (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar ve Uygulamalar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuşay, Y. (2017). İş Gücü Alanı Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı Ve Girişimci Kadınlar. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-33.
- LeCroy CW, Stinson EL. The Public's Perception Of Social Work: Is It What We Think It Is? *Social Work*. 2004; 49(2): 164-174.
- Lim, V. K., Teo, T. S., & See, S. K. (2000). Perceived Job Image Among Police Officers In Singapore: Factorial Dimensions And Differential Effects. *The Journal of Social Psychology*, 140(6), 740-750.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling For Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Olin, J. (2013). The Public And The Profession's Perception Of Social Work. *Columbia Social Work Review*, 11(1), 92-102.
- Owen, F. K., Kepir, D., Özdemir, S., Özlem, U. L. A. Ş., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151
- Ösym DGS Klavuzu. (2021). Ön Lisans Mezuniyet Alanlarına Göre Dikey Geçiş Yapılabilecek Lisans Programları. https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/DGS/tablo2_21052021.pdf. Erişim Tarihi: 15.10.2021.yök
- Özen, Y., & Gülağaçtı, F. (2006). Genel Lise Ve İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Prestij Yönünden Algılamaları Ve Algılamalarını Etkileyen Bazı Faktörler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 49-68.
- Öztürk, A.B. (2009). Sosyal Hizmet Etiğinde Farklı Yaklaşımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 105-116.
- Poppo, P. R. (2018). *Social Work Practice And Social Welfare Policy In The United States: A history*. Oxford University Press.
- Seçer, H. Ş. (2007). *Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması Ve Mesleki Analizlerde Kullanımı (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü)*.

- Sevim, K., & Altun, F. (2017). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Mesleki Ve Akademik Beklentileri. Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 51-65.
- Sosyal Hizmet Fakülte Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. Yükseköğretim Kurulu. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10193>. Erişim Tarihi: 11.05.2021.
- Sunar, L. (2020). Türkiye’de Mesleki İtibar: Dönüşen Çalışma Hayatı Ve Mesleklerin Sosyal Konumu. Journal of Economy Culture and Society, (Özel Sayı 1/Supplement 1), 29-58.
- Süleymanoğlu, R. (2016). Keynesçi Refah Devleti’nin Gelişimi, Dönüşümü Ve Sosyal Hizmet Bağlamında Değerlendirilmesi.
- Staniforth B, Fouche C, Beddoe L. Public Perception Of Social Work And Social Workers In Aotearoa New Zealand. Aotearoa New Zealand Social Work. 2014; 26(2-3): 48-60.
- Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Çağında Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Şahin, F. (2002). Genelci Sosyal Hizmetin Doğuşunu Hazırlayan Etmenler. Sosyal Hizmet Sempozyumu, 18-19.
- Şeker, A. (2008). Sosyal Çalışma Mesleği. Sabev Yay. Ankara.
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş., (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172.
- Temizel, H. (2008). Kamuoyu Kuramları ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 8(15), 126-146.
- Tomanbay, İ. (2012). Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetlerde Önce Kavram. Ankara: Sabev Yayınları.
- Tufan, B. ve N. Koşar. (1999). Sosyal Hizmetler Yüksekokul Tarihçesine Genel Bir Bakış. Nesrin G. Koşar (Ed.). Sema KUT’a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet İçinde (1-21). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yay.
- Tuncay, T., Tekin, H., (2021). Sosyal Hizmet Mesleğinin ABC’si. Nika Yayınevi.
- Tutkun, Ö. F., & Koç, M. (2008). Mesleklere Atfedilen Kalıp Yargılar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 41(1), 255-273.
- Valkenburg, P. M., Peter, J., & Walther, J. B. (2016). Media Effects: Theory And Research. Annual Review Of Psychology, 67, 315-338.

- Vilka, L., & Baha, I. (2018). Prestige Of Social Work As Profession: Social Worker's Perspective. In SHS Web of Conferences (Vol. 51, p. 03006). EDP Sciences.
- Yeniçıktı, N. T. (2014). İletişimsel Eylem ve Facebook: Gezi Parkı Olaylarında Sosyal Medyanın Gücü. Selçuk İletişim, 8(2), 263-284.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2005), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Ş., Baydur, H., & Uçan, G. (2019). Yetişkinlerin Sosyal Hizmet Mesleğini Tanıma ve Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumu: Manisa Örneği. Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (34).
- Zastrow, C. (2013). Sosyal hizmete Giriş (1. Baskı). Ankara: Nika.
- Zugazaga, C. B., Surette, R. B., Mendez, M., & Otto, C. W. (2006). Social Worker Perceptions Of The Portrayal Of The Profession In The News And Entertainment Media: An Exploratory Study. Journal Of Social Work Education, 42(3), 621-636.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Öğrenci Katılımcılardan Veri Toplama Sürecine İlişkin Bilgiler	69
Tablo 2. Sosyal Hizmet Uzmanı Katılımcılardan Veri Toplama Sürecine İlişkin Tablo.....	70
Tablo 3. Öğrenci Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	71
Tablo 4. Sosyal Hizmet Uzmanı Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	72
Tablo 5. “Sosyal Hizmet ile İlk Karşılaşma Kategorisine” Ait Bulgular Tablosu	76
Tablo 6. “Sosyal Çevre Tepkileri” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	80
Tablo 7. “Bölüme, Mesleğe Yönelik Beklentiler ve Değişen Düşünceler” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	83
Tablo 8. Katılımcıların Mesleki Tanınırlığa Dair Yaptıkları Puanlamalar	87
Tablo 9. “Tanınmıyor” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	87
Tablo 10. “Tanınmaya Başladı” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	89
Tablo 11. “Tanınıyor” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu.....	91
Tablo 12. Tanınırlığı Etkileyen Unsurlar Kategorisine Ait Bulgular Tablosu.....	92
Tablo 13. Katılımcıların Prestije Dair Yaptıkları Puanlamalar.....	98
Tablo 14. ” Toplum Genelinde Prestij” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	99
Tablo 15. Kurum İçi Prestij Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	100
Tablo 16. “Prestiji Etkileyen Unsurlar” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu.....	102
Tablo 17. “Görsel ve İşitsel Medya” Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	106
Tablo 18. Sosyal Medya Kategorisine Ait Bulgular Tablosu	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Analiz Sonucunda Elde Edilen Temalar ve Kategoriler	74
Şekil 2. Sosyal Hizmet ile Tanışma Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri	75
Şekil 3. Mesleki Tanınırlık Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri.....	86
Şekil 4. Mesleki Prestij Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri.....	97
Şekil 5. Sosyal Hizmet ve Medya Teması, Kategorileri ve Alt Kategorileri	105

EKLER

Ek 1: Sosyal Hizmet Lisans ve Yüksek Lisans Öğrencilerine Yönelik Mülakat Formu

Görüşülen Kişinin Lisans () Yüksek Lisans () Sınıf()
Adı Soyadı: **Görüşme Tarihi:**
Cinsiyet: **Görüşme: Tamamlandı () Yarım Kaldı ()**
Yaş: **Görüşme Süresi:**
Mezun olduğu/olacağı üniversite:

SORULAR:

- 1) Sosyal hizmet ile ilk ne zaman ve nasıl tanıştınız? Kariyer planlarınız arasında var mıydı? Sosyal hizmet bölümü ve sosyal hizmet mesleğini tercih etme nedeniniz neydi? Biraz bahseder misiniz?
- 2) Sosyal hizmet bölümü hakkında öğrencilik döneminden önce düşüncelerinizi öğrencilik dönemi değiştirdi mi? Ne bekliyordunuz ne ile tanıştınız beklentileriniz karşılandı mı?
- 3) Bölümü kazandığınız belli olduğunda ya da sosyal hizmeti tercih etmeye karar verip bu düşüncenizi yakın çevreniz ile paylaştığınızda yakın çevrenizin (aileniz, akrabalarınız arkadaşlarınız vb.) tepkileri neler oldu?
- 4) Sizce ülkemizde toplum tarafından sosyal hizmet bölümü, sosyal hizmet mesleği nasıl ve ne kadar tanınıyor? Sosyal hizmetin mesleki tanınırlığı desem neler söylersiniz? Genel anlamda sosyal hizmetin tanınırlığına bir puan verseniz 10 üzerinden kaç verirsiniz?
- 5) Sizce sosyal hizmetin mesleki tanınırlığını neler etkiliyor? Mesleki tanınırlığa etki eden faktörler neler?
- 6) Sizce toplum gözünde sosyal hizmet uzmanlarının saygınlığı nasıl? Toplum genelinde sosyal hizmet uzmanlarının prestiji hakkında neler söylersiniz? 10 üzerinden sosyal hizmet uzmanlarının prestijine bir puan verseniz kaç verirsiniz?
- 7) Size göre sosyal hizmetin mesleki saygınlığını etkileyen faktörler neler? Mesleki saygınlığı artırmak istesek bunun için neler yapılabilir?
- 8) Bu zamana kadar herhangi bir yerli görsel medya yapımında (tv programları, diziler, filmler vb) sosyal hizmet uzmanına, sosyal hizmet bölümüne dair bir içerikle tanıştınız mı (dizi veya film karakteri, tartışma programı katılımcısı, gündüz kuşağı programı katılımcısı gibi)? Karşılaşmış iseniz nerede ve nasıl tanıştınız biraz bahseder misiniz? Sizce sosyal hizmet camiasının ülkemizdeki medyaticliği nasıl biraz bahseder misiniz?
- 9) Yabancı medya yapımlarını takip ediyorsanız yabancı yapımlarda sosyal hizmet uzmanları ya da sosyal hizmet bölümü ile karşılaşılıyor musunuz? Sosyal hizmetin yabancı yapımlarda medyaticliği sizce ne durumda?
- 10) Sizce ülkemizde sosyal hizmet camiası sosyal medyada nasıl yer alıyor? Görünürlüğü ve etkinlikleri hakkında neler düşünüyorsunuz?

**Ek 2: Çeşitli Kuruluşlarda Sosyal Hizmet Uzmanı (Sosyal Çalışmacı)
Olarak Görev Yapan Meslek Elemanlarına Yönelik Mülakat Formu**

Görüşülen Kişinin

Adı Soyadı:

Cinsiyeti:

Yaşı:

Çalıştığı Kurum/ Alan:

Çalışma Süresi:

Görüşme Tarihi:

Görüşme: Tamamlandı / Yarım Kaldı

Görüşme Süresi:

SORULAR:

- 2) Sosyal hizmet mesleğini ve sosyal hizmet bölümünü üniversite hayatınızın öncesinde biliyor muydunuz? İlk karşılaşmanız nasıl oldu?
- 3) Üniversite tercihinizi yaparken sosyal hizmet bölümünü seçme sebebiniz neydi?
- 4) Sosyal hizmetin Türkiye’de mesleki tanınırlığı size göre nasıl neler söylersiniz? Tanınırlığa bir puan verseniz 10 üzerinde kaç verirsiniz?
- 5) Çalıştığınız müracaatçı grubunun mesleğinize yönelik bilgi düzeyleri nasıl? Mesleki yetkinlik ve becerilerinizden haberdarlar mı? Bu konuyla ilgili deneyimlerinizden bahseder misiniz?
- 6) Çalıştığınız kurumda mesleki bilgi ve yetkinlikleriniz diğer meslek elemanları, idareciler tarafından bilindiğini düşünüyor musunuz?
- 7) Mesleki tanınırlığı etkileyen faktörler sizce nelerdir? Toplum düzeyinde tanınma düzeyini neler etkiliyor?
- 8) Sizce sosyal hizmet mesleği toplum gözünde prestijli bir meslek mi? Kamu algısında sosyal hizmet uzmanının prestijine bir puan verseniz 10 üzerinden kaç verirsiniz?
- 10) Çalıştığınız kurumda idareciler ve diğer personellerin gözünde sizce mesleğinizin prestiji ne durumda?
- 11) Sizce sosyal hizmetin mesleki prestijiniz Türkiye’de etkileyen unsurlar neler?
- 11) Meslek hayatına başlamanız mesleğe yönelik düşüncelerinizi değiştirdi mi? Cevabınız evet ise ne yönde değişti, bahseder misiniz?
- 12) Yakın çevreniz mesleğinizi ve yaptığınız işi nasıl algılıyor? Ne gibi tepkiler ile karşılaşıyorsunuz?
- 13) Bu zamana kadar ülkemiz içinde herhangi bir yerli görsel ve işitsel medya yapımında sosyal hizmet alanı veya sosyal hizmet mesleği ile ilişkili herhangi bir şey karşınıza çıktı mı (dizi veya film karakteri, program yapımcısı, tartışma programı katılımcısı, ana haber bültenleri vb)?
- 14) Sizce sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet bilim dalı sosyal medyada nasıl yer alıyor? Etkili mi ve aktif olduğunu düşünüyor musunuz?
- 15) Yabancı görsel ve işitsel medya araçlarını takip ediyorsanız sizce yabancı medyada durum nasıl? Sosyal hizmet nasıl temsil ediliyor?

Ek 3: Etik Kurul Onay Formu

Tarih ve Sayı: 11.06.2021 - E.35243

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
78977401-050.02.04-35243

11.06.2

Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN

İlgi: 06.05.2021 tarihli ve 29775

sayılı dilekçe.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu komisyon üyemizin görüşü aşağıda tabloda belirtilmiş, Etik Kurulumuzun 08/06/2021 tarih ve 2021/06-11 sayılı kararı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Komisyon Üyesi Görüşü

Görüşme yapılan kişilerin formlarda ad ve soyadlarının alınması etik açıdan sorun teşkil edebilir.

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Kararı (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BS4KDKBYJE

Belge Doğrulama Adresi:

<https://www.turkiye.gov.tr/karabuk-universitesi-ebys>

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük
Telefon: 444 0478

Bilgi için: Nebahat İŞİK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr İnternet Adresi:
<http://www.karabuk.edu.tr> Kep Adresi: karabukuniversitesi@hs01.kep.tr

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ: 08.06.2021
TOPLANTI NO : 2021/06

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 11:

06/05/2021 tarihli Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN'in Etik Kurul form ve ekleri görüşüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN danışmanlığından yürütülen “**Türkiye’de Sosyal Hizmet Mesleğinin Tanınırlığına İlişkin Bir Araştırma**” konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

ASLI GIBIDIR

Prof. Dr. Elif /ÇEPNİ
Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurul
Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Mustafa Emin Akçin Karabük'te eğitim ve öğretim hayatına başlamıştır. Lise öğrenimini Karabük'te tamamladıktan sonra Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünü üçüncü olarak kazanarak lisans eğitimine başlamıştır. 2019 yılında lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı üniversitede sosyal hizmet yüksek lisans bölümüne başlamıştır. Yüksek lisans eğitimi boyunca iki makale, bir kitap bölümü, bir bildiri sunarak alana katkıda bulunmaya çalışmıştır. Mesleki deneyim olarak dört aylık bir çalışma hayatı olmuş, özel bir engelli bakım merkezinde sosyal çalışmacı/ sorumlu müdür vekili olarak görev yapmıştır.